T. C.
Genelkurmay Başkanlığı
IX. Şube

Mahrem ve hizmete Özel

ADMİRALTY
MUHAREBE ÖZETLERİ

4

Bardiya'nın bombardımanı
21 - Haziran - 1940, 17 - Ağustos - 1940
ve 3 - Ocak - 1941

Cenova'nın bombardımanı
9 - Şubat - 1941

Akdeniz harekâtı
7/15 - Temmuz - 1940

1948

T. C.
[G]enelkurmay Başkanlığı
IX. Şube

Mahrem ve hizmete Özel

ADMİRALTY MUHAREBE ÖZETLERİ

4

Bardiya'nın bombardımanı
21 - Haziran - 1940, 17 - Ağustos - 1940
ve 3 - Ocak - 1941

Cenova'nın bombardımanı
9 - Şubat - 1941

Akdeniz harekâtı
7/15 - Temmuz - 1940

1948

İçindekiler

1 — İngiliz Bahriyesinin gizli eserlerinden olan bu kitap; gizliliğine itina va'di ile alınmış ve dilimize çevrilerek yayımlanmıştır.

2 — Hizmete özel yayımlar gibi işleme tâbi tutulacak, gemi ve mevkilerde yalnız subayların faydalanması sağlanacaktır.

Bardiyanın bombardımanı

Giriş :

1 — Libyada Tobruğun doğusunda yegâne emin demir yeri Bardiya limanı, Mısır hududuna 6 mil mesafededir.

1940 Haziranında İtalya harbe girdiği zaman, bu mevkiin cephedeki İtalyan kuvvetlerinin kuvvetli olarak tutulmuş bir ana ikmal üssü olduğu sanılıyordu. Bu sebepten, harbin başlamasından 11 gün sonra, haziran 21 de, 3 kruvazör, Fransız muharebe gemisi "Lorain„ ile birlikte bazı muhripler Tümamiral Tovey komutasında olarak "Askerî hedefleri tahrip etmek„ maksadile 20 dakika müddetle limanı bombardıman ettiler.

Bundan iki ay sonra ağustosun 17 sinde, düşmanın Mısıra taarruz edecek gibi göründüğü bir sırada Akdeniz Başkomutanı Amiral Sir Andrew Cunningham ve Tuğamiral Pridham Wippell'in komutası altında 3 muharebe gemisi ve bir kruvazör "malzeme tahribi ve tâciz„ maksadile Bardiya ve civarındaki İtalyan kıt'a topluluklarına ve depolara ordu ve hava kuvvetlerile müşterek çalışmada hazırlık tecrübesi olarak yeniden taarruz etti.

En sonuncusunu da Amiral Cunningham 3 - Ocak - 1941 de 3 muharebe gemisi ve bazı muhriplerle, Bardiyanın zaptile neticelenen müşterek taarruzdan iki gün evvel yapmıştı.

2 — Plân 1, limanın durumunu göstermektedir. Müteaddit askerî daireler, barakalar ve telsiz istasyonu ile şehir, küçük limanın kuzeyinde 300 kadem yükseklikteki yarlar üzerindedir. Yarlarla Vadii Cerfan arasında batıdan limana doğru uzanan sahada depo binaları, tamirathaneler ve su terazisi bulunmaktadır. Diğer depolar ve tamirathaneler şehrin batısındaki yüksek arazi kısmı üzerinde (plân 1 ve 18) ve Vadii Cerfandadır (8 ve 15).

3 — Güney yarları üzerindeki Bluff burnunda (plânda 4 le gösterilmiştir) 15.2 veya 20.3 lük 3, 4 top ile buna benzer bir bataryanın da limanın kuzey yarları üzerindeki telsiz istasyonunun yakınında olduğu sanılıyordu. Bundan başka yerleri bilinmiyen uzak mesafe uçaksavar toplarile seyyar obüslerin mevcudiyetine ihtimal veriliyordu. Fakat sonradan Ağustosta yapılan bombardımanda bombardıman filolarına karşı Buluff burnundaki muhtemelen seyyar topların ve ocakta yapılan bombardımanda ise yine aynı burun üzerindeki 12 lik topların ateş açtığı görüldü. Bundan başka Mısır hududuna yakın ve Bardiyanın 10 mil güneyinde, en yakın İtalyan hava meydanı olan Amseat'ın ötesindeki Ca-

puzzo kalesinde bir korugan vardı. Buradan 70 mil kadar batıda bulunan Tobruk'da İtalyanların denizaltıları ve hatırı sayılır hava kuvvetleri bulunuyordu. Haziranda da bunlara bazı kruvazörler ve muhripler katıldı.

BÖLÜM : I

21 - Haziran - 1940 bombardımanı

(Plân 1 ve 2)

4 — Maksat :

Vazife, Bardiyadaki askerî hedeflerin tahribi olup Tümamiral Tovey'in komutası altındaki gemilere aşağıdaki hedefler ayrılmıştı :

Gemiler	*Hedefler*
"Orion" Tümamiral Tovey	L sahası : Bluff burnundaki batarya (plânda 4)
	O sahası : Vadii Cerfandaki bir mil derinlik ve bilhassa su terazisi (14)
"Lorraine" Fransız	Kruvazörlere verilmiş olan saha içindeki herhangî bir hedef veya kuvvetleri meşgul eden herhangi bir batarya.
"Neptune"	P sahası : Müstahkem kalelerle deniz arasındaki saha ve telsiz istasyonu (11) barakalar ve saire.
"Sydney"	Q sahası : 18 No. lı kamp merkez olmak üzere 400 Yd. lık bir nısıf kuturla çevrilen daire sahası.
"Stuart" "Decoy" "Dainty" "Hasty"	Emirde tesbit edilmemiştir. Bu muhripler Neptune ve Sydney'in sahaları içindeki hedeflere taarruz ettiler.

Gemiler kendi sahalarına yakın olan bataryalar üzerine baskı ateşi açmaktan sorumlu olacaklardı ve eğer L sahasındaki bataryalar "Orion"u angaje edecek olurlarsa "Sydney" O sahasına ateş edecekti.

5 — İcra tarzı :

Evvelden düzenlenmiş bir saha atışında tesir elde edebilmek için süratli atış yapabilmek ve hedefleri ağır bir baskı ateşile kavramak icap ederdi. 4 büyük gemi tulûdan bir saat kadar sonra 350° hat kerterizi üzerinde birer mil aralıkla 145° ye 18 mille seyir ederek hedeflerin önünden geçeceklerdi. Taarruz esnasında düşman sukutlarından kaçınmak maksadile gemiler münferiden rota tebdilleri yapabileceklerdi.

Muhripler, hattın iki baş iki kıçta olmak üzere ateşaltı tarafında mevki alacaklardı. Fakat, sonunda onlar da bombardımana iştirak edeceklerdi.

Talimata nazaran mesafe 17000 Yd. civarında olacak durum inkişaf ettikçe 12000 ile 14000 Yd. arasında bulunacaktı. Her kruvazör 160 atım 15.2 lik cepane sarfına mezundu. (Lorraine için cepane tahdit edilmemişti). Büyük gemilerin her birisi kendi ateşini gözetlemek üzere bir uçak uçuracaktı. Gemiler bombardımandan sonra yüksek süratle sahilden uzaklaşacaktı.

Müteakıp teşkilât için Amiral Tovey karar verecek ve İskenderiyeye dönülecekti.

Bombardıman kuvvetinin yanında 5 muhrip, Tobruğun batısına kadar denizaltılara karşı bir tarama yapacak, bundan başka 3 muhriple iki Fransız kruvazörü himaye maksadile Tobruğun açığında seyredeceklerdi.

6 — Bombardıman :

Filo, ayın 21 inci günü saat 05,00 de tulûdan birkaç dakika önce sahilin açığına vardı. Amiral Tovey, alacakaranlığın kendi aleyhine olmasından çekinmiyerek geri kalan 20 millik yaklaşma mesafesini bu ande kat'etmeğe karar verdi ve henüz güneş kâfi derecede doğmadığı bir zamanda kıyıdaki İtalyan topçusuna karşı taarruza geçti. Gemiler, evvelce plânlanan şekilde ve "Orion„ un emrile Bardiyanın güney batısına doğru yayıldılar. "Orion„, "Lorraine„, "Neptune„, "Sydney„ den mürekkep olan hattın kanatlarında, iskelede "Stuart„ ile "Decoy„; sancakta "Dainty„ ile "Hasty„ ve iki muhrip te bunların dış omuzluklarında olmak üzere seyre başladılar. Saat 05,48 de "Orion„ ateş açtı ve ateş açmada 5 dakika daha geciken "Sydney„ hariç diğer büyük gemiler onu takip ettiler. Bu esnada filo rotasını 145° ye tebdil etti. Dönüşten sonra muhripler de ateşe iştirak ettiler. Saat 06,10 da filo poyraza doğru çekildi.

13500 yarda kadar mesafedeki Bluff burnu fenerinden mesafe kestirerek harekete geçen "Orion„, İtalyan kıyı savunma bataryasına sokulduğundan bu sırada kendi hedef bölgesinde yegâne av olmuştu. Saat 05,50 de keşişleme rotasına döndükten ve düşman bataryasının ateş açmıyacağı iyice anlaşıldıktan sonra bu batarya üzerine ateşe başladı. Daha sonra saat 06,00 da ateşini ikinci hedef bölgesini teşkil eden Vadii Cerfana kaydırdı henüz gözetleme uçağı ile irtibata geçmediği için görmiyerek yukarı ve aşağı kademe ateşi yapıyordu. Bu sırada limanın kuzeyinde ateş açmış olan gemilerin top dumanları "Orion„ un nişan hattına doğru sürüklenmekte idi.

Gemi topçu subayı, kayalıklar üzerine düşenler hariç aynı sahaya diğer bir gemiye ait sukutların - muhtemelen "Lorraine„ in uzun sukutları - düşmesi yüzünden gözetlemenin zorlaştığını ve muhtelif sukutların biribirine karıştığını bildiriyordu.

"Lorraine„ 13.4 pusluk toplarile Bardiya şehrine ve "Neptune„ e ayrılan sahanın sol yarısındaki çeşitli hedeflere ateş etti ve 5.5 pusluk ların ateşile bu bölgedeki uçaksavar bataryalarından birini muhtemelen susturdu.

"Neptune„, kasabanın sol yarısındaki barakaların karşısında mevki aldı. Ateşe başlar başlamaz infilâklardan yükselen dumanlar gözetleme uçağının yaptığı gözetlemeye mâni oldu. Bu yüzden birkaç salvoyu görmiyerek ateş etmek zorunda kaldı. Bunlar ve "Lorraine„ tarafından aynı bölgeye yöneltilmiş olan top ateşi, toz ve duman sütunlarına sebep olarak bölgedeki hedefleri tamamen kapattı. Bu sırada "Neptune„ hedef sahasının Kuzeyindeki bir uçaksavar bataryasına kademeler yaparak ateş kaydırdı. Bu sırada kendi uçağı ile muhabereyi yeniden sağladığından bunun yardımı ile ve 4 topla yaptığı 17 salvo neticesinde düşman bataryası susturuldu.

Sydney, mütemadiyen hedef sahasının ortasındaki kampa bir baştan bir başa devam eden ve muhtemelen asker topluluklarına kayıplar verdiren - Zira ateş altındaki kıt'aların kampı terkettikleri görülmekte idi - kuvvetli bir ateş açtı. Duman, infilâkların ancak yarısı görülebilecek şekilde hedefi örtüyordü. "Sydney„ in gözetleme uçağı, gemi henüz ikinci salvosunu yapmış olduğu bir sırada fena bir tesadüf eseri olarak İngiliz hava kuvvetlerine mensup avlardan biri tarafından vazife göremez şekilde tahribe uğratıldı.

7 — "Stuart„ ve "Decoy„ muhripleri hattın ilersinde olduklarından "Neptune„ bölgesinde telsiz direklerine ve barakalara tahminen 12000 yarda mesafeden ateş açtılar. Yükselen toz ve duman sutunu gözetlemeyi bozduğundan "Decoy„ arka arkaya ancak 4 salvo yapabildi. Diğer taraftan "Stuart„ kendi sukutlarını "Neptune„ ve "Lorreine„ in kilerden ayırt edebildi. Toz ve duman sütunları gözetlemeyi imkânsız bir duruma sokuncaya kadar ateşi kesmedi. Komutan diyor ki; (İtiraf etmeliyim ki; böyle uzak bir mesafeden ateş açarken bunun topçu personelim ve gemi arkadaşlarım üzerindeki umumî moral tesirini açıkça görüyordum. 4.7 pusluk mermiler kıyıdaki tesisleri tahribe yeter kabul edilerek müessir bir sındırma ateşi elde edilmiş ve bu hal, tabiatile hoş bir süpriz yaratmıştır.)

"Dainty„ ve "Hasty„, "Sydney„in gerisinde idiler. "Dainty„, düşman topçu bataryaları civarındaki bir binaya ateş açtı ve yaktı. Bu gemi aynı zamanda ortalama 14000 Yd. mesafeden telsiz direklerine de ateş açmıştı. Diğer muhripler gibi o da kendi sukutlarını büyük gemilerinkinden ayırt etmekte güçlük çekti ise de büsbütün imkânsızlık içinde kalmadı. "Hasty„ evvelâ "Lorraine„ e ait hedeflerden biri olan telsiz istasyon binasına ateş etmişti. Daha sonra "Sydney„ bölgesindeki kamptan gelmekte olan bir asker toplulağuna ateş kaydırdı. Bu esnada

sukutlarını göremiyen "Hasty„, "Sydney„ in sukutlarının asker topluluğunun ortasında görüldüğünü bildirmişti.

Atılan mermi adedi aşağıdaki gibidir:

GEMİ	13,4 Pus.	6 Pus.	5.5 Pus.	4.7 Pus.
"Orion„	—	118	—	—
"Lorraine„	53	—	37	—
"Neptune„	—	134	—	—
"Sydey„	—	148	—	—
"Stuart„	—	—	—	39
"Decoy„	—	—	—	12
"Dainty„	—	—	—	56
"Hasty„	—	—	—	47

8 — Netice:

Başkomutan bu bombardıman hakkında şöyle söylemiştir: "Bu hareket düşmana verilen zayiatla sarfolunan cepanenin tamamen tetabuk ettiği küçük ve faydalı bir hareket olmuştur.„

Hava fotoğraflarından ve harekât esnasında gemilerden görülenle anlaşıldığından çok daha fazla olarak filo, Vadii Cerfan'da bazı cepane ve diğer depoları tahrip ettiği gibi bir uçaksavar bataryası cepaneliğini havaya uçurmuştur. "Kent„ ve yakınındaki gemiler barakaları ve diğer hükûmet binalarını kısmen hasara uğratmış kısmen de yakmıştır.

İtalyanlar mukabele etmediler. Filhakika filo, bu bölgede hiçbir kıyı savunma topuna tesadüf etmedi. Mukabele yalnız uçaksavar topları tarafından birkaç mermi ile ve tesirsiz bir şekilde olarak gözetleme uçağına karşı yapıldı. [1]

---

[1] Tümamiral Tovey'in mütaleası «Ek: A» da dır.

BÖLÜM : II

17 - Ağustos - 1940 Bombardımanı

(Plân 1, 2 ve 4)

9 — Maksat:

Maksat, "İtalyan hazırlıklarına materiyal ve moral bakımlarından mümkün olan azamî tesiri yaparak orduya yardım etmek.„

Ordular, toplar ve yığınaklar, Capuzzo ve Bardiya civarında toplanmakta idi. Bunun üzerine başkomutan emir ve komutayı bizzat deruhde etti. Bombardıman kuvvetlerile bunlara ayrılan hedefler şunlardı:

Gemiler	*Hedefler*
"A„ Kuvveti	
"Warspite„ (Baş K.)	15 - Pus - Capuzzo toplanma bölgesi
	6 - Pus - Mersa el Ramla civarında görerek ateşe elverişli görülen her cins hedef.
"Kent„	Mersa el Ramla'nın batı ve karayelindeki top mevzileri bölgesi
"B„ Kuvveti	
"Malaya„ (Tuğamiral Peridham Wippell)	15 - Pus - Bardiya cepanelikleri bölgesi (8, 15 No. lı hedeflerle 15 No. nın poyrazındaki bir cepanelik)
"Ramillies„	6 - Pus - Bardiyadaki 3 ve 11 No. lı hedefler.
	15 - Pus - Bárdiya yakınındaki 18 No. lı hedef.
	6 - Pus - Malaya gibi.

Tuğamiral Peridham Wippell, iki gemisinin toplarını Vadii Cerfan'da veya limandaki gemi ve tesislere veyahut ateşle mukabelesi halinde rapor edilecek kıyı savunma topçusuna (Plânlarda 4) ateş etmek üzere ayırdı. Amiral, Bardiyanın güneyindeki uygun hedeflere de ateş edebilecek durumda idi.

Gözetleme uçağı bö genin en elverişli yerinde ateş gözetlemesi yapmak üzere ayrıldı.

Bir ileri gözetleme subayı emrinde olan bir posta, Sollum'a sevkolundu ise de eldeki vesikalar bunun bir iş yapıp yapmadığına dair bilgi vermiyorlar.

10 — İcra tarzı:

Evvelâ hazırlanan bir sahaya görerek usul ile atış yapıldı ise de kalkan toz sütunlarının hedefi örtmesi yüzünden görmiyerek hedef bulma atışı yapılabildi. Kıyıyı hep birlikte kuzey doğuya doğru örterek her iki kuvvet 20 mil açık bir rota ile Bardiyadan 05,40 ta hareket edeceklerdi. Güneşin doğuşundan bir saat evvel başlanan vira demirden sonra bombordımana aynı zamanda olmak üzere saat 07,00 de başlanacak ve güneye bir rota üzerınde 15 mil süratle hedeflerin önünden seyredilecekti. Her kuvvete ayrılan üç muhrip mayn taraması yaparken altıdan fazla muhrip te doğu istikametinde denizaltı savunma emniyeti alacaktı. [1] Büyük gemilere 15 pusluklarla 60 mermi atmak müsaadesi verilmişti. Warspite, tam atımla, diğer iki gemi daha kısa mesafeler için yarım atımla bombardıman yapacaktı. Her dört gemi, 120 mermiye müsaade edilen 6 pusluklarla tam atımla atış yapacaklardı. Kent 8 pusluklarile müsaade edilen 100 mermiyi yarım atımla atacaktı. Gemiler, hedef bulma atışı için bir veya iki salvo, tesir atışı için dört salvo yapacaklar veya 6 pusluklarla atışa devam edeceklerdi. Bombardıman sonunda gemiler poyraz yönetinde çekilerek toplanacaklardı.

Bardiya yakınındaki iki gemi hava kuvvetlerine ait avlar tarafından korunacak, Kent'i de evvelce kendisine emniyet için talimat verilmiş olan gözetleme uçağı himaye edecekti. Bu uçağa kendi gemileri civarından ayrılmaması, kıyı hattını geçmemesi evvelden bildirilmişti. Warspite'a ait uçak Sollum civarından güneye doğru uçacak ve Eagle'den havalanan bir uçak tarafından korunacaktı. Harekât emri, İtalyan uçaklarının büyük ölçüde taarruza geçmelerinin beklenmekte olduğuna dair gemileri ikaz ediyordu.

11 — Bombardıman.

Tasarlandığı gibi, Tuğamiral Peridham Wippell emrindeki gemiler saat 07,00 den birkaç dakika evvel Bardiyadaki hedeflere karşı ateş açtı. Daha güneyde Sir Andrew Cunningham emrindeki gemiler de biraz sonra bunu takip etti.

Kısa bir zaman evvel yapılan atışta görüldüğü gibi yerden kalkan tozlar ilk üç veya dört salvoyu müteakıp hedefleri gözetleme uçağının gözünden sildi. Bardiya açıklarındaki gemilerin ateşile havalanan toza ilâveten alçak bulutlar da bazen gözetlemeyi bozuyordu. Bombardıman takriben saat 07,00 de sona ererek her iki birlik te poyraz yönetinde çekilerek bir saat sonra biribirile buluştu.

---

[1] İlk hazırlıklar meyanında olarak dört muhrip te ağustosun 15 ve 16 ncı gecelerinin karanlık saatlerinde Sollum körfezinde denizaltı savunma emniyeti kurmuşlardı. Juno, 16 - ağustos saat 03,00 te Bardiyanın birkaç mil doğusundaki bir mevkide yıldıza seyreden bir hücumbotu gördü.

Warspite evvelâ 24000 yarda mesafeden, 12000 Yd. yarım çapile Capuzzo kalesinin merkez olduğu bir sahaya 15 pusluklarla ateş etmişti. Alçak bir sis tabakası hedefin iyi bir surette seçilmesini geciktirdi. Bu yüzden altı salvo harcanmış ise de bu esnada birçok mermilerin kalenin içine veya civarına düştüğü görülmüştü. Warspite, bundan sonra ateşini iki mil kuzeydeki evvelce üzerinde çalışılmış olan ve iki bin yarda yarım çaplı bir sahada bulunduğu bildirilen kıt'a toplulukları ile toplar üzerine kaydırdı. Ateşin baskın şeklinde olması için mesafe ölçmeye zaman olmadığı halde her salvosunun orta vuruş noktasını 300 Yd. içinde olarak hedefi üzerine düşürdü. Hava keşfinin evvelce bildirilmiş olan düşmana dai- bir emare görülmediğini bildirmesi üzerine ateş, geri kalan 15 pusluk mermilerle tekrar Capuzzo kalesine kaydırıldı. Geminin 6 pusluk topları Ramla kalesini ve içinde ambarlarla kara nakliyelerinin bulunduğu bildirilen vâdi başındaki eski yapıyı dövdüler. Bu yapı, 10000 Yd. mesafede idi. Yedinci salvo kaleye isabet edip duman ve tozdan gözetleme bozulunca gemi de 12 nci salvoda ateş kesti.

Warspite'ı takip eden Kent, top mevzilerine, cepaneliklere, vâdinin batısında ve Mersa el Ramla'nın karayel cihetinde bulunan ambarlara ateş açtı. Bu bölgede nişan için elverişli bir nokta bulunmadığından Kent tamamen görmiyerek tevcih yaptı. Duman, uçak gözetlemesini bozdu. İlkönce gözetleme subayı, Kent'e ayrılmış olan bölgenin hemen güneyindeki eski bir kale üzerine Warspite'ın altı pusluklarından atılan mermilerin düştüğünü bildirmişti. Belirli hedefi bulan 11 inci salvodan sonra, gemi, tesir atışı olarak 12000 - 16000 Yd. mesafeden; birçoğunu bölgenin güneyindeki Vâdi civarına olmak üzere 23 salvo daha yaptı.

Malaya, atışa müsaade edilen 15 puslukların üçte ikisini Bardiya limanının lodosundaki ambar veya cepaneliklere, (plânda 8 No.lı hedef) geri kalanı da Vadii Cerfanda 16000 - 12000 Yd. arasında bulunan aynı cinsten hedeflere (plânda 9, 12 ve 13 No.lı hedefler) attı. Topraktan kalkan toz sütunu bidayette gözetlemeyi bozdu ise de toplar müteakıp salvolarile ilk hedef üzerinde iyi tesir yaptılar. Vadii Cerfan'a atış yapıldığı sırada Malaya, evvelce söylenen sukutlarla beraber kendi altı pusluk sukutlarının ve Ramillies'in daha kuzeye düşen sukutlarının tesirile kesif bir tozun yükseldiğini gördü. Ve bu hal ise kaydedilen birkaç isabetten sonra gözetlemeyi imkânsız bir duruma soktu.

Malaya 6 pus toplarile başlıca barakaların bulunduğu, bölge olan şehrin güneyine ateş açtı. Fakat sukutlarını göremediğinden (Albay Palliser'in dediği veçhile) beklenen tesir elde edilemedi ve dolayısile az hasar yapılabildi.

Ramillies, 21 - haziranda Sydney'in muvaffakıyetli bir bombardımanla yarım düzüne kadar isabet kaydettiği şehrin batısında bulunan kamp

tesisleri (18 No. lı hedef) veya tamirathaneler üzerine ateş açtı. Bu geminin 6 pusluk topları telsiz istasyonunu ateş altına aldı ve hafif hasar yaptı.

Tuğamiral Peridham Wippell Ramillies'den atılan 6 pusluk salvoların kendi hedeflerinin ötesinde bulunan kayalara isabet ettiğini görünce mesafeyi kapamak üzere gemilerin rotalarını değiştirdiğini bildiriyor ve şunları da ilâve ediyor: (karayelden orta kuvvette esen bir rüzgâr, çeşitli hedeflerin üzerini tamamile örten duman ve kum tozunu sıyırdığı için hakikaten şanslı bir durumda idim. Yoksa, gerek bunlar gerekse alçakta bulunan kümülüs bulutları ve bilhassa ilk ateşle yükselen toz ve toprak, gözetlemeye mâni oluyorlardı).

Atılan mermi adedi aşağıdaki gibidir:

Gemi	15 Pus	8 Pus	6 Pus
Warspite	60	—	47
Kent	—	91	—
Malaya	62	—	104
Ramillies	63	—	123

12 — Netice :

Bombardımanın tevlit ettiği maddî tesir hakkında bir tahmin yapılamamıştı. Fakat, havadan alınan fotoğraflar ve yapılan keşifler ve alınan esirlerin ifadelerine göre Capuzzo kalesinde ve Bardiya yakınında bulunan bazı bina ve depoların yakıldığı anlaşılmıştır. Bu sebepten Amiral Cunningham, toplarının düşmana bu derece az hasar verdirmesi üzerine İtalyanların ambar ve nakliyelerini yayma hususunda son derece usta olduklarına hükmetti. Bununla beraber bu bombardıman, hava kuvvetlerile işbirliği bakımından faydalı bir talim mahiyetini aldı.

Bardiya kıyılarındaki toplar, Malaya ve Ramillies'in bombardımana başladığı ilk anlerde ve gemiler ateş kesip uzaklaşmaya başladığı sırada birkaç mermi atmışsa da bunlardan hiçbiri gemilerden bin yardalık bir mesafe içine düşmemiştir. Hiçbir fem alevi gürülmemiş olduğundan topların seyyar kürsülü ve takriben dört pus çapında olduklarına hükmolunmuştur. Gözetleme uçağı düşman avları veya uçaksavar ateşi gibi görülür hiçbir mukabele ile karşılaşmadığı gibi İtalyanlar, dört saat kadar bir zamanın hitamına kadar gemiler üzerine havadan hiçbir taarruzda da bulunmamışlardır. Dört saat sonra yaptıkları bir hava hücumu esnasında neticesi itibarile tesirsiz kalan birkaç bomba attılar. [1]

---

[1] Başkomutanın mütaleası (Ek: B) de dir.

BÖLÜM : III

3 - Ocak - 1941 Bombardımanı

Plân — 5

13 — Maksat :

Bu bombardıman hakkındaki raporda bildirilen maksat, ordu ile hava kuvvetlerinin Bardiya istikametinde batıdan ve güneyden yapacakları taarruza karşı düşmanın yapması muhtemel bir karşı taarruz hareketini önlemek için (büyük nakliyelerin ve tankların toplandığı rapor edilen Bardiya-Tobruk ana yolunun kuzey sektorunu baskı altında bulundurarak düşmana kapamak) idi. Bombardıman kuvvetleri ve bunlara verilen hedefler aşağıdaki şekilde düzenlenmiş bulunuyordu :

Gemiler	*Hedefler*
"A„ kuvveti	
"Warspite„ (Baş K.)	15 pus - Vadii Raheb (plânda A noktasına göre)
"Valiant„	15 pus - Liman tesisleri hedef bölgesinin lodos sektoru (plânda B)
"Barham„	15 pus - Hebs el Harram köyü civarındaki keşişleme sektoru (plânda C).
Büyük gemilerin orta bataryaları ile "Janus„ "Juno„, "Griffin„, "İlex„ ve "Greyhound„ gemileri.	Gemi komutanlarının tensip edecekleri aşağıdaki hedeflere : (I) Bluff burnundaki bataryalar gemilere karşı ateş açtığı takdirde bu bataryalara (plânda E) (II) Bölgede direk atışa elverişli hedeflere. (III) Vadii Raheb'i yalama bombardıman.

İlk onbeş pusluk salvolar istenildiği gibi kısa ve İngiliz kıt'alarının yan açıklarında göründüler.

Her bir hedef bölgesi " iyice dövüldükten sonra „ gözetleme uçağı yeni bir hedef üzerine geçip (bölgedeki en elverişli hedef üzerine ateş açılmasını) bildiriyordu. Eğer hava gözetlemesi sukut etseydi sukutlar hedef bölgesini baştanbaşa kaplıyacak şekilde atış yapılacaktı.

Gemiler	*Hedefler*
"W„ kuvveti : "Terror„ (Monitor) "Aphis„, "Ladybird„, "Gnat„ (gambotları)	Bu gemiler, deniz tesisleri bölgesini gündüz başlangıcından başlıyarak zevalden sonra saat 04.00 e kadar (fâsılalı baskı ateşi) altında bulunduracaklardı. Fakat, A kuvvetinin hedefi bulması üzerine Terror, ateş kesecek ve gambotlar da toplu olarak Vadii Rahebdeki elverişli hedeflere ateş açacaklardı.

14 — İcra tarzı :

Büyük gemiler pruva hattında ve 15 mil süratle karayel ve keşişleme rotalarında hedef bölgesinden 12000-18000 Yd. mesafe ile iki geçiş yaptılar. Bu sırada beş muhrip (TSD) mayn taraması için yayılmıştı. "Waspite„ in 15 pusluklari ile ilerideki muhripler, yaklaşma esnasında ve henüz orta bataryaların menziline girilmeden evvel mukabil ateşle görevlendirilmişti. Her büyük gemiye, hedef bölgesinin önünden her geçiş için yarım atımla 40 adet 15 pusluk mermi i ateşleme müsaadesi verilmişti. Hedef bulmada 2 toplu, tesir atışında ise 3 toptan mürekkep salvolar kullanılacaktı. Her geçişte 6 pusluk ve 4.5 pusluk bataryalar 120 ve muhripler 100 mermi atacaklardı.

Amiral Cunningham ateş açmakla görevli gemilerden başka uçaksavar gemisi olarak Calcutta'yı emniyet perdesi içinde "Nubian„ "Mohavk„ " Dainty „ ve "Voyager„ gem lerini refakatine alacaktı. " Nubian „ ve "Mohawk„ muhripleri uçaksavar görevi de yapacaklardı. "İllustrious„, bombardıman esnasında "Gloucester„, "York„ ve dört muhripten uzakta seyir ettiğinden bunun uçağı, hem denizaltı :avunma devriyesi hem ateş eden gemilere av himayesi ve hem de havadan gözetleme yapacaktı. [1]

15 — Bombardıman :

Kâfi bir gün ışığında mesafe ölçmek ve hava gözetlemesi için bombardımanın seçilen zamanı, öğleden evvel saat 08.00 ile 09.00 arası idi. Bu sırada kara topçusu, hava kuvvetleri ve "Terror„ gemisi işe başlamış bulunuyorlardı. Filo, Bardiyaya keşişleme cihetinden yaklaşırken "Warspite„ 6 pusları menzile girinceye kadar taretlerile Bluff burnundaki bataryalara ateş açtı ise de bataryalar mukabelede bulunmadılar. Saat 08.10 da her üç muharebe gemisi 330° rotasında seyrederek hedef bölgesindeki belirli hedeflere ateşe başladılar. Beş muhrip te birkaç dakika sonra bunlara katıldı. Saat 08.30 da birlik mukabil rotaya döndü

[1] Hava kuvvetleri Bardiya üzerinde av devriyesi yapıyorlardı.

ve 10 dakika kadar bir duraklamadan sonra yeniden ateşe başlıyarak saat 08,54 te ateş kesti. Ateş kesiminden biraz sonra gemiler "İllustrious„ ve arkadaşlarına katılmak üzere poyraza döndüler.

"Warspite„ Wadii Raheb'de 16000 Yd. mesafede kendisine ayrılmış olan hedefe sukutlarını kümelendirmeye başladı; ve gözetleme uçağının yerini muvaffakıyetle tayin ettiği civardaki iki nakliye ve ambar topluluğuna ateş kaydırdı. Bu suretle daha ilk geçişte on dakikalık bir ateşten sonra müsaade edilen cepaneyi bitirdi. İkinci geçişte vadinin yukarısında ve 1500 yarda mesafede bulunan iki nakliye kafilesine ateş açtı. Bu sırada geminin 6 pusluk topları Hebs el Harram civarındaki yar üzerinde yerleşmiş olan bir ordugâha birkaç salvo ateş etti. 6 pusluklar Bluff burnundaki İtalyan bataryasını iki kere topa tuttular. Yine ayni toplar Wadii Raheb'in yukarılarına doğru görmiyerek kademe ateşi açtılar. 6 pusluk topların ateş açtığı hedefler 9000 ile 11000 yarda arasında bulunuyordu.

"Valiant„ ilk geçişinde bir nakliye topluluğuna, ikinci geçişi esnasında aralarında tanklar bulunan üç müteselsil hedef üzerine ateş açtı. 4.5 pusluk toplarile bir bataryayı kısa bir müddet topa tuttu. İki defa da Wadii Raheb'e karşı aşağıdan yukarı ve yukardan aşağı kademe usulü ile ateş etti.

"Barham„ ilk geçişte Hebs el Harram civarındaki iki nakliye topluluğu üzerine ateş açtı ise de ikinci geçişinde yardımcı nişan noktası civarında uygun hedefler göremediğinden Wadii Raheb'in güneydeki bazı nakliyeleri ateş altına aldı.

6 Pus toplar da ilk geçişte bataryaya ve tek solvo ile Wadii Raheb'e, ikinci geçişte yine bataryaya ateş açtılar.

Muhripler önce Wadii Raheb'e 17000 yardadan 3500 Yd. derinlikte bir kademe ile ateş etti. Saat 08,20 ye doğru Bluff burnundaki batarya filoya karşı ateş açtığı zaman muhripler de, bütün büyük gemilerin orta bataryalarile ateş ettikleri bu hedefe ateş kaydırdılar. Muhripler ikinci geçişte de bataryayı topa tuttular. Dört muhrip birlikte, yalnız "Greyhound„ tek gemi olarak ateş etti.

Büyük gemiler tarafından atılan mermiler aşağıdaki gibidir :

GEMİLER	15 Pus	6 Pus	4.5 Pus
"Warspite „	96	116	—
"Valiant „	79	—	240
"Barham „	71	154	—

"Warspite„ gerek bombardıman geçişleri esnasında, gerekse bombardımana son verildikten sonra Bluff burnundaki bataryaya ateş için fazla mermi harcadı.

16 — Netice :

Bombardıman maksada uygun bir şekilde muvaffak oldu. Çünkü; gemilerin açtığı ateşin moral üzerine yaptığı tesir düşmanı derhal toprağa bağladı. Düşman bütün gün zarfında bu kuzey sektoru içinde müşkülâtla ilerliyebildi. Filhakika birçokları ertesi gün İngiliz kıt'aları gelip kendilerini esir edinciye kadar sığınaklarını terketmemişlerdi. Materiyal üzerine yapılan tesir az oldu.

Uçak gözetlemesi bakımından havanın çok elverişli olmasına ve muhaberenin iyi cereyan etmesine rağmen civarın hareketsizliği, gözetleme yapanların işine mâni olmuş ve bilhassa Valiant'ın bölgesinde yükselen duman ve tozlar hemen hemen her bombardıman geçişinin son safhasında hedefleri örtmüştür. Diğer taraftan sade dağıtılmış nakliyelerle, tanklar ve mühimmat depoları 15 pusluk toplar için normal bir hedef teşkil etmiştir. 15 Puslukların kaldırdığı toz o derece kesif olmuştur ki; bu yüzden orta bataryalarla muhriplerin topları Wadii Raheb'e karşı aşağı yukarı kademeler yaptılar ve oradaki düşman bataryalarını tek bir batarya gibi bütün dikkatlerile ateş altına alarak susturmaya çalıştılar. Böyle olmakla beraber filo, bir uçaksavar bataryasını iskat ettikten başka bir çok ağır nakliyeleri, muhtemelen birkaç tankı tahribe muvaffak oldu.

17 — Düşmanın Karşı Koyması

Bombardıman başlangıcında İngiliz gözetleme uçaklarına karşı açılan bir miktar ateş istisna edilirse düşman tarafından yapılan yegâne mukabele Bluff burnundaki 4 adet 4.7 pusluk toplardan açılan ateş oldu. Bu batarya saat 08,20 ye doğru, yani ilk geçişin başlangıcından on dakika kadar sonra ateş açtı. Fakat, faaliyete geçmesile beraber, büyük gemilerin 6 ve 4.5 pusluk toplarile muhriplerin toplarının yukarıda anlatıldığı gibi kaldırdığı toz bulutu yüzünden hemen ateş kesti.

Bu batarya dönüş esnasında tekrar ateşe başladı ise de büyük gemilerden birkaç dakika evvel rotasını değiştirmiş olan muhripler tarafından yine susturuldu. Warspite bu dönüş esnasında 15 pusluklarile üç solvo yaptı. İkinci geçişte de ayni şeyler cereyan etti Sir Andrew Cunningham, düşman bataryasının, etrafını kapayan toz bulutunun sıyrılması aninde ateş açarak azimkârane bir mücadele örneği gösterdiğini söyliyor. Nihayet, gemiler bombardımandan sonra rotaları üzerinde uzaklaşırken bu bataryanın dört topundan ikisi 19000 yardaya kadar atışa devam etmiş ve mermi parçalarını "Warspite„ ile Barham'a isabet ettirmiştir. Bunun üzerine "Warspite„ ile "Valiant„ kıç taretleri 15 pusluklarile birkaç salvo yaptılar. Amiral Cunnigham, ağır topların ateşini asıl hedeflerinden ayırtan ve bir kruvazörün sındırma ateşi için kullanılmasını icbar eden bu bataryanın muvaffak olduğunu söylemiştir. Fakat, mevcut

iki elverişli kruvazör "İllustrious„ ın himayesine ayrılmış bulunuyordu. Bundan başka amiral şunları da ilâve ediyordu :

"Dik bir yarın üzerindeki düz bir platforma yerleştirilmiş olan bu bataryaya filo tarafından bütün gün yalnız tesadüfî bir isabet müstesna, tesirsiz bir surette ateş açtırıldı." [1]

---

[1] Başkomutanın genel müteleasının bir özeti (Ek - C) de dir.

Ek : A

21 - Haziran - 1940 Bombardımanı hakkında Tümamiral TOVEY'İN mütaleası

" Arazinin tevlit ettiği büyük müşkülât karşısında, kıyıdaki hedefler mesafe kestirmiye elverişli bir hale gelinciye kadar topçu maksatları için doğru bir karara varmak çok müşküldü. Bu durumla beraber hava keşiflerinin sağladığı fotoğraflar ve istihbarat raporlarındaki bilgiler sayesinde ilk salvoları makul bir derecede doğru olarak isabet ettirmek mümkündü.

Döst avlardan isabet alan Orion ve Sydney'in uçaklarının telsizlerinde çıkan ârıza yüzünden yalnız Lorraine ve Neptune'in uçaklarının yaptığı gözetlemeden faydalanılmakta idi. Hedeflerin oldukça kısa bir müddet ateş altına alınmasile yükselen toz ve duman gözetlemeyi güçleştirmiş ve çok defa bir nevi arama ve yalama ateşi tatbik olunmuştu.

Bobardıman sırasında uçaksavar bataryalarının kısa bir zamanda açık olarak susturulması keyfiyeti, kıyıdaki bataryalar üzerine yapılan sındırma atışının tesiri hakkında kat'î bir emare kabul edilmedi. Zira düşman topçusu metin olabilirdi. Aşikâr bir surette anlaşılnığına göre uçağımız yalnız keşif görevi almış olduğundan onların menzili dışında ve muharebeden uzak bir yerde bulunacaktı. Bu ise zaman kaybedilmesi demekti.

Diğer kıyı bataryaları ateş açmadılar veya bombardıman filosundan böyle birşey görülmedi.

Görüş mesafesi için giren uçaklar hakkında her gemi oldukça karışık fikirlere sahip olmuştu. Hava kuvvetlerine mensup avlarımızın "Neptune'ün uçağına karşı giriştikleri düşmanca bir hücmdan sonra bu karışık fikirler büsbütün arttı . . . . Nihayet, filonun korunması için kıyı uçakları gönderildiği zaman hava işbirliğini yapan uçaklar gemilerine sevkolundu „

Ek : B

17 - Ağustos - 1940 Bombardımanı hakkında Başkomutanın mütaleası

" Bu harekât, batı çöl cephesinde birçok İtalyan topluluklarının görülmesi ve Mısır üzerine yakın bir taarruza geçileceğinin anlaşılması üzerine deruhde edilmişti. Maksadım, düşmanın ileri hatlarında bulunan yerleri maddî hasara uğratmak ve iz'aç etmekti. Bu harekât, ordu ile hava kuvvetleri arasında yapılan işbirliğinin tertiplenmesi bakımından faydalı bir ders te sağladı.

Harekât için başlangıç zamanı (Sıfır saati) nin seçilmesi aşağıdaki iki unsurun düzenlenmesine ihtiyaç gösterdiğinden oldukça önemlidir:

a) İyi görüş ve mutad olan sabah sisinin sıyrılması için ilk aydınlıktan sonra muayyen bir zamanın geçmesi.

b) Üstün sayıda düşman avlarının gözetleme uçağımızı karşılamağa meydan bırakacak kadar geç bir zamanın seçilmemesi.

Fiiliyat, seçilen zamanın biraz erken olduğunu gösterdi. Bütün gözetleme uçakları sis dolayısile ilk salvoları gözetlemede güçlük çektiler.

Harekâtın pek iyi cereyan etmiş olan bir hususiyeti de, deniz hava kuvvetlerine mensup Gladiator'lerden yardım gören hava kuvvetlerine mensup avların işbirliği idi. Bu durum 11 düşman uçağının aşikâr birinin de muhtemel olarak tahrip edilmesini sağladı.

İtalyanlar, nakliye ve ambarlarını geniş çöl sahası üzerinde yaymak hususunda maharetli olduklarını göstermişlerdir. Görülen hedefler, batı çölündeki muharebe muvazenesi değişmedikçe, büyük gemilerle buna benzer bir harekâtın tekrarlanmasına değmiyen bir durum gösterilmiştir.„

Ek : C

3 - Ocak - 1941 Bombardımanı hakkında Başkomutanın mütaleası

"Bu harekât, muharebe filosunun da katılarak üç tarafı kendi kuvvetlerimizle çevrilmiş bulunan bir bölgeye karşı tarihte eşine ender raslandığı şekilde ateş birleştirmek bakımından önemli bir harekâttır. Deniz kuvvetlerine verilen vazife, ordu, Güney, - Batı istikametinde taarruz ederken Kuzey sektorunu baştan başa sındırma ateşine maruz bırakmaktı. Bir şans eseri olarak düşman nakliye kolları filo bombardımana başladığı sırada henüz harekete geçmek üzere idiler. Günün geri kalan kısmında düşmanın hareket veya faaliyetini belirten başka bir emrare görülmemiştir.

Bardiya yarı üzerindeki düşman bataryasının cesurane hareketi kayde değer.

Diğer iki kuvvet arasında gösterilen diğer çalışmalar çok iyi cereyan etmiştir.

Ek : D

Bombardımana iştirak eden gemi ve komutanlarının isimleri
21 - Haziran - 1940

(M. gm. : Muharebe gemisi, Kr : Kruvazör Mh.: Muhrip Ugm. : Uçak gemisi)

" Orion „ : Kr.8-6 Pus; Alb. G. R. B. Back (Tümamiral Jack C. Tovey'in Sancak gemisi)
" Neptune „ : Kr. 8 - 6 Pus; Alb. R. O. Conor.
" Sydney „ : Kr. 8 - 6 Pus; Alb; J. A. Collins.
" Stuart „ : Mh. 5 - 4.7 Pus; Bnb. H. M. L. Waller.
" Decoy „ : Mh. 4 - 4.7 Pus; Bnb. E. G. Mc. Gregor.
" Dainty „ : Mh. 4 - 4.7 Pus; Bnb. M. S. Thomas.
" Hasty „ : Mh. 4 - 4.7 Pus; Yb. L. R. K. Tyrwitt
" Lorrain „ : M. gm. 8 -13.4 Pus; Alb. M. Rey.
(Fransız) 14 - 5.5 Pus;

17 - Ağustos - 1940 Bombardımanı

" Warspite „ M. gm. 8 - 15 Pus; Alb. D. B. Ficher, C. B. (Baş. K. Amiral Sir Andrew B. Cunningham'ın sancak gemisi)
" Kent „ Kr. 8 - 8 Pus; Albay. D. Young - Jamieson
" Malaya „ M. gm. 8 - 15 pus; 12 - 6 Pus; Alb. A. F. E. Palliser (Tuğamiral H. D. Peridham Wippell)
" Ramilles „ M. gm. 8 - 15 Pus; 12 - 6 Pus; Alb. H. T. Ballie-Grohman

3 - Ocak - 1941 - Bombardımanı

" Warspite „ M. gm. 8 - 15 Pus; 8 - 6 Pus; Alb. D. B. Fricher (Baş. K. Amiral Sir Andrew B. Cunningham'ın sancağı)
" Valiant „ M. gm. 8 - 15 Pus, 20 - 4.5 Pus; Alb. C. E. Morgan
" Barham „ M. gm. 8 - 15 Pus; 12 - 6 Pus; Alb. G. C. Cooke
" İlex „ Mh. 4 - 4.7 Pus; Alb. H. St. L. Nicolson
"Greyhound„ Mh. 4 - 4.7 Pus; Bnb. W. R. Marshall-A. Deane
" Juno „ Mh. 6 - 4.7 Pus Bnb. St. J. R. J. Tyrwitt
" Janus „ Mh. 6 - 4.7 Pus. Yzb. R. P. Lowford

" Griffin „ [*]	4 - 4.7 Pus.	Yzb. K. R. C. Letts.
" İllustrious „ Ugm.		Alb. D. W. Bayd; (Tuğamiral A. L. St. G. Lyster'in sancoğını taşıyordu)

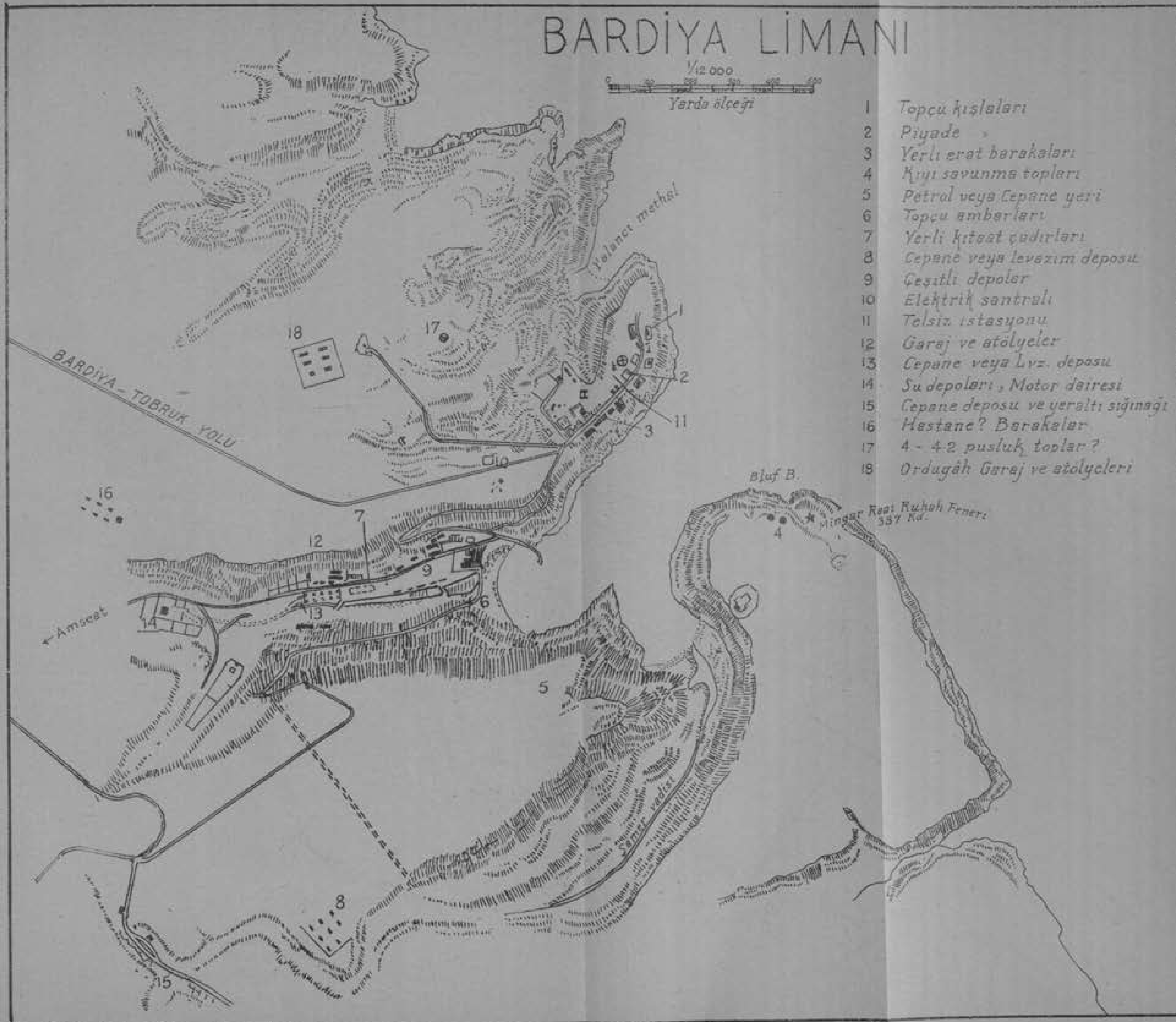
---

[*] Muhrip komutanlarının isimleri bu harekâtın raporunda bildirilmişti. Burada gösterilmiş olan isimler Bahriye Bakanlığı listesinden alınmıştır.

İndeks

(Not: Rakamlar kesim numaralarına aittir)

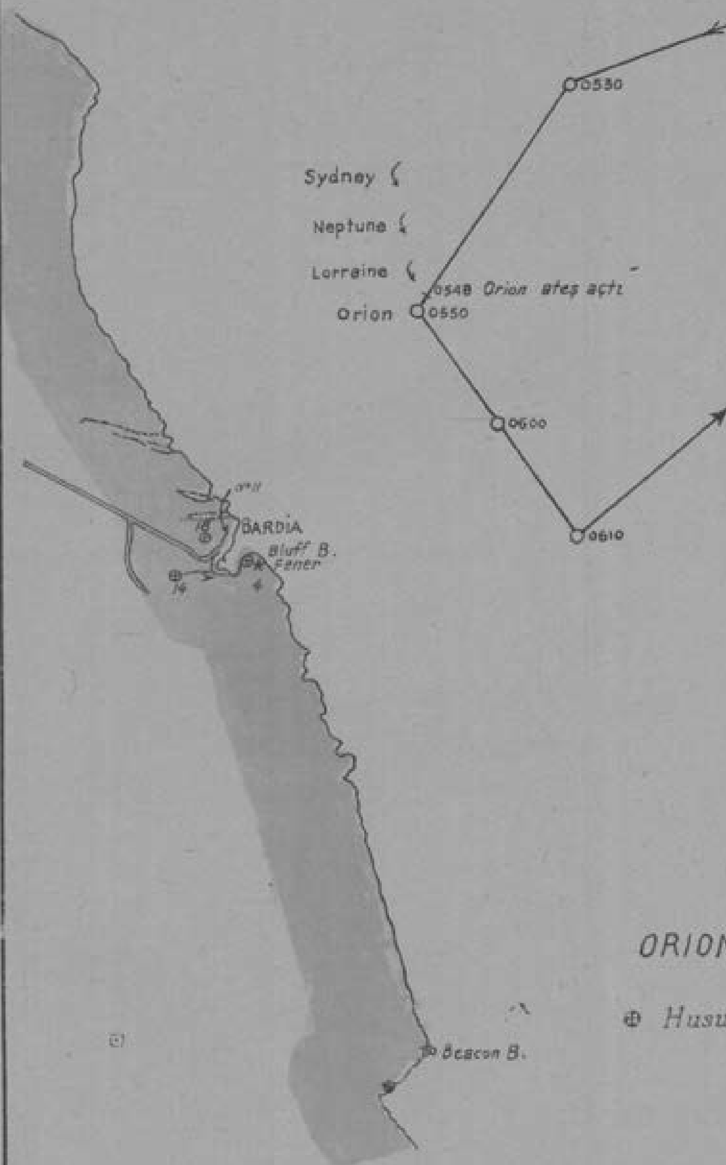
PLAN 1

BARDİYA LİMANI
1/12.000
0 100 200 300 400 500
Yarda ölçeği
1 Topçu kışlaları
2 Piyade »
3 Yerlı erat barakaları
4 Kıyı savunma topları
5 Petrol veya Cepane yeri
6 Topçu ambarları
7 Yerli kıtaat çadırları
8 Cepane veya levazım deposu
9 Çeşıtlı depolar
10 Elektrik santralı
11 Telsiz istasyonu
12 Garaj ve atölyeler
13 Cepane veya Lvz. deposu
14 Su depoları, Motor dairesi
15 Cepane deposu ve yeraltı sığınağı
16 Hastane? Barakalar
17 4 - 4.2 pusluk toplar?
18 Ordugâh Garaj ve atölyeleri
Yalancı methal
BARDİYA - TOBRUK YOLU
Bluf B.
Mingar Raat Ruhah Feneri 337 Kd.
← Amseat
Semer vadisi

PLÂN 2

25°E

32°N

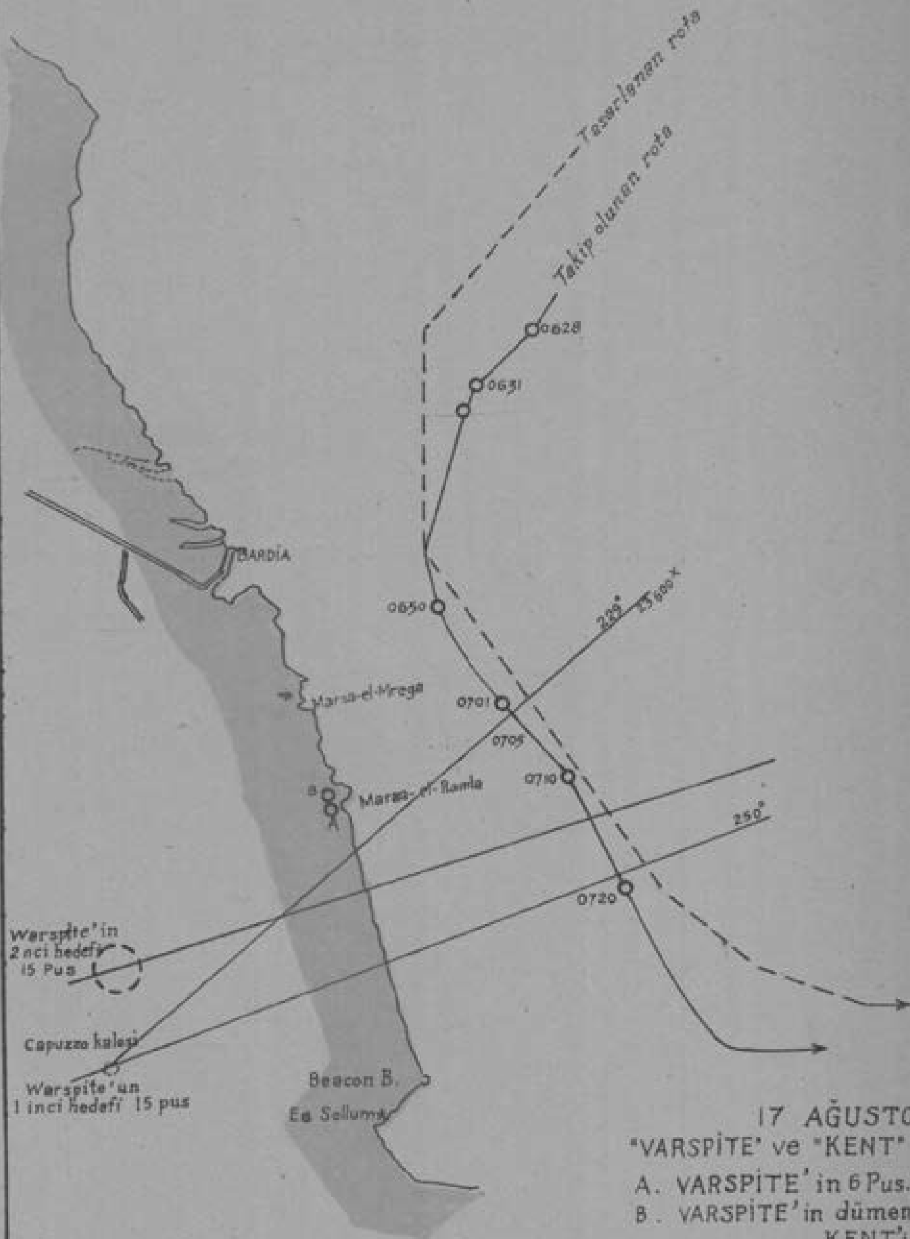

21 HAZİRAN 1940
ORION UN TAKİP ETTİĞİ ROTALAR

⊕ *Hususî hedefler (Plân 1e bakınız)*

0 2 4 6 8 10 12 Mil

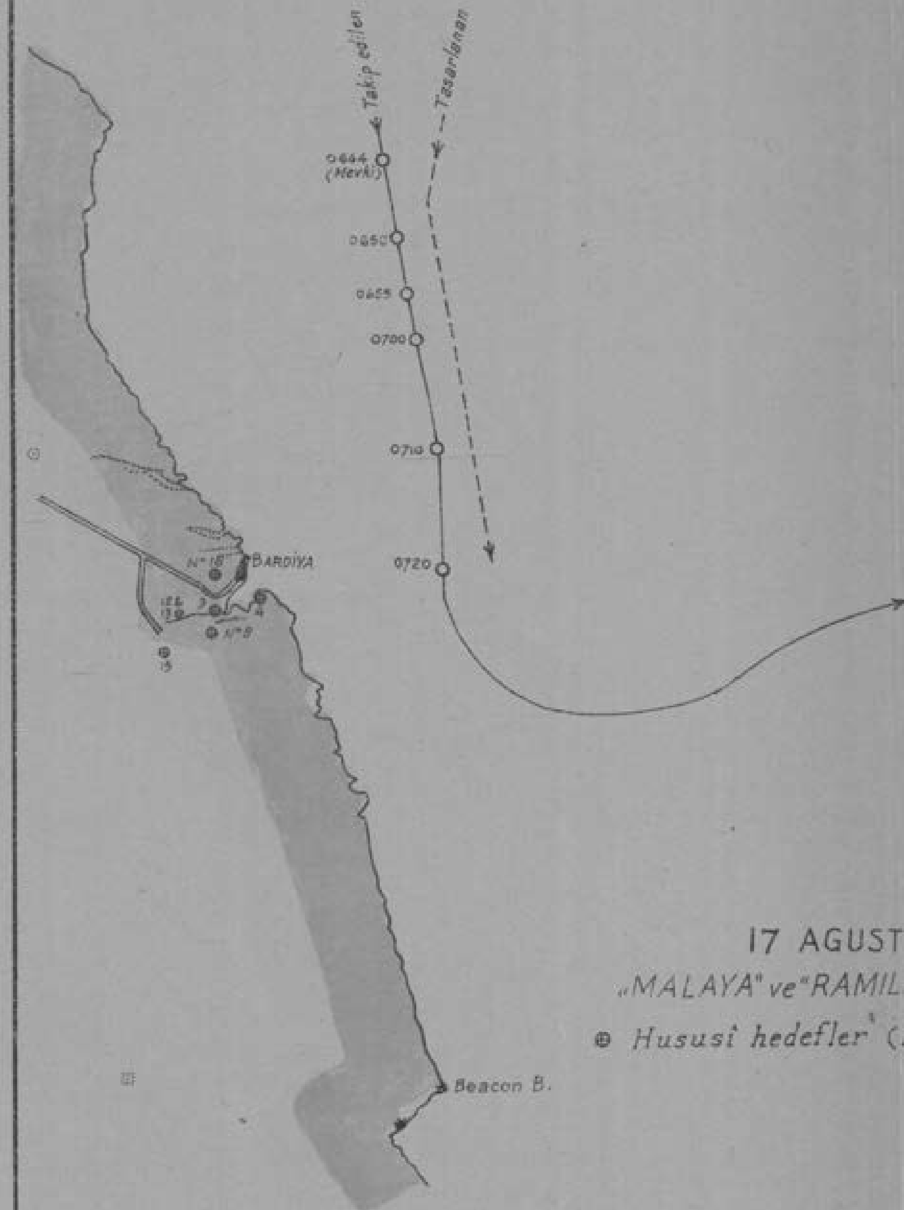
PLAN 3

17 AĞUSTOS 1940
"VARSPİTE" ve "KENT" in rotaları

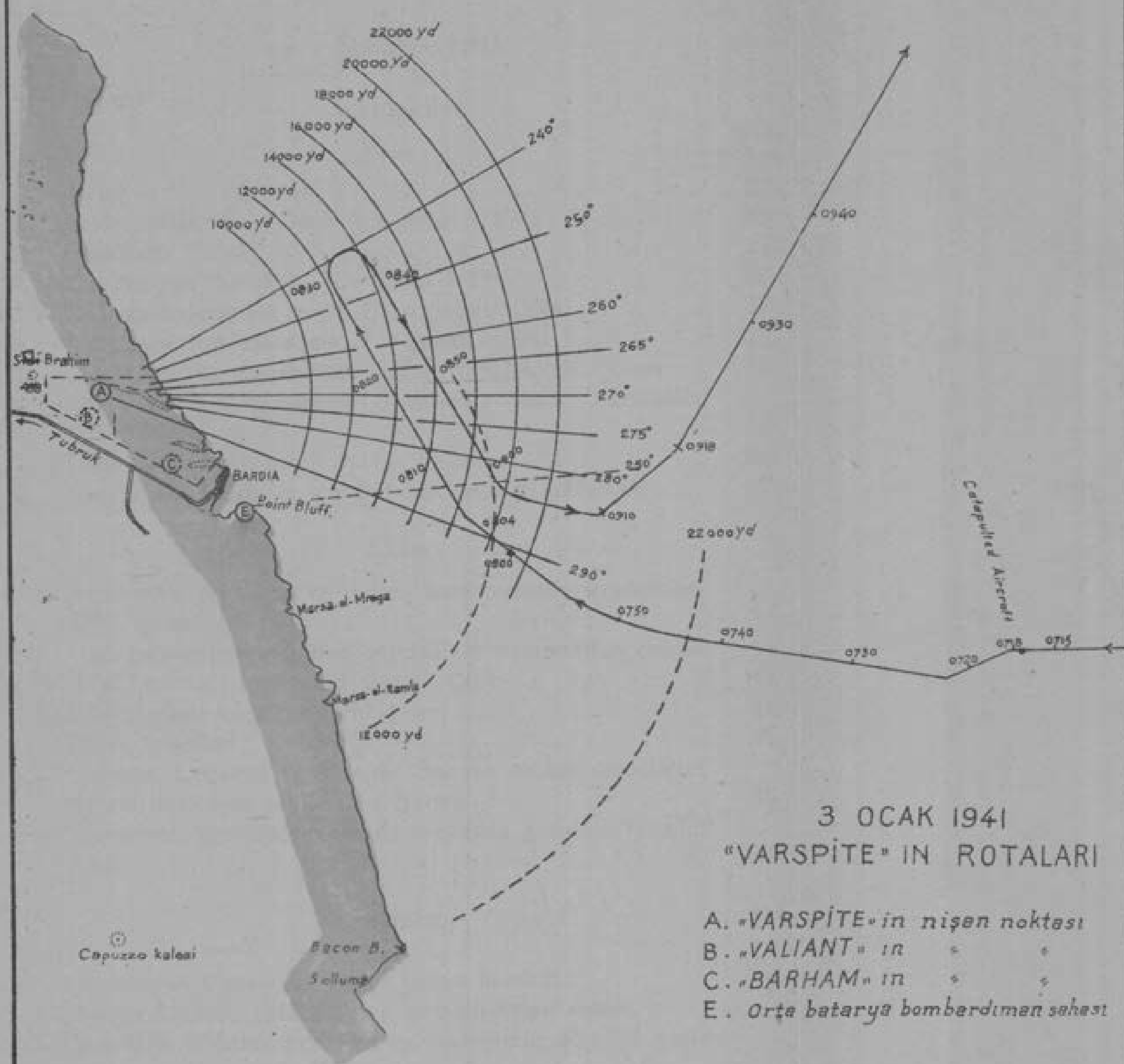
A. VARSPİTE' in 6 Pus. Top. Hedef (Ramla kalesi)
B. VARSPİTE' in dümen suyunda ilerliyen KENT' in hedefi

PLAN 4

32° N.
Takip edilen
Tasarlanan
0644 (Mevki)
0650
0655
0700
0710
0720
BARDIYA
N° 18
N° 9
Beacon B.
0 2 4 6 8 10 12 Mil
17 AGUSTOS 1940
„MALAYA" ve "RAMILLIES" ın ROTALARI
⊕ Hususî hedefler (Plan I e bakınız)

PLAN 5

25°E
32° N
3 OCAK 1941
"VARSPİTE" IN ROTALARI
A. «VARSPİTE» in nişan noktası
B. «VALIANT» ın » »
C. «BARHAM» ın » »
E. Orta batarya bombardıman sahası
22000 yd
20000 yd
18000 yd
16000 yd
14000 yd
12000 yd
10000 yd
240°
250°
260°
265°
270°
275°
280°
290°
0940
0930
0918
0910
0850
0840
0830
0820
0810
0804
0800
0750
0740
0730
0720
0715
BARDIA
Point Bluff
Tubruk
Marsa-el-Mrega
Marsa-el-Ramla
Capuzzo kalesi
Bacon B.
Sollum
Catapulted Aircraft
12000 yd
22000 yd
0 2 4 6 8 10 12 Mil

Cenova bombardımanı

9 - Şubat - 1941

İçindekiler

Ekler

İndeks

Plânlar:

1 — Cibraltadan Cenovaya kadar geçen harekât.
2 — Cenova körfezi, yaklaşma ve bombardıman rotası.
3 — Cenovada döğülen hedefler ve mermilerin düştüğü yerler.

Remizler:

Z. D. Zırh delici mermi,
D. S. Denizaltı savunması.

K. Z. D. Kepli zırh delici mermi.
G. M. B. Genel maksatlı bomba.
D. T. P. Dip tapalı paralayıcı mermi.

Cenovanın bombardımanı

9 - Şubat - 1941

1 — Giriş:

9 - Şubat - 1941 de, Tümamiral Sir James Somerville komutasındaki "H„ kuvveti * tarafından yapılacak olan Cenova bombardımanı, Admiraty'nın tatbikına büyük önem atfettiği itina ile hazırlanan bir harekât idi. Bu harekâtın bariz vasfı, "H„ kuvveti başkomutanı tarafından yayınlanmış olan harekât emirlerinde görüleceği gibi herşeyin evvelden düşünülmüş ve geleceğe ait hâdiselerin büyük bir isabetle hesaba katılmış olmasıdır. [1]

Baskın tesirine hizmet eden her türlü ihtiyatî tedbir düşünülmüştü. Takip edilecek rota ve sürat değiştirme zamanları gibi uzak ihtimallere ait muhtelif talimat gemilere verilmiş bulunuyordu.

Bir taraftan hedeflere ve bunların değişik şartlar altındaki [2] ateş tekaddümlerine ait en ince talimat hesaba katılırken, diğer taraftan gemilerle gözetleme uçakları arasında cereyan edecek telsiz ve işaret muhabere teşkilâtına, hususî bir ehemmiyet verilmişti. Ayrıca emirler de, değişik şartlara kâfi derecede uygun düşecek şekilde hazırlanmış, elverişsiz hava şartları yüzünden ilk teşebbüsü terkettirecek hususlar evvelden kararlaştırılmıştı. Gerçekten harekât tamamen tasarlandığı gibi

* «H» kuvveti

«Renown» (6 - 15 Pus., 20 - 4,5 pus.)	Amiral Sir James F. Somerville'in Sancak Gemi K. Alb. R. R. Mc. Grigor.
«Malaya» (8 - 15, 12 - 6 pus)	» » Alb. A. F. E. Palliser
«Ark Royal	» » Alb. C. S. Holand
«Sheffield» (12 - 6 pus.)	» » Alb. C. A. A. Larcom
«Ducan» (D. 13)	(Filotillâ) Alb. A. D. B. James
«İsis»	Bnb. C. S. B. Sivinley
«Encounter»	Önyzb. E. V. St. J. Morgan
«Jupiter»	Önyzb. N. V. J. T. Thew
«Fearless»	Bnb. A. F. Pugsley
«Foxhound»	Bnb. G. H. Peters

[1] Hava şartları çok güzel olduğundan Cenovaya yaklaşmanın ikinci kısmı parlak ay ışığında cereyan etmiş bu ise yapılacak olan baskın tesirini bir hayli düşürmüştür. Bu mahzur harekâtın müstaceliyeti dolayısile sineye çekilmiştir.

«H» Kuvveti (devam)

«Foresight»	Bnb. J. S. C. Salter
«Fury»	Önyzb. T. C. Robinson
«Firedrake»	Önyzb. S. H. Norris
«Jersey»	Önyzb. A. F. Burnall - Nugent.

[2] Ek C. ve Ek E ye ve Plân 3 e bakınız.

cereyan etti. Fakat Cenova'da oldukları evvelce bildirilmiş olan önemli İtalyan harp gemileri limanda bulunmasaydı, bu hal, İngiliz deniz makamlarının kontrolünden tamamen uzak olmak üzere toplanması ümit edilen meyvaların birçoğunun kaybına yol açabilirdi.

2 — İlk teşebbüs 31 - Ocak 4 - Şubat - 1941

1941 Ocak ayının sonlarına doğru alınan haberalma raporları muhtemelen iki muharebe gemisi, bir 8 - pus. kruvazörle buna benzer diğer bir geminin Cenovada; iki veya daha çok sayıda 6 - pus kruvazörün Spezzia'da bulunduklarını bildiriyordu. Bu haber üzerine limanın bombardımanı kararlaştırıldı. Bombardımandan maksat, harekâtın "NETİCE„ kısmında görüleceği üzere aşağıdaki gibi idi;

1 — Limanda iseler, İtalyan muharebe gemisi ve kruvazörlerini tahrip,

2 — İtalyan moralini kırmak.

3 — İtalyan deniz ve hava faaliyetini kuzey İtalyaya çekmek,

4 — Harp sanayiini, ikmal ve gemi tesislerini hasara uğratmak.

"H„ kuvveti, 3 - şubatta yapılacak bombardıman görevine gitmek üzere kararlaştırılmış olan 31 - Ocak - 1941 günü Cibralta'dan ayrıldı.

Düşmanın dikkatini çekmek üzere 2 - şubat günü, Sardunyada Tirso nehri üzerindeki (A = 40° 03′ N, T = 8° 22′ E) mühim bir su bendine "Ark Royal„ dan havalanacak torpito bombardıman uçaklarile bir hava taarruzu yapılacaktı. Bu taarruz yapıldı ise de hava son derece bozulduğu cihetle Amiral Somerville bombardımanı tehir etmeğe karar vererek Cibraltaya döndü ve 4 - şubatta limana girdi.

4 - Şubat akşamı, Admiralty'dan alınan bir emirde, harekâta mümkün olan en erken bir tarihte yeniden teşebbüs edilmesi bildiriliyordu. Bunun üzerine Amiral Somerville, verdiği cevapta, Balear adalarının batısına doğru yapılacak muvakkat bir tarama ile filo için sağlanacak olan örtmeden feragat edilerek harekâtın yapılması tensip buyurulur ve ay ışığında yaklaşmanın doğuracağı görülme şansları sineye çekilirse teşebbüsün muhtemelen 6 - şubatta başlıyabileceğini bildirdi. [1] Baskını sağlıyacak bütün ihtiyatî tedbirler alındığı takdirde 20 - şubat, mümkün olan en erken tarih gibi görünüyordu.

O gece Admiralty tarafından amirale, Cenovada, muhtemelen Balear adalarına karşı bir nakliye birliğinin hazırlanmakta olduğu bildirildi.

[1] Harekâtın bir an evvel başlıyabilmesi, ilk teşebbüste raslanan fırtına sebebile muhriplerden birçoğunun duçar olduğu hararların tamirine bağlı bulunuyordu.

Amiral Somerville kat'edilecek mesafenin büyüklüğü bakımından en az 10 muhribin iki vardiya üzerine denizaltı emniyet perdesile çalıştırılması esasını kabul etmişti. Bu yüzden muhriplerin tamirine önem veriyordu. (Balear adalarının kuzeyinden geçen Cibralta - Cenova yolu 845 mildir.)

Bu durumun yapılacak harekâtın neticesini mümkün olduğu kadar çabuklaştırmak bakımından çok önemli olduğu aşikârdı.

3 — Harekâtın plânı : (Plân 1 e bakınız)

Amiral Somerville, değiştirilen harekât plânları üzerinde tartışmak üzere yüksek rütbeli komutan ve kurmay subayları 5 - şubatta bir konferansa çağırdı, bu konferansta, amirale biraz evvel haber verilen müessif bir olayın ortaya çıkardığı "Harekâtın gizliliğine itina„ meselesi de görüşülecekti. 30 - ocak günü Cibralta Royal tiyatrosunda Sheffield gemisinden bir asker, kim olduklarını tayin edemiyeceği beş asker tarafından "Sheffield„ "Renown„ "Malaya„ "Ark Royal„ ve muhriplerden müteşekkil bir birliğin 2 - şubatta Cenovayı bombardıman etmek üzere hareket edeceklerinin konuşulduğunu duymuş ve rapor etmişti. Yapılan araştırmalardan sonra bunun isabetli bir tahminden [1] fazla birşey olamıyacağı neticesine varıldı ise de Cibralta gibi bir yerde herhangi bir şayianın süratle düşmana ulaşarak feci neticeler doğurabileceği ortaya konarak gereken tedbirlerin alınmasına karar verildi.

Amiral Somerville, harekâtı sekteye uğratacak kat'î bir mahzur görmediği cihetle 6 - şubat günü öğleden sonra harekete karar verdi ise de haberin İtalyanlara ulaşmış olması imkânlarını da düşünmüş ve onları şaşırtmak için gereken hususî tedbirleri almıştı.

Bu maksatla batı Akdeniz bölgesindeki Fransız nakliye gemilerini aramak üzere hazırlanan emirler yayınlandı. Yine aynı maksatla "Resolution„ gemisinden birkaç partilik güverte ve makine personeli ayrılarak harekâta iştirak eden birkaç muhribe sevkolundu.

Hususî bombardıman emirlerine "Grog„ adı verilerek, gemiler açık denize çıkmadıkça açılamaz kaydı ile mühürlü zarflara kondu ve gemilere gönderildi.

Şaşırtıcı bir plân olarak Amiral Somerville'in kabul ettiği hareket tarzı 8 - şubat gündüzün Balearların kuzeyindeki bir mevkiden Sardunyaya doğru ilerlemek ve o gece Sardunyanın batısında bir telsiz kesafeti göstermekti. Bu şaşırtma hareketinin tesirini arttırmak maksadile Maltadaki tümamiral, 9 - şubat saat 03,00 sularında iki veya üç uçaktan müteşekkil bir birliğin Cagliarı veya Alghero hava meydanlarının bombalanmasını isteyecekti. Bu uçaklar hedeflerine batıdan yaklaşıp yine aynı yönette çekilmek suretile düşmana "Ark Royal„ dan geliyor hissini vereceklerdi.

Düşman tesiri [2] dolayısile bu vazifeyi yapacak kudrette uçak bulunmadığı gibi, hattâ, Cenova körfezinde keşif yapmağa elverişli uçak dahi mevcut değildi.

[1] Bu tahmin, dip tapalı paralayıcı mermilerin gemilere alınması, bombardıman ve gözetleme için yapılan muhabere talimlerinden doğmuş olabilirdi.

[2] 5 - şubatta Maltaya ağır hava hücumları yapıldı.

Bombardıman bilfiil "Renown„ "Maltaya„ ve "Sheffield„ gemileri tarafından 9-şubat günü fecir vakti yapılacak, bu sırada "Ark Royal„ dan havalanacak olan uçaklar, Leghorn'daki tasfiyehaneyi [1] bombalayacaklar, "Skuas„ lar da Spezzia açıklarına mıknatisli mayn dökeceklerdi.

4 : 6 - Şubat - 1941 de Cibralta'dan hareket : (plân 1 e bakınız).

Harekât için "H„ kuvveti üç grupa ayrıldı. Birinci grup "Renown„ (Amiral Somerville'in forsunu taşıyordu). "Malaya„ "Ark Royal„ ve "Sheffield„ den mürekkep olup harekâtı "Duncan„ (D. 13), "İsis„ "Firedrake„ ve "Jupiter„ den mürekkep olan üçüncü grup tarafından örtülecekti. Her iki grup 6-şubat saat 16,00 da [2] Cibraltadan hareket ettiler. Bu sırada İngiltereye gitmek üzere boğazda teşkilâtını almakta olan bir konvoyu himaye ile görevli imiş gibi bir gösteri yaparak batıya doğru uzanan rotalarına yayıldılar.

Görüş, yağmur sağnaklarının çıktığı zamanlar müstesna, iyi idi. Ayın batışı [3] 7-şubat saat 13,20 de gerçekleşecekti.

Karanlık bastıktan sonra, birinci grup, 7-şubat saat 03,00 te Cibralta'nın 56 mil doğusundaki bir mevkide toplanmak üzere münferit gemiler halinde rotasını doğuya aldı.

"Fearless„ (8. Filotillâ kıdemli K. Gm.), "Foxhound„ "Foresiht„ "Fury„ "Excounter„ ve "Jersey„ den müteşekkil olan ikinci grup, birer veya ikişer gemi halinde ve sükûnetle 6-şubat saat 12,00 ile 14,00 arasında limandan çıkarak keşif veya talim maksadı güdülüyormuş gibi bir hareketle doğu rotasında uzaklaştılar.

Karanın görüşünden uzaklaşınca toplandılar ve iktısadî süratle denizaltı araması yapmak üzere yeniden yayıldılar. 8-şubat saat 08,30 da birinci grupla randevu yerinde buluşmak üzere Majorka'nın kuzeyine doğru seyre başladılar.

5 : 7/8 - Şubat - 1941 de Cenova önlerinde :

Batı Akdenizde yapılan seyir hâdisesiz geçti. 7-şubat saat 07,30 da filo, doğuya seyrederken hava kuvvetlerile akşama kadar devam etmek üzere denizaltı baskısı yapıldı. Batıdan 3 kuvvetinde bir rüzgâr esiyordu. Görüş şartları iyi idi. 7-şubat günü saat 11,00 den itibaren rüzgâr ka-

[1] Uzun münakaşalardan sonra Cenova ve Spezzia'daki İtalyan muharebe gemilerinin durumlarının bombalamağa müsait olduğu hakkında doğru haber alınmadıkça bunlar üzerine yapılacak hava hücumlarının tesirli olamıyacağı neticesine varıldı. Maltadaki Tümamiral böyle bir habere malik olabilmenin, çok zayıf bir ihtimal görüldüğünü beyan edince, hava taarruzlarının Leghorn tasfiyehaneleri üzerine yapılmasına karar verildi.

[2] Bütün zamanlarda mıntaka farkı (— 1) dir.

[3] Birinci terbi 4-şubat, bedritam 12-şubat.

larak ufukta hafif bir duman peyda olduğundan rü'yeti 10 ile 15 mil arasında olmak üzere tahdit etti. Bu durum, bütün gün devam etti.

Uçaklara karşı savunmanın bütün şekillerini tatbik etmek üzere talimler yapıldı. Altı Skuas uçağı filo üzerine temsilî olarak pike bombardıman hücumu yaptı. Saat 11,15 te arzı 36° 37′ N, tulü 1° 21′ W olan mevkide (Cibraltanın 200 mil kadar doğusu) "Firedrake,, bir temas alarak iki su bombası attı. Bu temas belki de denizaltı teması değildi. Radar araması bütün gün bir temas kaydetmediğinden filonun harekâtı belki keşfolunmamıştı. [1] Ayın 7 nci günü akşama doğru rota, gecenin karanlığı süresince İviza - (Balear'ların batısındaki ada) Majorka arasından geçmek üzere tashih edildi. [2] 8 - şubat saat 01,00 de bu geçit için rota 340° ye, dört saat sonra da Balear'ların karayelinden geçmek üzere 035° ye alındı. Bu müddet zarfında yalnız bir denizaltı alârmı verildi. 8 - şubat saat 08,15 te "Duncan,, arzı 40° 29′ N, tulü 2° 19′ E olan bir mevkide (Majorka'nın batı burnunun takriben 50 mil kuzeyi) bir su bombası attı ise de biraz sonra bu temasın denizaltı olmadığı anlaşıldı. Çeyrek saat sonra evvelce tertiblendiği üzere ikinci grup birliğe katıldı.

8 - Şubat bütün gün zarfındaki hareket tarzı, poyraza doğru imkân nisbetinde sezilmeden ilerlemekti.

Saat 07,20 de uçakla bir denizaltı araması kurulmuş ve saat 09,30 da da akşama kadar devam etmek üzere bir av devriyesi tesis edilmişti. Bu suretle filonun, ticaret gemileri tarafından görülmemesi için haber almak ve zamanında filoyu döndürerek görülmesini önlemek maksadile faaliyete geçirilmişlerdir. Bir defasında bir uçağın radarla keşfi üzerine rota hemen keşişlemeye tebdil edilmiş ve böylece bu uçağa maksadın Sardunya'da bir hedef olduğu intibaı verilmiştir. Bütün gün devam eden seyir esnasında filonun tamamen göze görülmemesi, mümkün olan birşey değildi. Bu yüzden altı kadar yabancı uçak muhtemelen filoyu görmüştür [3].

[1] «Ark Royal», Trinidat mazotu yaktığı için bütün gün devamlı ve kesif duman neşretti.

[2] 8 - şubatta ayın batışı saat 04,45 te idi. Mıntaka farkı (— 1).

[3] 08,00 de muhtemelen sivil bir uçak Barselona rotası üzerinde.

10,55 te bir Farman 222 uçağı (Fransız askerî işaretini taşıyan bir uçaktı ve Tulon'a gidiyordu).

Takriben saat 11,55 te 027° den yaklaşan bir uçak (bu uçak avlarımız tarafından Martin 167 olarak bildirilmiştir).

13,48 de radarla keşfolunan bir uçak kerterizi 074°, mesafesi 24 mil. (Bu uçak biraz sonra görülmüş ise de avlarımız, önlemeye muvaffak olamamış ve kerterizi 194° olunca radar perdesinden çıkmıştır.

14,10 da iki Fransız askerî uçağı. (Bunlardan birincisi avlarımızın ihtarı üzerine rotasını açmış, ikincisi ise ihtar mermilerinin pruvasında patladığını görünceye kadar aldırış etmemiştir.

"Ark Royal,, de cereyan eden uçuş harekâtı sırasında iki uçak - biri Skua diğeri Fulmar'- inerken güverteye çarptı ise de tali eseri olarak personel bakımından bir zayiatı mucip olmadı. Ve bu harekât ayın 8 inci günü saat 18,00 de sona erdi. On dakika sonra rota 090° ye sürat 18 mile alındı saat 19,00 da rota 50° ye alındı, sürat te 21 mile çıkarıldı.

6 — Cenovaya son yaklaşma, 9 - Şubat - 1941 (plân 1 ve 2)

8 - Şubat saat 23,30 da "Renown'ın verdiği bir mevki ile Porguerolles fenerinin (A - 43° 00′ N, T - 6° 12′ E) 138° sinde ve 25 mil mesafesinde bulunulduğu anlaşılarak rota gündoğuşu - poyraza tedbil edildi. "Jupiter,, ile "Firedrake,, lodos istikametinde ve 200 mil kadar mesafede Minorka'nın doğusunda evvelce görevlendirildikleri şekilde bir telsiz gösterisi yapıyor, yaklaşmanın bu safhasını örtmeğe çalışıyorlardı.

Her tarafı keskin ve açık bir ufuk sarmış olup görüş son derece iyi idi. Bu hal, 9 - şubat saat 05,19 da ayın batmasına kadar devam etti. Ay batınca ufukta hafif bir duman belirmiş, görüş te bir miktar azalmıştı [1].

" Ark Royal „ saat 04,00 te, " Duncan „ , " İsis „ ve " Encounter„ in himayesinde olarak müstakillen herekete geçerken havalanmış olan uçakları, bir taraftan Lekhorn'a taarruza kalktılar, diğer taraftan Spezzia açıklarına mayn döktüler.

" H „ kuvvetinin geriye kalan gemileri Cenova körfezine giriş için rotayı yıldız - poyraza aldılar. Saat 06,28 de Spezzia istikametinde bulunan " Renown „ dan uçaksavar izli mermilerinin atıldığı görüldü. Bu işaret mayn dökme hareketinin ilerlemekte olduğunu gösteriyordu.

Yedi dakika sonra Rapallo'nun poyrazı istikametinde beliren dağ tepeleri duman sütunu üzerinden semaya irtisam etmiye başladı. Fakat saat 06,49 a geldiği halde Portofino'nun bariz noktaları (arzı 44° 18′ N, tulü 9° 13′ E, Cenova'nın 12 mil doğusu) ayan olarak görünmemiş ve tanınmamıştı. Saat 06,52 de bir mevki kondu. [2] Üç dakika sonra rota 290° ye kalındı. (Bombardıman rotası) ve sürat 18 mile indirildi. Portofino'nun yüksek kısımlarından sahile inen kıyı parçaları sisle tamamen örtülü olduğundan, müteakıp rota tashihleri Fascia tepesi ile Penello tepesinden alınan kerterizlerle yapılmıştır. (Bu mevkilerden birincisi Cenova'nın doğusunda ikincisi karayelindedir. İkisi de limandan 6 mil mesafede bulunmaktadır.)

---

[1] 9 - şubatta güneşin doğuşu saat 07,33 te. Mıntaka farkı (— 1).

[2] Bu mevki, « Renown » a tahmin ettiği yerin tam üzerinde olduğunu gösterdi. Amiral Somerville demiştir ki ; (Bu hal, seyrisefain işlerinin dikkate değer şekilde doğru olan bir kısmı olması hasebile Bnb. Martin J. Evans'a karşı büyük bir itimat doğurmuştur. Yine bu hal, harekâtın başarısı bakımından hayatî olmasa bile, bu başarıya pek çok yardım ettiğinden büyük ehemmiyeti haizdi). Seyir hususatına dair diğer bilgiler Ek II dedir.

İşler, alabildiğine yolunda gidiyordu. Uzun süren yaklaşma seyri görülmeden sona ermişti ve herşeyden mühim olan mevki koyma işi de gerçekleşmişti. Birkaç dakika sonra bombardıman başlıyacaktı. Tam mânasile şüpheli kalan cihet, düşman muharebe gemilerinin limanda olup olmadıkları meselesi idi.

"Sheffield„ ve "Malaya„ nın katapultlarından saat 06,30 ile 07,07 arasında havalanan gözetleme uçakları [1] cihazlarını ayar ettikten sonra saat 06,55 te işe başladılar.

Saat 07,11 de "Renown„ ın gözetleme uçağı, merakla beklenmekte olan raporu verdi. Buna nazaran limanda muharebe gemisi yoktu.

Üç dakika sonra "Renown„ evvelce kendisi için ayrılan hedeflere ateş açtı.

7 — Cenova'nın bombardımanı. 9 - Şubat - 1941, saat 07,14 (Plân 2 ve 3)

Cenova'nın açık denizden görünüşü oldukça enteresandı. Sahil dumanla örtülmüştü. Kıyıdan yukarılara yükselen dağlar, doğmakta olan güneşin ışıkları altında gri ve kırmızı renklere bezenmişti. Şehir sakin bir pazar sabahı yaşıyordu. Etrafta sulh ve sükûneti bozacak tek birşey yoktu. Fakat saat 07,14 te "Renown„ ın topları birdenbire gürledi.

Gemilerden Cenova'ya ait hiçbir şey görülemiyordu. Ateş, seyir bilgilerine dayanarak açılmıştı. Bombardıman, sonuna kadar görmiyerek tevcih usulü ile yapılacak, [2] mesafe 23,500 ile 18,000 yarda [3] arasında olacaktı.

İlk salvolar beklendiği üzere Molo Principe'nin güneyine düştü ve akabinde Torrente Polcevera'nın her iki kıyısındaki Ansaldo tesisleri, gemi inşa yerleri ve fabrikaların üzerinde yayıldığı görüldü.

---

[1] Gözetleme uçakları aşağıdaki şekilde tertiplenmişti :
«Renown» - «Sheffield» den bir Valrus,
«Malaya» - «Malaya» dan bir Swardfish.
«Sheffield» - «Sheffield» den bir Valrus.
Ayrıca «Ark Royal» dan her gemi için ayrılan birer Swardfish, yedek gözetlemeci olarak verilmişti. Bütün gözetleme uçaklarına bombardımanı müteakıp «Ark Royal» a inmeleri için emir verilmişti.

[2] Gözetleme uçaklarında çalışan gözcülere yardım etmek maksadile «Renown» topçu mülhakı Bay L. F. Seillitos tarafından ölçülü olarak Cenova'nın bir modeli yapılmış ve «Ark Royal» a verilmişti. Gözcüler biribirini müteakıp verdikleri raporlarda Cenova'ya yaklaştıkları zaman bu modelin şehrin durumuna tamamen uyduğunu, hedeflerini çok kolaylıkla seçtiklerini ve modeli yapana şükranlarının ulaştırılmasını bildirdiler. Limanın hava fotoğrafları da teksir edilerek gözetleme uçaklarile bombardıman yapacak gemilere dağıtılmıştı.

[3] Ateşe 21,000 yardadan başlandı. Mesafe «Renown» nın ateş ettiği 30 salvodan sonra 18,000 yardaya indi. 23,500 yardada ateş kesildi.

Bu bölgede birçok infilâk ve alevler yükseldi. Bundan sonra ateş, limanın ticaret gemileri tarafından işgal edilen kısmına kaydırılarak bir ticaret gemisine isabet kaydedildi; ve gemiden büyük bir alev yükseldi. Elektrik santralı civarına düşen bir salvo, şiddetli bir infilâk doğurdu; ve bir mazot tankının yanmakta olduğu görüldü. Gerek bu tanktan gerek muhtelif ambarlardan yükselen dumanlar, birçok salvoların gözetlenmesine engel oldu ise de biraz sonra mermilerin Ponte Daglio Asserto ile Ponte Caracciolo'nun batısındaki bölgeye düşmekte oldukları görüldü. Bu bölgeye ateş edilen son salvoları yemiş olan Ponte Caracciolo'da büyük bir infilâk ile birlikte yüksek alevler görüldü.

Ateş, yeniden başka bir yere nakledildi ve elektrik fabrikalarının direk isabet aldıkları belli oldu. Daha sonra ateş, Torrente Polcevera'nın sol kıyısına kaydırılarak oradan atlatma suretile ve görerek tevcihle Ansaldo fabrikaları üzerine yöneltildi. Fakat, bu sıralarda duman gözetlemeyi güçleştiriyordu. Orta batarya da aynı zamanda dalgakıranın uzandığı saha boyunca ateş etmekte idi.

" Malaya „ Taşhavuzlara ve bunlara yakın bulunan hedeflere ateş etti. Havuzlarda ve ambarlar arasında büyük alevler yükseldi. Birçok salvolar duman yüzünden görülmedi. Son dört salvonun havuzların hemen poyrazındaki binaların arasına düştüğü tarassut edildi.

" Sheffield „ in başlangıç salvoları kısaya ve denize atıldığından çok iyi tarassut edilmişti. Mesafe bulunduktan sonra süratli salvo ateş yapılması için emir verildi ve ateş Torennte Polcevera nehri ağzının sol kıyısındaki tesislere yöneltildi. Bu bölgede birçok yangınlar ve iki büyük infilâk görüldü. Daha sonra duman, görüşü kapatmakta olduğundan ateş, liman açıklarında seyirde bulunan bir tankere kaydırıldı. Fakat üç salvonun kümelendirilmesine rağmen tam isabet kaydolunamadı. [1]

Bombardıman yapan gemilerin maruz kaldığı yegâne mukabele takriben 6 pusluk iki topu olan bir kıyı bataryasından ibaret olduğu gibi gözetleme uçağının maruz kaldığı karşılık ta uzak yakın mesafelere ateş açan uçaksavar silâhlarından ibaretti. Bunların ikisinde de ateş tesiri oldukça zayıftı. Bombardıman sırasında kıyı tarafında bulunan iki muhribe, kıyıdan daha çok beklenen top ateşini körletmek ve bombardıman kuvvetlerinin teşkilâtını gizlemek üzere sis yapmaları bildirildi.

---

[1] Bu tanker kurtuluş bakımından şansından faydalanmıştır. «Foxhound», «Tankere ateş için müsaade» istedi. Fakat tanker kelimesi maalesef «Renown'dan alınamamıştı. Bu isteğin kıyı bataryalarına karşı ateş müsaadesi olduğu kabul edilmiş ve bunlara karşı «Foxhound» tarafından ateş açılarak karışıklığa meydan verilmemesi ve uçak gözetlemesinin güçleştirilmemesi evvelce açık olarak emredilmişti. Amiral Somerville bu konuda, (Tankerin mevcudiyetinden) haberdar olabilseydim «Foxhound» 'ı bu gemiyi batırmak üzere gönderirdim.» demiştir.

" Ateş kes ,, emri saat 07,45/9 de verildi. [1]

Gözetleme uçağı son olarak bir " Mükemmel ,, çektikten sonra " Ark Royal ,, e döndü Bombardıman kuvveti de 35 mil kadar güneydeki randevu yerine gitmek üzere rotasını değiştirdi. (A = 43° 48′ N, T = 8° 50′ E)

8 — " Ark Royal ,, uçaklarının Leg Horn ve Spezzia'ya yaptıkları hava taarruzları 9 - Şubat - 1941

"Ark Royal,, şubatın 9 uncu günü saat 04,00 te refakatten ayrıldıktan sonra doğuya seyretti. Saat 05,05 te A = 43° 19′ N, T = 8° 41′ E. olan mevkie (Leghorn'un takriben 70 mil batısına ve Spezzia'dan aynı mesafedeki) gelindiği zaman 14 Swardfish'den müteşekkil bir vurucu kuvveti havalandırdı. Swardfish'lerin her birinde 4 adet 250 Lb. lik G. M. B. ve 16 adet yangın bombası vardı. Her biri mıknatisli maynla yüklü 4 Swardfish de bunları takip etti. Bundan sonra bombardıman yapacak gemiler için ayrılan üç yedek gözetleme uçağı da avlar himayesinde olarak ve birtakım Fulmar uçağı da " Ark Royal ,, üzerinde devriye yapmak üzere uçuruldu. Hedef, Leghorn'daki Azienda Petrol tasfiyehanesi idi. Bu hedefe 12 uçak bombalarını attılar. Yangınlarla beraber iyice görülen bir infilâk hâsıl oldu ise de verdirilen hasar miktarı hakkında açık bir fikir edinilmedi. [2] Saat 06,45 sularında hücum inkişaf ettiği sırada ancak bir veya iki uçaksavar topu ateş açmıştı. Fakat 5 dakika geçtikten sonra uçaksavar ateşi ciddîleşti. Bu uçaklardan biri üssüne dönmedi. [3]

Hava vurucu kuvvetinden ikisi, hedeflerini şaşırarak bombalarını başka hedeflere attılar. Bunlardan biri Pisa hava meydanına, diğeri Pisa demiryolu kavuşağına hücum etti.

---

[1] Bombardımanda sarfolunan mermi adedi aşağıdadır :

«Renown»	125 Adet	15 Pus	D. T. P. , 400 adet 4.5 Pus.
« Malaya »	148 »	15 Pus	K. S. D.
« Sheffield»	782 »	6 Pus.	

[2] Sonradan alınan raporlar hasarın belli olmıyacak derecede küçük olduğunu göstermiştir.

[3] Asteğmen (A) N. G Attenborongh ile R. N. V. R. dan yedek asteğmen (A) S. W. Foot, ve hava seyircisi G. W. Halifax'ın idaresinde olan bu uçağın son olarak hücuma kalktığı görülmüş ve balon barajına çarptığı zannedilmişti. Leghorn'da kasaba üzerinde ve Azienda tasfiyehanesinin batısına uzanan sahiller boyunca balon barajlarının bulunduğu anlaşılmıştır. Bunlar Cenova'da Torrente Polceveradan itibaren devam etmekte idiler.

Uçaklara ateş açmış olan şehrin dolaylarındaki uçaksavar toplarından bazılarının da havaya karşı gelişi güzel ateşe iştirak ettikleri görülmüştür.

Saat 08,48 den itibaren kaybolduğu bildirilen bir uçak müstesna diğer bütün gözetleme, mayn dökücü ve vurucu kuvvet uçakları " Ark Royal ,, e inmişlerdi. Bunu müteakip " Ark Royal ,, de « H » kuvvetinin geri kalanı ile buluşmak üzere rotasını randevu mevkiine yöneltti.

Bu hücumlar inkişaf ederken mayn dökücü uçaklardan üçü Spezzia şehrinin üzerine süzülerek yaklaşmak suretile kısmen hareketlerini gizlemeğe muvaffak oldular. İkisi, limanın batı ağzına, biri de doğu ağzına mayn döktü. Dördüncü uçak mukabil istikametten yaklaşarak limanın batı ağzına mayın döktü. Yakın mesafeden Bofors tipi uçaksavar toplarının, son yaklaşma seyirleri esnasında uçaklarımıza karşı ateş açtıkları ve şehrin dolaylarındaki bazı uçaksavar toplarının da gelişi güzel bir şekilde bunlara katıldığı görüldü.

Saat 08,48 den itibaren kaybolduğu bildirilen bir uçak müstesna diğer bütün gözetleme, mayn dökücü ve vurucu kuvvet uçakları " Ark Royal ,, e inmişlerdi. Bunu müteakıp, " Ark Royal ,, de " H ,, kuvvetinin geri kalanı ile buluşmak üzere rotasını randevu mevkiine yöneltti.

9 — Cibraltaya dönüş seyri 9 : 11 - Şubat - 1941 (Plân 1)

Doğudan hafif bir rüzgâr esiyordu. Umulmakta olan ağır hava taarruzları bakımından " Ark Royal ,, etrafında yakın bir himaye kurmak esastı. Uçuş harekâtı çekilme devamınca, bir hayli yol kaybına sebep oldu. Gündüzün devamınca altı av uçağı filo üzerinde av himayesi yapıyordu.

Saat 09,55 te rota 200° ye, 10,35 te 244° ye alındı. Saat 13,00 ten sonra hava, muvaffakıyetli bir çekilme için son derece elverişli olmağa başladı. Rü'yet azaldı. Gökyüzü alçak bulutlarla kâmilen örtüldü. 1 kuvvetindeki rüzgâr, poyraza döndü.

9 - Şubat saat 09,30 dan itibaren saat 17,00 ye kadar düşman uçakları her defasında keşfolundularsa da [1] bunlardan iki Fiat Br. 20 uçağı tarafından yapılan bir hücum müstesna, diğer herhangi birisi gerçekleşmedi. Öğleden evvel yapılan bu hücumda iki düşman uçağı tarafından atılan bombalar " Ark Royal ,, in oldukça gerisine düştü. İngiliz avları bu gün zarfında bir adet Cant 506 ve bir adet te Cant 1007 B. uçağını düşürdüler.

---

[1]
09,34 Radarla iki uçak. Kerteriz, 060°, 27 mil. } Avlar temasa geçmeden uzaklaştılar.
09,44 Yıldız poyrazda Cant tipi bir Dz. uçağı görüldü. } Avlar temasa geçmeden uzaklaştılar.
10,47 Radarla bir Cant 506 B. uçağı. Kert. 070°, 40 mil (Avlar tarafından düşürüldü).
11,20 Radarla iki Fiat Br. 20. Kert. 350°, 30 mil. (12,000 kademden dört bomba attılar. Bombalar, « Ark Royal » ın hayli gerisine düştü.)
12,10 Radarla uçak teşkili. Kert, 160°. (Bu teşkil filoya yaklaşmadı)
13,25 Kıçtan temas muhafaza eden bir Cant 1007 B. (Avlar tarafından düşürüldü)
14,12 Radarlı müteaddit uçak teşkilleri. Kert, poyraz. (Yaklaşmadılar.)
15,00 Bir temas muhafızı. (Avlar takip etti. Bulutlar arasında kayboldu.)
16,51 } Radarla müteaddit uçak. kerteriz, doğu. (Yaklaşmadılar)
17,00 } Radarla müteaddit uçak. kerteriz, doğu. (Yaklaşmadılar)

Bundan sonraki seyirlerde Cibraltaya kadar Radar perdesi bir iş'ar göstermedi. 9-Şubat öğleyin doğu rotasında ilerleyen yedi ticaret gemisinden mürekkep bir konvoya, A=43°07'N, T=8° 08'E olan bir mevkide raslandı. Yapılan incelemelerde dış hatlara işleyen bu gemilerin birinin Türk, altısının Fransız olduğu anlaşıldı ve serbest bırakıldılar.

9-Şubat akşamından sonra rota, Balear'ların karayelinden geçmek üzere 232° ve sürat 17 mile alındı. 10-Şubat fecirden biraz sonra "Ark Royal„ den beş Swardfish uçurularak Sebastian burnu (A=41° 52'N., T=3°10'E.) ile Minorka ve San Antonio burnu (A=38°50'N., T=0°11'E) ile İviza arasında kalan bölgede gemi bulunup bulunmadığı araştırıldı. İki Fransız ve bir İspanyol gemisi rapor edildi. Bunlardan biri "Maria„ müstesna diğerleri İspanyol karasuları içinde bulunduğundan bordalanmağa elverişli değildi. "Maria„, "Foresight„ tarafından muayene edildi ve yoluna devam müsaadesi aldı.

10-Şubat saat 09,15 te, ayın 8 inci akşamı telsiz gösterisi için vazife almış bulunan "Firedrake„ ve "Jupiter„ muhripleri "H„ kuvvetine katıldılar.

Aynı gün saat 14,25 te de ikmal gemisi "Orange leaf„ iki adet denizaltı emniyet botunun refakatinde olarak İviza açıklarında görüldü ve limana dönmesi emredildi. [1]

Saat 13,00 te filonun rotası 184° ye alındığı gibi öğleden sonra da ticaret gemilerini aramak ve Valancia ile Kartacena arasında İspanyol karasularının 50 mil dışında olmak üzere 4 uçak tarafından bir keşif yapıldı. Karasular dahilinde ve San Antonio burnu açıklarında yalnız bir gemi -Fransız- görüldü.

Saat 18,00 den biraz sonra üç muhribin refakatinde olan "Ark Royal„ geriye kalan seyri müstakillen yapmak ve uçuş talimlerini kolaylaştırmak maksadile filodan ayrıldı. 11-Şubat saat 02,30 da "H„ kuvvetinin geri kalan gemileri batıya rota değiştirdiler. Bu rotada birçok talimler yaparak aynı gün öğleden sonra Cibraltaya vardılar.

10 — Harekât hakkında Amiral Somerville'in mütaleası:

Amiral Somerville harekâtın tenkidinde gerek havadan gerek denizden yapılan bombardımanın tam bir baskın tesiri yapmış olduğunu belirtmiş ve "H„ kuvveti tarafından yapılan bir akına karşı düşman tarafından Cenova körfezini korumak için hiçbir tedbirin alınmamış olduğunu ilâve etmiştir. Amiral, harekâtın bu derece büyük başarı ile neticelenmesini bir taraftan gizliliğe riayet ve düşman keşfini akamete duçar eden tedbirlere, diğer taraftan evvelden alınan mükemmel tertibatın isabetine atfetmektedir.

[1] Muhriplerden herhangi birinin mazot ikmal ihtiyacı hissetmesi halinde «Orange leaf» in İviza açıklarında bulundurulması için evvelce tertibat alınmıştı.

Yine amiralin mütaleasına göre bizzat bombardımanın muvaffakıyeti [1], iyi hazırlanan ve harekâta iştirak eden subay ve mürettebata yapılan eğitimle öğretilen plândır. Bu başarı plânın gerçekleşmesi için sarfolunan büyük dikkatin, mükemmel işleyen bir seyir branşı ile birleşmesinden doğmuştur. Her iki çalışma yaklaşma ve tatbikatın muvaffakıyetini emniyet altına almıştır.

---

[1] Ek F ve Ek G ye bakınız.

Ek : A

"H„ kuvvetinin Cenovaya yaklaşmasına ve bombardıman etmesine ait kronoloji

8 : 9 - Şubat - 1941

8 - Şubat:

19,00 Mevki A=41° 43′ N, T=4°58′ E, rota 50°, sürat 21 mil.
23,20 Levant ve Paruerolle fenerile mevki kondu.
23,30 A = 42° 40′N, T=6° 35′ E. rota 66°ye alındı, sürat 21 mil.

9 - Şubat :

04,00 "Ark Royal„ "Duncan„ "İsis„ ve "Encounter„ himayesinde olarak filodan ayrıldı.
04,10 "Renown„ ve "Malaya„ "Sheffield„ "Fearless„ "Foxhound„ "Foresight„ "Fury„ ve "Jersey„ tarafından emniyete alındı. A= 43° 20′ N, T= 8°33′ E olan mevkide rota 25° ye değiştirildi. Sürat 21 mil.
05,17 Ayın batması.
06,25 Doğu ufku ağarmaya başladı. Alçak bir sis sütunu.
06,28 Spezzia'da uçaksavar ateşi ve roketler göründü (bunlar muhtemelen mayn döken uçaklara karşı idi).
06,32 "Sheffield„ ten ilk uçak uçuruldu.
06,40 Pruvada sis arkasından yükselen dağ tepeleri görüldü.
06,45 Sis perdesi üstünde görülen dağ tepesinin Porto Fino'ya ait olduğu anlaşıldı.
06,49 Sancak ve iskeleden Portofino dağından alınan kerterizlerle şüpheli bir mevki kondu.
06,52 Telsiz susması gevşetildi. "Sheffield„ ikinci uçağı uçurdu.
06,53 Doğru mevki kondu. Buna nazaran (başla ateş) emri saat 07,15 te Cenova fenerinin 145° kerterizi ve 10.5 mil mesafesindeki yerde verilecekti. "Renown„ "Ark Royal„ den uçağın gözetleme uçağı ile muharebeye başladı.
06,55 Mevki, Pontan di Otofino'nun 221.5 kerterizi ve 6.5 mil mesafesi. Rota 290° ye alındı, sürat 18 mile indirildi.
06,59 Renown'da ateş kontrol masası çalıştırıldı. Mevki, Cenova fenerinden kerteriz 150, mesafe 13 mil.
07,05 Malaya, bir uçak havalandırdı. "H„ kuvvetinin sancak subayı (bölge ateşi) üzerine ateş taksimi işaretini kaldırdı.

07,08 Rota, 270° ye alındı. Malaya kendi uçağı ile muharebeye başladı.
07,10 Renown'ın uçağı (limanda harp gemisi yok) raporunu verdi. Sheffield her iki uçağı ile de muhabereye başladı.
07,11 Malaya Ark Royal'den uçan uçakla muhaberede.
07,12 Renown'ın ateş kontrol masası için esas nokta. (Cenova feneri̇nden 152° de ve 10.5 mil mesafede).
07,13 Rota 290° ye alındı.
07,14 (Başla ateş) emri verildi.
07,14.5 Renown ateş açtı. (B bölgesine) mevki Cenova
07,14.3/4 Sheffeld ateş açtı (C bölgesine). Cenova fenerinden 145.5
07,15 Malaya ateş açtı (A bölgesine) ve 10 1/4 mil.
07,16 Cenovadan uçaksavar ateşi.
07,21 Rota, 266° ye alındı.
07,22 Bombardıman kuvvetlerine karşı kıyıdan ilk salvo ateş edildi.
07,24 Renown'ın orta bataryası ateş açtı (D bölgesine) "Renown,, (F) bölgesine hedef değiştirilmesi için emir verdi.
07,27 Foresight ve Jersey muhriplerine bombardıman kuvvetlerini örtmeleri için sis yapmaları emrolundu.
07,33 Renown, tekrar B bölgesine hedef değiştiriniz emrini verdi.
07,36 Foresight ve Jersey'e sisi kes emri verildi.
07,41 Sheffield ateşini limanın dışında seyirde bulunan tankere kaydırdı.
07,44 Renown'ın orta bataryası ateş kesti. (Menzil dışı olduğundan)
07,45 (Kes ateş)
Gözetleme uçaklarına (üssünüze dönünüz) emri verildi. Rota 180° ye değiştirildi. Sürat 22 mile çıkarıldı.
07,47 (G R) uçağı Renown'a (çok iyi) raporunu verdi.
09,19 Ark Royal "H,, birliğine katıldı.

Ek: B

Cenova bombardımanında seyir işleri hakkında bilgiler

9 - Şubat - 1941

1 — 9 - Şubat - 1941 için Astronomi bilgileri

Ayın başlangıcı	Başlangıç zamanı		Güneşin doğuşu
	Bahrî fecir	Sivil fecir	
05,17	06,26	07,01	07,33

2 — Talimat

a) Mümkün olduğu kadar karanlığın örtüsünden faydalanarak yaklaşınız.

b) Uçakların gözetleme görevini yapabilecekleri aydınlık hali elde edilir edilmez ateş açılacak ve faydalı bilgiler uçaklardan alınacaktır.

c) "Renown„ ve "Malaya„ devamlı olarak "Malaya„ nın azamî menzilinin içinde ateş edeceklerdir. (Tahminen 21,000 yarda)

d) Gemiler 250 kulaç derinlik hattının dışında seyredeceklerdir.

e) Bombardıman rotası boyunca ağır bataryanın ateş kavisleri tam açık tutulacaktır.

f) "Başla ateş„ ile "kes ateş„ arasında tahminen yarım saatlik bir seyir yapılacaktır.

3 — Tertibat

a) Gece yarısından az evvel Hijeres adası yakınlarında Fransız fenerinden istifade ile bir sahih mevkii konacaktır. (Cenovadan tahminen 150 mil)

b) Bundan sonra Cenovadan çıkmak üzere bulunan ticaret gemilerine görünmemek maksadile Cenova körfezinin ortasına doğru seyredebilecek, aynı zamanda, sabahleyin körfezin doğusuna nazaran daha aydınlık olacak olan batı kıyılarından mesafe çoğaltılacak ve görünmeye engel olunacaktır.

c) Saat 04,00 sıralarında rota genel kuzeye alınacaktır.

d) Porto Fino'daki arazi kısmı sabahın erken saatlerinde ancak tanılabilir yegâne göze çarpan alâmet olduğundan bundan faydalanılacaktır.

e) 29 - Ocakta alacakaranlıkta Malagaya doğru yapılacak bir yaklaşma denemesinde sabahın aydınlık şartları etüd edilmiş ve tarassut masasından alınan sonuca nazaran saat 07,15 te ateşe başlamanın en erken ateş açma isteklerine vefa ettiği öğrenilmiştir. Diğer taraftan karadan 12 mil mesafede bir mevki elde etmiye elverişli olan en uygun ziya şartlarının saat 06,40 ta olduğu anlaşılmıştır.

4 — Yaklaşma

Yaklaşmanın zamanı ve mevkii şöyle tertiplenmiştir.

a) Kuvvetler mevkilerine saat 07,15 te ateş açmak üzere ulaşmış bulunacaklardır.

b) Ateş kontrol manzumesinin istikrar etmesini sağlamak maksadile "başla ateş,, den 20 dakika evvel doğru bir mevki konacaktır.

c) Gemiler ateş açmadan birkaç dakika evvel tam bombardıman rotasına girmiş bulunacaktır.

d) 250 kulaç hattının içine girilmiyecektir.

5 — Bombardıman rotası

Aşağıdaki sebeplerden dolayı iki değişik rotaya müsaade edilmiştir.

a) Harp gemilerinin limanda olduğu rapor edildiğine göre: Bu takdirde mermilerin düşüş zaviyesini büyültmek maksadile "Malaya,, nın gaye menzilinin hemen içinden,

b) Harp gemileri bulunmadığına göre: "Renown,, nın orta bataryasına, ateşe katılma imkânı vermek üzere 250 kulaç hattına mümkün olduğu kadar yakın seyredilecektir.

6 — Genel maddeler

Seyir işleri hemen hemen evvelce tertiplenen plân dahilinde cereyan etti. Lyon körfezi açıklarından geçerken hava durumu, rüzgâr karayel 4, deniz 41 iri dalgalı Cenova körfezi açıklarında seyrederken rüzgâr değişik ve hafif, deniz sakindi. Harekâtın son safhasında rüzgârın keşişlemeden 1 mil, Cenova körfezinde ise batıdan 1/2 mil eseceği tahmin edilebilmişti. Bir mevki elde edilmesi ile bombardıman rotasına 250 kulaç hattına yakın giriş arasında ayrılan zaman payı oldukça uygun idi. Bu iş tatbikatta mevki konduktan iki dakika sonra rotaya geçilmek üzere cereyan etti. Buna sebep mevcut sisin kıyıdaki arazi şekillerini örtmüş olması idi.

Ek : C

Hedeflere tesir için güdülen gaye

Cenova bombardımanında hedeflerin yekdiğerine nazaran önem sırası Amiral Somerville tarafından şu şekilde tertiplenmişti :

a) "Littorio„ sınıfı muharebe gemileri
b) "Cavour„ sınıfı muharebe gemileri
c) "Kruvazörler„
d) Kıyıdaki muayyen bölgeler. [1]

Mevcudiyetleri halinde İtalyan gemilerinin limandaki durumları, bombardıman başlangıcından biraz evveline, yani gözetleme uçaklarının rapor vermeleri anine kadar muhtemelen meçhul kalacaktı. Bu nokta dikkatten uzak bulundurulmamıştır. Bu sebepten aşağıda görüldüğü üzere beş muhtemel vaziyet tesbit edilmiş bulunuyordu :

Mevcut İtalyan gemileri	Ateş altına alınacak hedef	Talimat
I Bir «Littorio» sınıfı veya bir «Cavour» sınıfı	«Renown» ve «Malaya» muharebe gemisi üzerine Z. D. mermilerle ateş birleşecekler	Her durumda «Shffield» de D. T. P. mermi ile C [1] bölgesine ateş edecek fakat, emir verildiği takdirde tahkimat veya kruvazörlere karşı ateş için hazırlığını yapmış olacaktır. «Renown» nın orta bataryası D. T. P. mermi ile D [1] bölgesini ateş altına alacaktır.
II Bir kruvazör	«Malaya» kruvazöre karşı Z. D. mermi ile ateş açacak «Renown» B bölgesine D. T. P. mermi ile ateş edecek.	
III Bir «Littorio» sınıfı ile bir «Cavour» veya bir kruvazör.	«Renown» ile «Malaya» Littorio'ya ateş birleştirecek (Z. D. mermi) fakat bu, diğer gemi mukabeleye başlayıncıya kadar yapılacak. Bu halde ise «Malaya» Littorio'ya «Renown» diğer gemiye ateş edecek.	
IV Bir «Cavour» sınıfı ile bir kruvazör	III. te olduğu gibi.	
V Harp gemileri mevcut olmadığına göre	«Renown» B [1] bölgesini (D. T. P. mermi) «Malaya» A [1] bölgesini (K. Z. D. mermi ile) ateş altına alacak.	

[1] Bu bölgeler için Ek D ve plân 3 e bakınız.

Ek : D

Cenovadaki hedef bölgeleri

(Plân 3 e bakınız)

Altı hedef bölgesi tesbit edilmişti.

Ateşi şehrin meskûn mahallelerinden mümkün olduğu kadar uzak tutmak maksadile bu bölgeler tahdit edilmişti.

A) Bölgesi — İç limanın doğuda kalan son parçası ve Poto Nuovs ile Molo Vecchio (Calata Nord ve Calata Gaddo) denen ve taşhavuzu ihtiva eden bölge ki; belediye ambarları, ve hububat siloları Pontea Parodi ve Ponte dei Mille'nin bulunduğu kısımdır. (Malaya)

B) Bölgesi — Torrento Polcevera'nın batı yakasındaki fabrika ve tamirhaneler, Ansaldo Eletrik ve mühimmat fabrikaları ile Kuzeye doğru uzanan yeni fabrikalar (Renown)

C) Bölgesi — Havagazı tesisleri, gemi, inşa, montaj atölyeleri, Torrento Polcevera'nın her iki kıyısındaki demiryolları, Ansaldo makine, kazan ve mühimmat fabrikaları ve kuzeye doğru uzanan tasfiyehaneler. (Sheffield)

D) Bölgesi — Elektrik istasyonu (Ponte San Giorgio), Ponte Rubiattino ve mazot tankları ile Calata Canzio'nun doğu tarafındaki depoları ihtiva eden bölge. (Renown'nın orta bataryası)

F) Bölgesi — İç limanın batı kısmı, Porto Nuovo ve Vittorio Emanuele III limanını ihtiva eden bölge.

G) Bölgesi — Benito Bacino XXIII Octobre limanındaki iskeleler.

Ek : E

Hava hedefleri

Italyan gemilerinin Cenovada veya Spezziada mevcudiyetlerini kat'î olarak haber alabilmek düşüncesile çok mühim olan harp gemilerine ve kruvazörlere karşı yapılması tasarlanan orijinal alacakaranlık taarruzlarından vaz geçilmiş ve (Top - Gözetleme - Keşif) uçaklarından mürekkep vurucu kuvvet, Leghorn'da bulunan Azienda petrol tasfiyehanesine taarruz etmesi emronulmuştu.

Bu hedefin bulunmasında müşkülâtla karşılaştıkları takdirde başka hedefler de verilmiş bulunuyordu.

Ek : F

Taarruz edilen hedeflerin önemi

Aşağıdaki notlar 9 şubatta Cenova, Leghorn ve Pisa'da taarruz edilen fedeflerin önemini belirtmektedir.

1 — Ansaldo elektrik fabrikaları - Burada harp ve ticaret gemileri için her cins elektrik malzemesi yapılır. İtalyan harp gemilerinin taretlerindeki elektrikî cihazlar da bu fabrikalardan çıkar. Hedef No. 7.

2 — Ansaldo kazan, makine ve mihimmat fabrikaları.
15 Pustan yukarı toplar, ve her eb'atta kazanlar imal eder. Bundan başka deniz makineleri ve büyük ve her boyda dahilî ihtiraklı makineler de yapar. Hedef No. 4.

3 — Ana elektrik santralı - Bu istasyon Devlet demiryollarına, Liman tesislerine ve şehrin bir kısmına careyan veren mühüm bir istasyondur.

4 — Taş havuzlar ve iç limanın etrafı - "Littorio" sınıfı muharebe gemilerini içine alan mevcut 3 havuzdan biri buradadır. Bir diğeri de "Cavour" sınıfı gemileri alabilir. İç limanın etrafında birçok ambarlar, ticaret gemileri tamir tesisleri, kreynler vesaire vardır. (Plânda, hedef No. 3 ten 6 ya ve 6 dan 2 ye kadardır)

5 — Mazot tankları - 40,000 ton akaryakıt alan sekiz büyük tank. Sekiz tane de daha küçük çapta tank ve 300 ton yağlama yağı alan muhtelif tanklar. (Hedef No. 1)

6 — İnşaat sahası - Geniş olan bu saha, 6 No. lı hedefin kuzey ve batısındadır.

7 — Leghorn tasfiyehanesi - Faal olduğu sanılan tek tasfiyehanedir. Arnavutluk ve Romanyadan temin olunan kalın yağlar burada tasfiye edilerek uçaklara, motorlara sair vasıtalara akaryakıt ve benzin elde olunur.

8 — Pisa demiryolu kavuşağı - Mühim bir kavuşaktır. Spezziadan buraya inen kıyı hattı Güneyde Florence, Bologna ve Venedik'e ayrılır.

9 — Pisa hava meydanı - 1000 × 1500 yarda genişlikte ve uçuş pisti ile donatılmış büyük bir alandır. Dört büyük hangarı ve atölyesi vardır.

Ek: G

Cenova bombardımanında verdirilen hasarın tahminî miktarı

9 - Şubat - 1941

26 - Şubat - 1941 tarihine kadar alınan haberler verdirilen hasarın aşağıdaki şekilde olduğunu göstermiştir. (Plân No. 3 e bakınız)

1 — Ansaldo elektrik ve mühimmat fabrikaları bir hayli hasara uğratılmıştır. Bu fabrikalara aşağı yukarı 25 tane D. T. P. mermi isabet etmiştir. Büyük infilâk ve yangınlar görülmüştür. (Hedef No. 7)

2 — Torrento Polcevera'nın iki kıyısındaki fabrika ve demiryollarına yapılan hasar da mühim olup bunlar nehrin ağzından bir mil mesafedeki saha üzerindedir.

3 — Ansaldo makine, kazan fabrikaları ve mühimmat depoları ile bunların civarındaki seyir fabrikalar ve ikmal tesislerine önemli hasar yapılmıştır. 160 tane D. T. P. mermi düşürülen bölgede de büyük yangın ve infilâklar görülmüştür. (Hedef No. 4)

4 — Calata Canzio üzerinde bulunan en az bir tanka isabet kaydolunmuş ve ateşe verilmiştir. (Hedef No. 1)

5 — Elektrik istasyonuna veya deniz uçaklarına mahsus üs olan yerde büyük çapta bir yangın meydana getirilmiştir. (Hedef No. 5)

6 — Taş havuzlar bölgesinde yangın ve infilâklar çıkarılmıştır. (Hedef No. 2)

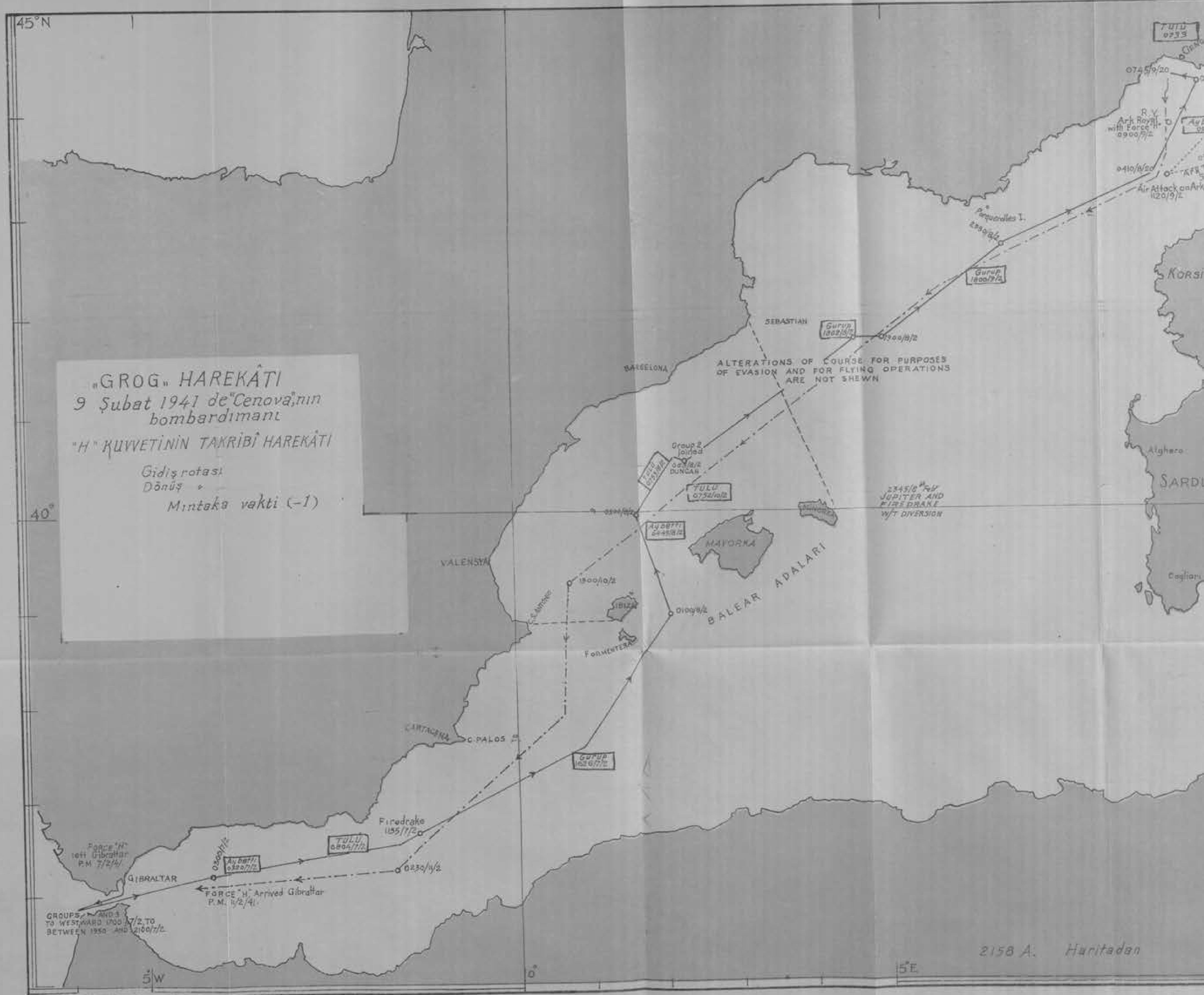
7 — Molo Vecehio (Calata Gadda ve Calata Nord) da büyük yangınlar olmuştur.

8 — Ponte Biogio Ossereto ve Ponta Caracciolo'nun hemen batısında bulunan bölgede çok büyük yangınlar yapılmıştır.

9 — Ponte Eritrea ile Ponte Etiopia arasında yatan bir ticaret gemisine isabet eden 15 pus. D. T. P. bir mermi gemi dahilinde büyük bir infilâka sebep olmuştur.

Bombardıman yapıldıktan 30 saat sonrasına kadar İtalyanlar tarafından bir tebliğ neşrolunmadı. Nihayet çıkan bir tebliğ maddî hasar ve moral tesiri bakımından kısa bir iş'ardan ibaretti. Bundan sonra bu taraf kaynaklarından gelen haberler yukarda sıralanan hasarın sağlandığını göstermiştir. Raporlardan birinde belirtildiğine göre Cenovanın bombardımanı İtalyanlar üzerinde, Bingazinin kaybından daha derin bir tesir yapmıştır.

İNDEKS

„GROG" HAREKÂTI
9 Şubat 1941 de "Cenova"nın bombardımanı
"H" KUVVETİNİN TAKRİBÎ HAREKÂTI
Gidiş rotası
Dönüş
Mıntaka vakti (-1)
45°N
40°
5°W
0°
5°E
KORSİ
SARD
MAYORKA
BALEAR ADALARI
IBIZA
FORMENTERA
VALENSIYA
BARSELONA
SEBASTIAN
CARTAGENA
C.PALOS
GIBRALTAR
Force "H" left Gibraltar P.M. 7/2/41
FORCE "H" Arrived Gibraltar P.M. 11/2/41
ALTERATIONS OF COURSE FOR PURPOSES OF EVASION AND FOR FLYING OPERATIONS ARE NOT SHEWN
Group 2 joined
DUNCAN
Firedrake 1155/7/2
JUPITER AND FIREDRAKE W/T DIVERSION
Air Attack on Ark
Ark Royal with Force "H" 0900/9/2
Porquerolles I.
Alghero
Cagliari
2158 A. Haritadan

PLAN 2

CENOVA BOMBARDIMAN ROTASI
9 Şubat 1941

"Renown", "Malaya" ve "Sheffield" in rotaları

Mıntaka vaktı (–1)

A, B, Ç, D, F, ve G Takribî hedef bölgesidir

Ek 1 e bakınız.

44° 30' N

Penello T.

CENOVA

B

C

A

G

D

Fascia T.

Rapallo

Portofino B.

100 kulaç hattı

Takribi 250 kulaç hattı

0745 kes ateş
Rota 180
22 mil

0721 rota 270

0714 Başla ateş

0713 Rota 290

0708 Rota 270

Renown'ın manzumesi için son mevki tayini

0655 Rota 290 18 mil

0653 ilk doğru mevki

0649 ilk mevki

CENOVA KÖRFEZİ

Alaca karanlık başlangıcı

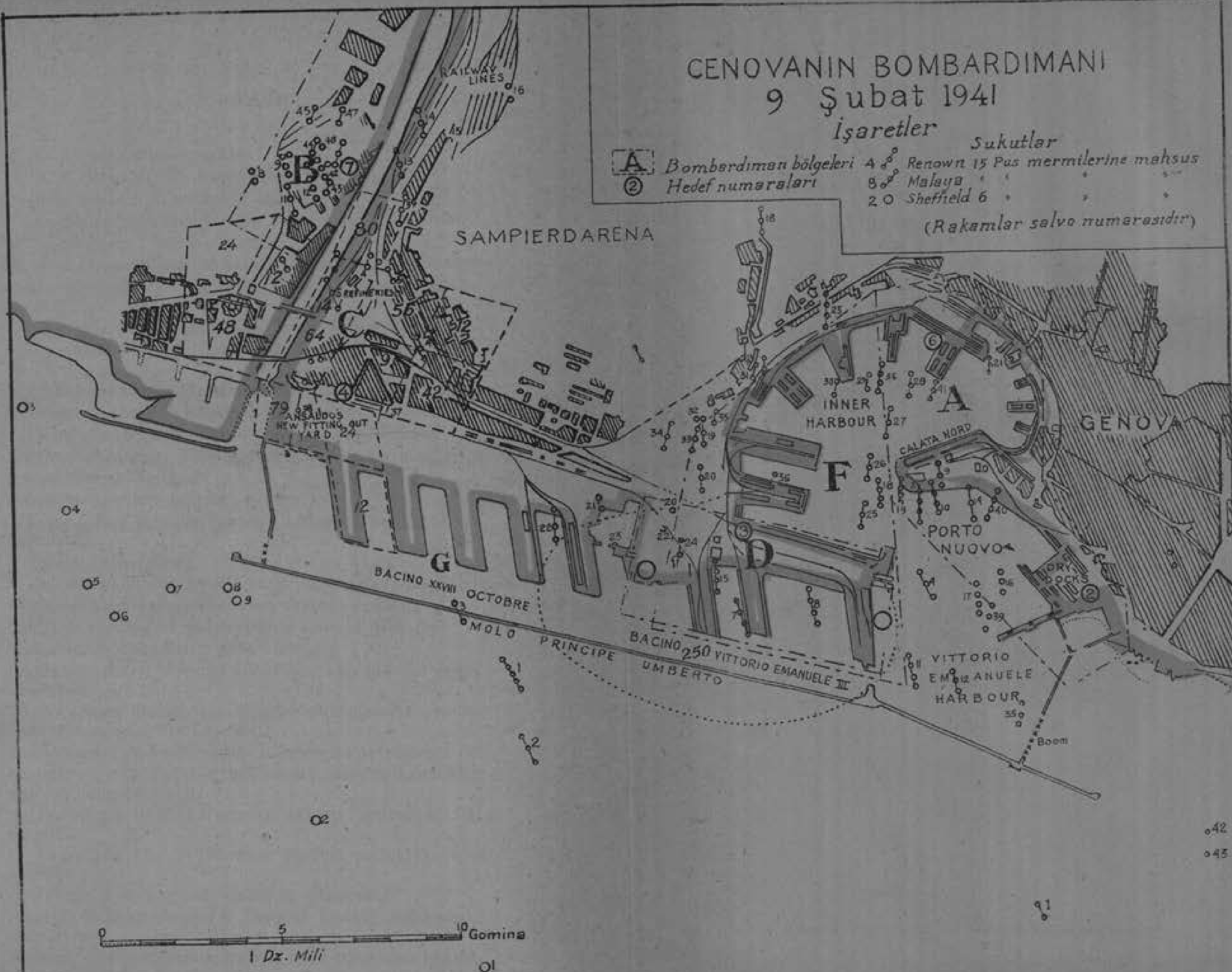
0 2000 6000 10000 14000 18000 22000 26000 30000

Yarda

44° N

9° E

157 sayılı haritadan

CENOVANIN BOMBARDIMANI
9 Şubat 1941
İşaretler
Sukutlar
Bombardıman bölgeleri
Hedef numaraları
Renown 15 Pus mermilerine mahsus
Malaya
Sheffield 6
(Rakamlar salvo numarasıdır)
SAMPIERDARENA
RAILWAY LINES
REFINERIES
ANSALDOS NEW FITTING OUT YARD
INNER HARBOUR
GENOVA
CALATA NORD
PORTO NUOVO
DRY DOCKS
BACINO XXVIII OCTOBRE
MOLO PRINCIPE UMBERTO
BACINO 250 VITTORIO EMANUELE III
VITTORIO EMANUELE HARBOUR
Boom
Gomina
1 Dz. Mili
1461 sayılı haritadan

İçindekiler

PLÂNLAR

Plân 1 — Kalabriya açıklarında 9 - Temmuz - 1940 ta yapılan muharebede muhasım donanmaların tahminî harekâtını gösterir kroki.

Plân 2 — Kalabriya açıklarında 9 - Temmuz - 1940 ta yapılan muharebe. Muhasım kuvvetlerin saat 15,00 teki tahminî mevkileri.

Plân 3 — Kalabriya açıklarında 9 - Temmuz - 1940 ta yapılan muharebe. Saat 16,00 ile 16,15 arasındaki takribî mevkiler.

KISALTMALAR

U. S. Uçaksavar,
K. B. Kruvazör birliği.
A. T. A. Ana tevcih aleti.
M. F. Muhrip filotillâsı.
S. S. Sancak subayı.
Y. D. B. Yüksekten düz uçuşla bombardıman.
(M. S. 1) Malta seri konvoyu.
(M. Y. 1) Malta yavaş konvoyu.
Tuğ. A. 1 Birinci muharebe birliği tuğamirali.
Tüm. A. (M) Muhrip filotillâlarına komuta eden tümamiral.
Alb. (M) Muhrip filotillâsına komuta eden albay.

Faydalanılan eserler hakkında bilgiler :

Bu hulâsa, Akdeniz kuvvetleri baş K. nın 29 - 11 - 1941 de yazdığı M. 05369/41 adlı yazı ile M. 017176/41 adlı Akdeniz harp muhtırasından ve harp tarihi muhtırasının T. S. D. kesimlerinden çıkarılmıştır.

Akdeniz Harekâtı

7 : 15 - Temmuz - 1940

9 - Temmuz Kalabriya muharebesi

1 — M. A. 5 Harekâtından maksat :

Konvoy faaliyetlerini devamlı olarak örtmek amacile, Akdeniz Baş . Sir Andrew Cunningham, daha temmuz başlarında M. A. 5 adı verin harekât plânlarını hazırlamıştı. Bu harekâtta kendisi donanmanın tam icünden faydalanmak ve Orta Akdenizde İtalyan kıyıları açıklarına adar ulaşan geniş bir tarama yapmak istiyordu. M. A. 5 harekâtının < hedefi, iki konvoyun Maltadan İskenderiyeye intikalini sağlamaktı. ınlardan seri konvoy (M. S. 1) 13 mil süratindeki yüklü gemilerden,] yavaş konvoy (M. Y. 1) dört adet 9 mil süratindeki gemiden müşekkildi. [2] Her iki konvoy, refakatlerine münasip miktarda himaye emisi verildiği halde (D. 3) [3] günü saat 16,00 da Maltadan hareket lecekler ve 34° 40′ N, 21° 50′ E olan bir mevkiden geçeceklerdi.

Konvoyların faaliyetini örtme harekâtı sırasında düşmana ne zaman : nerede raslanırsa muharebeye icbar için çıkacak fırsatları kaçırmaak kararına varılmış bulunuyordu.

Üstün kuvvete ve iyi teçhiz edilmiş üslere malik olan düşman, bilıssa süratle toplanmak bakımından avantajlı bir durumda bulunuyor i ise de Afrikadaki sömürgelerile olan denizyolu, İngilizlerin Süveyş ınalına giden ana yol ile telâki ettiğinden bu yollara devamlı taarruzu öze almadan hiçbir yerde tam veya kısmen kontrol ve himaye yapaıyorlardı. Düşman tarafından gösterilecek insiyativin mahiyeti, el'an eçhul bir durum idi. Düşman, kuvvetlerini havadan, su üstünden veya altından yöneltebilir, yahut ta hepsini birden müştereken kullanabirdi. Birinci ve ikinci haller ancak mahdut netice verebilir, üçüncü hal, ıni her üç kuvvetin birleşik harekâtı gerçekten çok ciddî bir durum ıratabilirdi.

M. A. 5 harekâtında vaziyetin şimdiye kadar geçen hikâyesi, doınma ve konvoyların faaliyetleri için ancak genel bir fikir verebilir. ı harekâtta İngiliz ve İtalyan donanmalarının 9 - temmuzdaki karşılaşaları ve aynı tarihte bütün gün zarfında İngiliz kuvvetlerine yapılan

[1] «El Nil», «Rodi», «Knight of Malta».
[2] «Zeeland», «Kirkland», «Masirah», «Norasli».
[3] «D. 1» harekâtın başlayacağı gün idi.

bomba hücumları harekâtın çehresini aydınlatmak amacile etraflı bir şekilde anlatılmıştır.

2 — M. A. 5 harekâtı için donanmanın tertiplenmesi :

7-Temmuz gecesi donanma Akdeniz baş. K. emrinde olarak İskenderiyeden denize açıldı. Filo (1) üç muharebe gemisi, bir uçak gemisi, beş kruvazör ve 17 muhripten mürekkepti.

A) Kuvveti (7. Kruvazör filosu).

"Orion"	(Tüm. A. (M) sancak gemisi). Tümamiral J. C. Tovey, C. B. (8 - 6 pus. 8 - 4 pus. U. S.) Alb. G.R.B. Back.
"Neptune"	(8 - 6 pus, 8 - 4 pus. U. S.) Alb. R. C. O. Connur.
"Sidney"	(8 - 6 pus, 8 - 4 pus. U. S.) Alb. J. A. Collins.
"Liverpool"	(12 - 6 pus, 8 - 4 pus. U. S.) Alb. A. B. Read (Bu gemi 9 - Tem. öğleden evvel Portsait'ten gelmiştir).
"Gloucester"	(12 - 6 pus., 8 - 4 pus. U. S.) Alb. F. V. Garside.
"Stuart"	(5 - 4.7 pus., 1 - 3 pus. U. S.) Bnb. H. M. L. Waller (Avustralya Kıraliyet donanmasından) 10. M. F. Komodoru da bu gemide idi.

B) Kuvveti :

"Warspite"	(Baş. K. Sancak Ge.) Amiral Sir A. B. Cunningham, Gemi K. Alb. Fisher. (8 - 15 pus, 8 - 6 pus. 8 - 4 pus. U. S.).
"Nubian"	(8 - 4.7 pus.) Alb. P. O. J. Mack (14 M. F. Komodoru da bu gemide).
"Mohawk"	(8 - 4.7 pus). Bnb. J. W. M. Eaton.
"Hero"	(4 - 4.7 pus.) Bnb. H. W. Biggs.
"Hereward"	(4 - 4.7 pus.) Bnb. C. W. Greening.
"Decoy"	(4 - 4.7 pus. 1 - 3 pus. U. S.) Bnb. E.G. Mc Gregor.

C) Kuvveti :

"Royal Sovereing"	(Tuğamiral H. D. Pridham - Wippell). Gemi K. Alb. H. B. Jacomb. (8 - 15 pus. 12-6 pus, 8 - 4 pus. U. S.).
"Malaya"	(8 - 15 pus., 12 - 6 pus., 8-4 pus. U. S.). Alb. A.F.E. Palliser.
"Eagle"	(Uçak taşıt Gm.) Alb. A. R. M. Bridge. (9 - 6 pus., 4 - 4 pus. U. S.)
"Hyperion"	(4 - 4.7 pus.) Bnb. H.St. L. Nicholson. (Alb. (M) 2.MF.)
"Hasty"	(4 - 4.7 pus.) Yzb. L. R. K. Tyrwhitt.

"Hostile„	(4 - 4.7 pus.) Bnb. J. P. Wright.
"Ilex„	(4 - 4.7 pus.) Yzb. P. L. Sanmarez.
"Imperial„	(4 - 4.7 pus.) Yzb. C. A de W. Kitcat.
"Dainty„	(4 - 4.7 pus., 1 - 3 pus. U. S.) Bnb. M. S. Thomas.
"Defender„	(4 - 4.7 pus, 1 - 3 pus. U.S.) Yb. St. J.R.J. Tyrwhitt.
"Juno„	(6 - 4.7 pus.) Bnb. W. E. Wilson.
"Janus„	(6 - 4.7 pus.) Bnb. J. A. W. Tothill.
"Wampire„	(4 - 4 pus.) Yzb. J. A. Wals, R. A. N. (Avustralya Kıraliyet donanmasından).
"Voyager„	(4 - 4 pus.) Bnb. J. C. Morrow. R. A. N. (Avustralya Kıraliyet donanmasından).

8 : 13 - temmuz arasında donanma ile irtibatta olarak ve her gün devam etmek üzere 201. Grup deniz uçaklarile devriye yapılması için lâzımgelen tertibat alınmıştır. [1]

D) Kuvvetini teşkil eden ve dört veya beş muhripten mürekkep olan bir himaye kuvveti, donanma ayın 9. günü öğleden sonra Passero burnunun doğusundaki bir mevkie vardıktan sonra ayrılacak ve Maltaya gidecekti. "Jervis„ gemisi (K. Yzb. A. M. Mc Killop) ve "Diamond„ gemisi (K. Yzb. P. A. Cartwright) ile kuvvetlendirilen bu birlik, konvoyları koruyucu olarak ayrılmıştı.

8 - temmuz saat 00,01 den itibaren bütün kuvvetler İskenderiye limanından çıkmış bulunuyorlardı. Bundan sonra her biri müstakil olarak aşağıdaki mevkilerden geçmek üzere ileri harekete geçtiler. A. Kuvveti 35° 00′ N, 21° 30′ E, B. Kuvveti 34° 15′ N, 24° 50′ E, C. Kuvveti 35° 20′ N, 27° 50′ E,

Düşmanın İskenderiye civarında nöbet beklemekte olduğuna dair emareler hemen belirmeye başladı. Nitekim "Hasty„ ayın 7. günü saat 23,39 da 32° 35′ N, 28° 30′ E, mevkiinde su üstünde 1000 yarda mesafede bir denizaltı görerek hücum etti. Üzerine tam bir seri su bombası atılan bu denizaltı belki de batırıldı. Ayın 8. günü saat 01,00 de "Hasty„ C kuvveti bölgesine doğru ilerlediği bir sırada denizaltı olduğu kuvvetle teyit edilen bir temas alarak yine hücuma kalktı ve muhtemelen ikinci denizaltıyı da hasara uğrattı.

Baş K. tarafından verilen orta ileri hareket rotası 305° ve sürat te 20 mil idi. Bütün kuvvetler için randevu yeri de ayın 10. günü saat 14,00 te 36° 30′ N, 17° 40′ E, olan mevki idi. 8 - temmuz saat 08,00 de

[1] Hava devriyesi şu şekilde tertiplenmişti :
D. 2 - İskenderiye - Zante - Malta üzerinde deniz uçakları.
D. 3,4 ve D. 5 - Malta - Spartivento burnu ile Colonne burnu - Korfu hatları üzerinde devamlı devriyeler.
D. 6 - Malta - Zante - İskenderiye yolu üzerinde deniz uçakları.
D. 7 - (M. Y. 1) konvoyunun batısına doğru 60 mil derinlikte bir devriye.

yanmış bir yağ gemisi ile birlikte İskenderiyeye dönmekte olan "İmperial„ gemisi "Warspite„ tarafından görüldü.

3 — Düşman donanması hakkında haberler.

8 - temmuz saat 08,07 de "Phoenix„ denizaltısından (K. Yzb. H. G. Novel) alınan bir rapordan düşman donanmasının denize açılmış olduğuna dair ilk haber alındı. Bu denizaltı saat 05,15 te, 35° 36′ N., 18° 28′ E. olan bir mevkide 180° ye seyretmekte olan iki muharebe gemisi ile dört muhribe karşı gaye menzilden ve neticesiz kalan bir hücum yaptığını bildiriyordu. Baş K. bu düşman faaliyetinin mühim bir konvoy harekâtını örtmeğe matuf olduğundan şüphelenerek Maltadaki tümamirale düşman kuvvetini bulmak ve onunla temas muhafaza etmek üzere deniz devriyeleri tertiplenmesini emretti. "Eagle„ ın denizaltı savunma devriyesindeki uçağı iki denizaltı gördüğünü, bunlardan birine bomba hücumu yaptığını ve muhtemelen hasara uğrattığını bildirdi.

4 — 8 - Temmuzda donanma üzerine yapılan hava taarruzları ve "Gloucester„ in yaralanması.

8 - temmuz günü akşama kadar her üç kuvvette oniki adadaki üslerden geldikleri sanılan uçak teşkillerinin ağır bomba taarruzlarına hedef oldular. Saat 10,23 ile 18,37 arasında A kuvvetine beş hücum yapıldı. Bunlardan sonuncusunda "Gloucester„ hemen hemen tek hedef olarak seçildiği içindir ki; Cayro pletformu üzerine bir bomba isabeti aldı.

Fena şans eseri olarak bu isabet bir hayli zayiata mal oldu. Subaylardan 7 ölü (Bunlara Alb. F. R. Garside C. B. E. de dahildir), 3 yaralı erattan 11 ölü, 6 yaralı). Bu isabet "Gloucester„ in köprüüstü ve atış idare kulesini hasara uğrattığından gemiyi kıç köprüden ve kıç topçu idare yerinden idare etmek mecburiyetinde kalındı.

B kuvvetine de saat 12,05 ile 18,12 arasında yedi defa taarruz edildi, Hiçbir netice tevlit etmiyen 120 kadar bomba atıldı. C kuvvetine saat 09,51 ile 17,49 arasında altı hücum yapıldı. "Eagle„ ın belli başlı hedef seçildiği bu hücumlarda hiçbir isabet alınmamıştır. Düz uçuşla 10,000 ile 14,000 kadem irtifadan yapılan hücum bu hücumlarda düşmanın da birkaç kaybı oldu.

5 — M. A. 5. Harekâtından muvakkaten sarfınazar edilmesi donanmanın düşmanı Tarantodan ayırmak üzere yaptığı harekât.

8 - temmuz saat 15,10 da L. 5803 adlı deniz uçağı 2 muharebe gemisi, 6 kruvazör ve 7 muhribin 35° 35′ N, 19° 40′ E. olan bir mevkide 340° ye seyrettiklerini bildirmesile, düşman donanması hakkındaki bilgiler daha çok aydınlanmış oldu. Ve saat 16,10 da da bu kuvvetin 070° ye

rota değiştirdiği öğrenildi. Bu deniz uçağı saat 17,15 te Maltaya dönmek zorunda idi. Bu yüzden düşman donanması ile temas muhafazasına devam edebilecek darumda vasıta da yoktu.

Baş K. deniz uçağı tarafından bildirilen muharebe gemilerinin muhtemelen 8 pusıuk kruvazörler olduğunu düşünerek düşmanın İngiliz donanmasını orta Akdenizden uzaklarda oyalamak için hususî bir gayret sarfetmekte olduğu neticesine vardı.

Devam etmekte olan bomba hücumları Baş K. nın İtalyanların mühim bir konvoy harekâtını gizliyebilmek için çalıştıkları hususundaki intibaını kuvvetlendirdi. Bu konvoy belki de Bingazi'ye gitmekte idi. Bu mütalea üzerine harekete geçen Baş K. inkişaf etmekte olan harekâtı muvakkaten tadil ederek mümkün olan en yüksek süratle Taranto yönetine ilerleyip bu üs ile düşman arasına girmeğe karar verdi.

(8/9) gecesi "B„ kuvveti 20 mil süratle 310° genel rotasına seyretti.

6-9-temmuzda hava keşfi ile bildirilen düşman donanması.

9-temmuz saat 04,40 ta "Eagle„ dan kalkan uçaklarla 180°-300° arasında kalan bir sektor üzerinde ve 60 mil derinliğe kadar devam eden bir hava aramasına başlandı. Donanmanın toplanması da aynı gün saat 06,00 da Zante adasının güneyinde 35° 55′ N, 20° 30′ E. olan bir mevkide gerçekleşti. Donanma şu teşkilâtta bulunuyordu: A kuvveti B ile C kuvvetinin 8 mil ilerisinde ve "Warspite„ in 8 mil gerisinde olduğu halde orta ilerleme rotası 260° sürat 15 mil idi.

Bu sırada düşman hakkında haberler gelmeğe başladı.

L. 5807 adlı deniz uçağından ayın 9. günü saat 07,32 de alınan ilk rapor 2 muharebe gemisi, 4 kruvazör ve 10 muhribin 37° 14′ N, 16° 51′ E. olan mevkide 15 mil süratle 350° ye seyrettiklerini bildiriyordu. Bundan başka, çok geçmeden saat 07,39 da alınan diğer bir hava raporu 6 kruvazör, 8 muhripten mürekkep bir grupun ana kuvvetin 20 mil mesafesinde ve 080° kerterizinde olduğunu ve saat 08,05 te ana kuvvetin 360° ye rota değiştirdiğini açıklıyordu. Bu bilgilere göre düşman ana kuvvetinin "Warsipite„ ın takriben 45 mil mesafesinde ve 280° kerterizisinde olduğu anlaşılmıştı.

Baş K. kuzeye doğru çıkarak düşmanla Taranto arasındaki bir mevkie ulaşabilmek için orta ilerleme rotasını 305° ye aldı sürati 18 mile çıkardı. (Plân 1 e bakınız)

9. günü saat 08,58 de "Eagle„, 260° ile 300° arasında kalan sektoru azamî derinliğe kadar aramak üzere üç uçak uçurdu. Saat 10,26 ile 11,35 arasında bu keşif uçakları ile 5807 ve 9020 sayılı deniz uçaklarından müteaddit raporlar alındı. Biribirine nazaran oldukça ayrılıklar gösteren bu raporlar dahi düşman harekâtı hakkında inanılır malûmat verebiliyordu. Bu cümleden olarak saat 11,05 te "Eagle„ ın uçaklarından

biri 38° 07′ N, 16° 57′ E. olan mevkie yakın bir yerde, iki muharebe gemisi, bir kruvazör, ve diğer dört kruvazörün bulunduğunu rapor ettiği halde saat 11,15 te L. 5807 deniz uçağı düşman muharebe filosunun 38° 06′ N. 17° 48′ E. olan mevkide kuzeye seyreymekte olduğunu bildiriyordu. Görünüşe nazaran ikinci rapordaki gemiler eğer doğru görülebilmişse hakikatte belki de çok batıda bulunuyorlardı.

Bu raporlar düşman donanmasının en aşağı 2 muharebe gemisi, 12 kruvazör ve 20 muhripten mürekkep olduğunu ve bunların geniş bir sahaya [1] gruplar halinde yayıldığını gösteriyordu. Yine bu raporlardan saat 07,39 da bildirilen kruvazör ve muhriplerin poyraz istikametinde geniş bir tarama yap ıkları ve bu esnada diğer kruvazör ve muhripler grupu ile birleştikleri zannı hâsıl oluyordu. Muharebe filosu belki de rapor edilen ikinci grupla beraberdi.

7-9-Temmuzda düşman donanması üzerine yapılan hava taarruzu.

Ayın 9. günü saat 11,45 te uçak raporlarından elde edilen neticeye göre yıldıza seyretmekte olan düşman donanması "Warspite„ den 295° de ve 90 mil mesafede bulunduğundan torpito hücumu yapmak üzere "Eagle„ dan 9 uçaktan mürekkep bir vurucu kuvvet uçuruldu. Fakat maalesef uçuş için zarurî olan zaman kaybı dolayısile uçak keşfi, saat 11,35 te tesadüfen teması kaybetti. Öğle vakti "Warspite„ 37° 30′ N, 18° 40′ E. olan mevkide bulunduğu zamandan biraz sonra temas tekrar sağlandı. Saat 12,15 te L. 5803 deniz uçağı 37° 56′ N, 17° 48′ E., olan mevkide 6 kruvazör ve 10 muhribin 220° ye seyrettiklerini ve bundan beş dakika sonra 3-8 Pus. kruvazörün 37° 55′ N, 17° 55′ E. olan yerde 225° ye gitmekte olduklarını bildirdi.

Görünüşe nazaran düşman muharebe filosu bilinmiyen bir sebep yüzünden daha güneyde bulunmak için rota değiştirmiş ve ihtimalki bu sebepten yurucu kuvvet onu bulamamıştı.

Bununla beraber vurucu kuvvet saat 12,52 de güneye seyretmekte olan büyük bir düşman topluluğunu görmüş ve bu grupun batısından dolaşmak suretile saat 13,30 da arkadaki gemiye hücuma muvaffak olmuştur. O sırada bu gemi bir muharebe gemisi zannedilmiş ise de sonradan gerek haiz olduğu yüsek sürat, gerekse yaptığı seri dönüş ve kaçınma hasebile bir kruvazör olduğu anlaşılmıştı. Şiddetli bir uçaksavar ateşine karşı yapılmış olan bu hücumda düşman gemisine bir isabet yapılamamış ve İngiliz uçakları hafif hasara uğramıştır.

8—Yaklaşma esnasında filoların harekâtı ve durumları.

Ayın 9. günü saat 13,30 da alınan bir uçak raporu 38° N., 18°,

[1] Ek A ya bakınız.

E, olan yerden 334° ile 291° arasında kalan sektor içinde 60 mil derinliğe kadar hiçbir düşman gemisinin bulunmadığını bildiriyordu. Bu rapor, düşman muharebe filosunun tahminen öğle vakti güneye doğru döndüğünü ve poyraz istikametinde tarama yapan kruvazör gruplarının da lodosa döndüklerini aydınlattı.

Bu emareler, düşman donanmasının Kalabriya'nın keşişlemesinde, tahminen 37° 45′ N., 17° 20 E′. olan mevkide toplanmakta olduğunu gösteriyordu. Alınan diğer uçak raporları düşmanın mevki ve harekâtı hakkında esaslı bilgi edinilmesini sağladı. Şöyleki saat 13,40 ta 9020 deniz uçağı, 37° 58′ N., 17° 55′ E. olan mevkide üç muharebe gemisi bir ok kruvazör ve muhriplerin 220° ye seyrettiklerini ve saat 14,15 te yine aynı uçak bu gemilerin rotalarının 020°, süratlerinin 18 mil olduğunu bildirdi. (Plân 1 e bakınız)

Anlaşıldığına göre düşman bu anden itibaren toplanmayı bitirmiş olduğu halde kuzeye dönerek merkazî bir durumda bulunmak ve geri çekilmek için lüzumlu üç istikameti açık tutmak istiyordu. Kendinin seçeceği bir sahada hangi teşkilâtı alacağı ve ne tarz bir savaş yapacağı hususu henüz bir tahminden ibaretti. İngiliz filosu batı rotasındaki ilerleyişile düşmana süratle yaklaşmakta idi. Baş. K. saat 14,00 te âcil olan Taranto yolunu kesmek maksadını sağlamak üzere rotayı 270° ye aldırarak yaklaşma nisbetini arttırdı. Kruvazörler çok ileride olduklarından "Royal Sovereing„ gemisinin sürati onlara yaklaşmak maksadile son sürate çıkarıldı ve saat 14,30 da 88° 02′ N., 18° 25′ E. olan yerde "Warspite„ de süratini 22 mile çıkardı. "Warspite„ nin maksadı 7. kruvazör filosuna yaklaşarak ona bir muharebe kruvavazörü gibi yardım etmekti. Çünkü; 7. kruvazör filosu düşman kruvazör kuvvetlerile mukayese edilirse karşılaşacağı 8 Pus. kruvazörlere nisbetle gerek adet gerek çap bakımından çok zayıf olduğu anlaşılır.

Saat 14,34 de "Eagle„ den kalkan vurucu kuvvet gemiye dönmüş ve 14,35 te düşman rotasının 360° süratinin 15 mil olduğunu bildiren bir hava keşif raporu alınmıştı. Dört dakika sonra düşman kerterizinin "Warspite„ den 260° ve mesafesi 30 mil olduğuna dair işaretin alınması üzerine bu bilgi kuvvetlenmiş oldu. Bu sırada A kuvveti "Warspite„ in sekiz mil ilersinde C kuvveti ise 10 mil gerisinde bulunuyordu.

Durum böyle iken yaklaşma safhasının sona erdiği akla geliyor ve düşmanın, Mussolini tarafından Akdeniz hakkında söylenen "Mare Nostrum„ davasını ispat etmek arzusunda olduğuna dair umumî bir emare görülüyordu. Eğer İtalyan başkomutanı muharebenin teminatını kabul etmek üzere hazırlanmış ise İtalyan donanmasının meydana getirilmesinde gözetilen an gelip çatmıştı.

9 — Düşmanın maksatları hakkında düşünceler

Düşmanın maksatları tasavvurdan öteye geçmemişti. Uzaktan bir örtme harekâtı yapabileceği gibi İngiliz filosunu kendi üsleri civarına çekerek malik olduğu sürat üstünlüğünden faydalanmak suretile muharebeyi kesmek ve hasmına karşı denizaltı ve hava kuvvetlerini kullanarak ona kayıplar verdirmeyi tasarlamak ta olabilirdi. [1] Bu maksadı gerçekleştirmek için düşmanın emrindeki bütün vasıtalar arasında esaslı bir işbirliği yapmak gerekirdi ki; bu ölçüde işbirliğini gözeten hiçbir emare yoktu. Anlaşılana göre düşman, taarruz eden uçakların raporları üzerine İngiliz donanmasının ayın 8. günkü teşkilât, rota ve mevki hakkında bilgiye sahipti Ayın 9. günü saat 15,00 te başlıyan cebrî bombalama anine kadar İtalyan hava keşif ve faaliyetine dair hiçbir işaret yoktu.

10 — 9 - Temmuzda A kuvveti tarafından görülen düşman

9. günü saat 14,47 de "Orion„ 230° de beyaz ve iki dakika sonra 245° de bir muhrip tarafından yapılan siyah bir sisi gördü. Buna göre düşmanın bu sis perdesi arkasında toplanmayı bitirdiği anlaşılıyordu.

Saat 14,52 de "Neptune„ verdiği raporunda iki geminin rü'yet mesafesinde ve 236° de bulunduğunu bildirdi. Bu raporlar daha sonra 14,55 ve 15,00 te "Orion„ dan alınan tamamlayıcı raporlarla teeyyüt etti. (Plân 2 ye bakınız)

Bu sırada A kuvveti "Stuart„ ve "Neptune„ verdiği bir işaretle 250° de ve 15 mil mesafede iki muharebe gemisinin görüldüğünü bildirince 7. kruvazör filosunun düşmana süratle yaklaşmakta olduğu anlaşıldı. Bunun hemen arkasından 235° ile 270° arasında ve 12 ile 18 mil arasında değişen mesafelerde düşman kruvazör ve muhrip grupları görüldü. Rota tekrar 045° ye alındı ve saat 15,14 te 7. kruvazör filosu 350° ye bir hat kerterizi teşkil etti.

11 — Toplanmadan sonra düşman donanmasının durumu

Ayın 9 uncu günü saat 15,00 te düşmanın geniş bir saha üzerinde 4 kolona veya grup haline girdiği anlaşılıyordu. Aralarında takriben beş mil olan bu kolonalar, 130° - 310° hattı üzerinde idiler. Gittikleri rotanın 20°, süratlerinin 19 mil olduğu rapor edildi. Düşman gemilerinden birkaçı ingiliz gemileri tarafından aynı zamanda fakat fâsılalarla görülmekte idiler. (Plân 2 ye bakınız).

Bu kolonaların durumuna gelince: Sol kanattaki kolona (Plânda A ile gösterilen) içlerinde "Bolzano„ sınıfı gemilerin bulunduğu 5 veya 6 kruvazörden, bundan sonraki (B) kolonası da "Cavour„ sınıfı muharebe

[1] Ek B ye bakınız.

gemilerinin ilersinde seyreden 2 veya 3 kruvazörden müteşekkildi. 3 kolona (C) de muhtemelen 8 pusluk 4 kruvazör ve sağ kanadı teşkil eden D kolonasında ise 4 adet 6 pusluk kruvazör bulunuyordu. İleride görülen müteaddit muhriplerin bir kısmı takriben 3 filotillâyı (X, Y ve Z) teşkil ediyor, diğer kısmı ise muharebe gemilerine perde teşkilâtında gidiyordu.

Aşağıdaki zamanlar biribirine tedahül ediyorsa da muharebeyi anlatmak bakımından bunlara göre tasnif yapmak uygun görülmüştür.

1 — 15,14 ten 15,36 ve 15,56 dan 16,41 e kadar devam eden kruvazörlerin muharebesi.

2 — 15,26 dan 15,36 ve 15,48 den 16,04 ve 16,09 dan 16,41 e kadar devam eden muharebe gemilerinin savaşı.

3 — 15,45 ten 16,05 e kadar "Eagle„ den havalanan vurucu kuvvetin hava taarruzu.

4 — 15,54 ten 16,49 a kadar muhriplerin muharebesi.

5 — 16,40 tan 19,05 e kadar düşman hava taarruzları.

Muharebe sırasında rüzgâr 4 kuvvetile şimalden esiyordu. Denizler hafifti. Hava 1/10 bulutlu ve görüş 13 mildi.

12 — Kruvazörler muharebede (Saat 15,39 - 15,14)

9 uncu günü saat 15,14 te 250° de görülen ve düşmanın (C) grupuna ait kruvazörler 23,600 yarda mesafeden 7 nci kruvazör filosuna karşı ateş açtılar. (Plân 2 ye bakınız). Amiral Tovey bundan bir dakika sonra sürati 25 mil ve rotayı 025° ye aldırdı. Ve bu suretle ağır bataryanın ateş kavsini açtı. Arkasına aldığı güneşin sağladığı avantaj sayesinde düşmanın iyi başlıyan hedef bulma atışı biraz sonra bozuldu. Rotayı, bir defa 355° ve ikincisinde 035° ye değiştiren ikinci kruvazör filosu saat 15,22 de kendine müsavi adetdeki düşman gemilerini ateş altına almak emrini aldı.

"Neptune„ ile "Liverpool„ , 22,100 yarda mesafeden derhal ateş açtılar. Bu hareketi, saat 15,23 te sağdan 4 üncü kruvazörü hedef tutan "Sydney„ in ateşi takip etti. Bu sırada kruvazör filosunun sürati 28 mile çıkarıldı. Saat 15,26 da "Orion„ Z filotillâsındaki bir muhribe 23,200 yarda mesafeden ateş açtı ve onu, 3 dakika ateşi altında tuttu. Bu muhrip rotasını açarak uzaklaştığı sırada "Orion„ da 249° de ve 23,700 yarda mesafede ve hattın sağında bulunan bir kruvazör üzerine ateş kaydırdı. Saat 15,31 de düşmanın sis yaparak açığa dönmesinden, 7. kruvazör filosunun ateş tesiri iyice anlaşılmış oldu. Bundan sonra "Warspite„ tarafından ateş açıldığı vakit artık düşman menzil dışına çıkmağa muvaffak olmuştu.

Muharebenin bidayetinde düşman gemilerinde isabet görülmemekle beraber, onun bize karşı ateş sıhhati de aşağı yukarı aynı derecede idi.

Sonradan düşman İngiliz kruvazörleri üzerine birçok kümelenmeler sağlamış ise de bunlardan birinin saçıntılarının hâsıl ettiği yegâne hasar "Neptune„ nin uçağı ve katapultundan ibaretti. Bu uçak benzin sızdırmakta olduğundan denize atıldı.

Saat 15,25 te muhrip filotillâları komutanı emniyet perdesindeki muhripleri "Nubian„ın gerisine alarak tek pruva hattı teşkil ettikten sonra rotayı sancağa aldı ve "Warspite„ in ateşaltı tarafına yol verdi. Tam bu sırada çok sayıdaki düşman ağır kruvazörlerinin tesirini kendi üzerine çekmek maksadile "Warspite„ saat 15,26 da (C) de bulunan ve kerterizi 265°, mesafesi 26,400 yarda olan 8 pusluk bir kruvazöre ateş açtı. 10 salvo yapılmış ve son salvonun bir isabet kaydettiği sanılmıştı. Birinci salvonun fem alevleri geminin uçağını hasara uğrattığından bu da bilâhare denize atılmıştır.

"Malaya„ ya verilen emirde "Warspite„ e yetişmesi için azamî süratle seyretmesi bildirildiğinden o da 360° rotasına dönmüş ve bir "S„ üzerinde seyretmişti. 7 nci kruvazör filosuna verilen emirler, çok ileride olması yüzünden birlik tarafından iyi alınamıyordu. Nihayet birlik filo komutanının harekâtına uymak maksadile 180° lik tam bir dönüş yaptı. Saat 15,33 ten 15,36 ya kadar "Warspite„ 2 adet 6 pusluk kruvazörün her birine dörder salvo yaptı. Maksadı, onların daha fazla yaklaşmasına mâni olmaktı. Görünüşe göre kıbleden doğru gelen bu iki düşman kruvazörü (D) kolonasına aitti. Bilâhare şarkî bir rotaya dönerek "Eagle„ ı kuşatmağa yelteniyorlardı. "Warspite„ ın bu ateşinden sonra muharebede saat 15,48 e kadar süren bir duraklama oldu.

İngiliz filosunun durumu aşağıdaki gibi idi : 7 nci kruvazör filosu 345° ye seyretmekte olan "Warspite„ ın 3.5 mil ilerisinde bulunuyor ve düşmana sokulmak üzere 310° ye seyrediyordu. Düşmana yaklaşma bakımından "Malaya„ ile "Royal Sovereign„ ileride bulunuyor, bilhassa "Malaya„ bu hususta daha atik davranıyordu. Emniyet perdesindeki görevlerinden serbest bırakılan bütün muhripler, muharebe filosunun ateşaltı omuzluğunda filotillâları içinde toplanıyorlardı. Bu sırada muhtemelen düşmanın (A) kolonasına mensup ve 6 kruvazörden mürekkep bir filo, muharebe filosunun ilerisinde ve görüş mesafesinin içinde idi.

13 — Muharebe gemileri savaşta : (Saat 15,48-16,04)

İkinci safha veya muharebe gemilerinin savaşı diyebileceğimiz safha, ayın 9 uncu günü saat 15,48 de düşman muharebe gemilerinin azamî mesafeden "Warspite„ a karşı açtıkları ateşle başlamıştır. (Plân 3 e bakınız). "Warspite„ ise saat 15,53 e kadar ateş hazırlıkları yaptıktan sonra bu sırada 287° de ve 26000 yarda mesafede olan ve düşman hattının sağ cenahında bulunan bir muharebe gemisine ateş açtı. Düşman ateşi oldukça sıhhatli olup sukutlarının çoğu 1000 yarda içinde görülüyordu.

Bunlardan bazıları kümelenmiş ise de intişar pek büyük olduğundan direk isabet temin edemiyordu. İntişar bakımından nisbeten iyi olan bir salvo, "Warspite„ in iskele başomuzluğundan 400 yarda mesafeye düştü.

Saat 16,00 da "Warspite„ dan 26,200 yarda mesafe ile atılan bir salvo, hedef (hedef muhtemelen "Giulio Cesare„ idi) üzerine kümelendi. Bu salvonun baş baca fistanına bir isabet sağladığı görüldü ve düşman gemisinin rota değiştirdiği ve sis yapmağa başladığı anlaşıldı. Saat 16,02 de "Warspite„ mesafeyi kapatmak maksadile rotasını 310° ye aldı. Bu durumda "Warspite„ın 180° kerterizindeki bir mevkide bulunan "Malaya„ azamî menzilile 4 salvo yapmışsa da hepsinin kısa düştüğü görülmüştür. Saat 16,04 e kadar "Warspite„ 17 salvo atmış bulunuyordu. Bu sırada sis yüzünden düşmanın görülememesi üzerine ateş kesildi. Saat 16,08 de "Malaya„ 3 salvo daha atmış ve bunlar da kısa tarassut edilmiştir. "Warspite„ a nazaran düşmana 3 mil daha yakın bulunan "Royal Sovereign„ muharebeye karışmadı. (Plân 3 e bakınız).

Diğer taraftan aynı sıralarda kruvazörler yeniden muharebeye tutuştular. 310° ye seyreden ve düşmana yaklaşmağa uğraşan 7 nci kruvazör filosu saat 15,56 da düşman üzerine yeniden sıhhatli bir ateşe başladı. "Orion„ da 287° ve 23,000 yarda mesafedeki "Bolzano„ sınıfından (A) kruvazörüne saat 15,59 da mukabele etmeğe başladı. Saat 16,00 da "Neptune„ ile "Sydney„ sağdan ikinci ve dördüncü düşman kruvazörleri üzerine ateşe başladılar. "Liverpool„ ise 16,02 de bunlara katıldı.

Saat 16,01 de filonun rotası 010° ye ve ağır bataryaların ateş kavislerini açık bulundurmak için saat 16,03 te de 070° ye tebdil edildi ise de saat 16,06 da düşmanın açığa doğru dümen kırarak uzaklaşmak istediği anlaşıldığından rota tekrar 010° ye alındı.

Saat 16,11 de "Orion„ ateşini sağ cenahtaki gemiye kaydırdı. Bu sırada menzil içindeki yegâne hedef olan bu geminin kerterizi 308° ve mesafesi 20,300 yarda idi.

"Neptune„ sukutlarını hedef üzerine haklı bir isabet hissi uyandıracak şekilde muvaffakıyetle kümelendirmişti. "Sydney„ kendi hedefinin iyice seçilemiyecek bir duruma girmesi üzerine, tek başına görülür bir durumda kalan sağdaki kruvazör üzerine birkaç salvo yaptı. "Liverpool„ un beşinci salvosu isabet kaydettiğinden düşman uzaklaşmak üzere rotasını değiştirmeğe mecbur kaldı. Düşmanın rotasını değiştirirken attığı son salvoları yan bakımından hatalı idi.

Muharebenin bu safhasında muharebe filosuna taarruz için mevki almağa çalışan düşman muhripleri tarafından kesif bir ateş açıldı. Bu yüzden meydana çıkan yeni bir durum İngiliz kruvazörleri için ciddî ve devamlı bir tâciz doğurmuştu. Düşman muhriplerinin top menzili kruvazörlerimizin 4 pusluk toplarının menzillerine nazaran daha büyük ol-

duğundan orta bataryaları bunlara karşı kullanmak imkânı bulunamamıştı. Fakat düşman kruvazörleri sis içine girip gözden kaybolur olmaz kruvazörlerimiz 6 pusluk toplarını bu eşekarılarına çevirdiklerinden derhal susturulmuş ve defedilmişlerdir.

Saat 16,09 da "Warspite„ düşman muharebe gemilerinin pruvasında görülen ve kerterizi 313°, mesafesi 24,600 yarda olan bir kruvazöre altı salvo yaptı.

Saat 16,17 den itibaren İngiliz muhripleri mukabil hücuma geçmek üzere hattı yararken 7 nci kruvazör filosu da onları himaye maksadile rotasını 340° ye aldı. Bu sıralarda "Orion„ 303° kerteriz ve 17,100 yarda mesafede bulunan " Maestrale „ sınıfından bir muhribin köprüüstüne bir isabet sağladı. Muhriplerin hücumuna bir mâni teşkil etmemek maksadile 7 nci kruvazör filosu rotasını 040° ye açtı. Saat 16,22 de ateşin sıhhatinin anlaşıldığı bir sırada bir denizaltı raporu verildi. Fakat sonradan bunun bir Swardfih uçağına ait enkaz olduğu anlaşıldı. Tümamiral Tovey, muhripleri himaye için kruvazörlerine elverişli mevkiler temin etmek maksadile filosunun rotasını, kıble üzerinden geçen bir değişme ile 280° ye aldı. Yeni rotada "Orion„ evvelki hedefi üzerine tekrar bir dakika devam eden bir ateş açtı. Aynı zamanda "Neptune„ de kısa bir zaman için sis içinden çıkan bir kruvazöre birkaç salvo attı. "Sydney„ in ateş etmekte olduğu hedef sis yapmakta olan bir muhripti. "Sydney„ muhrip sise gömülünceye kadar bu muhrip üzerine ateşine devam etti. Saat 16,25 te "Liverpool„ 19,000 yarda mesafede görülen bir kruvazöre, sise girip kaybolmazdan evvel dört salvo attı.

Saat 16,28 de rota 180° ye alındı. "Orion„ "Neptune„ ve "Sydney„ gemileri zaman zaman görünen düşman muhriplerine birkaç salvoluk atışlar yaptılar. Saat 16,12 de düşmana yaklaşmak maksadile rota tekrar değiştirilerek 210° ye alındı. Saat 16,34 te tekmil hedefler süratle sis içine girerek kaybolduğundan 7 nci kruvazör filosu da ateş kesti. Saat 16,41 de kruvazörlerimizin göremediği bir gemi tarafından birkaç salvo daha yapılmış ve bu olay, kruvazör muharebesinin sonu olmuştu. Kruvazör muharebesinin bariz karakteri, düşman kruvazörlerinin yakın menzilde muharebeden sakınmaları yüzünden hareketsiz ve cansız olarak vasıflandırılabilir. Yakın muharebeden sakınma hususundaki kararlarını dahi kat'î bir şekilde tatbik imkânını bulamamışlardır.

14 — "Eagle„dan uçurulan vurucu kuvvetin yaptığı hava taarruzları :

Muhriplerin muharebesine dair tafsilâta girişmeden evvel "Eagle„dan uçurulan uçakların oynadıkları role göz atmak lâzımdır. Ayın 9 uncu günü saat 14,57 de "Eagle„ "Vampire„ ve "Voyager„ muhripleri tara-

fından sağlanan emniyet perdesinden çıkmasını bildiren işaret emri üzerine, saat 15,50 de "Gloucester ile buluştu ve "Warspite„ ın 10 mil doğusunda bulunan bir yerde mevki aldı.

824 adlı filodan ayrılan ve vurucu kuvveti teşkil eden 9 Swardfish uçağı, yakıt ve cepane ikmalinden sonra saat 15,45 te yeniden havalandırıldı. Kendilerine verilen emirde "Warspite'ın 260° kerterizinde ve 20 mil mesafesinde bulunan düşman muharebe gemilerine hücum etmeleri bildirilmişti. Bu uçaklar "Warspite'ın henüz ikmal ettiği 360° lik bir dönüşü müteakıp onun üzerinden geçtiler. (Kesim 12 ye bakınız),. Ve saat 15,55 te iki muhasım filonun biribirine karşı açmış oldukları top ateşini ve Amiral gemisi etrafına kümelenen salvoları gördüler. Düşman donanmasına olan mesafenin üçte ikisi kat'edildikten sonra vurucu hava kuvveti, 6000 kadem mesafeden uçaksavar ateşile karşılaştı. Düşman kısmen sisle örtülü olarak gemiler üzerine kümelenmekte olan 15 pusluk mermilerin tesirile kargaşalığa düşmüş gibi görünüyordu. Filo lideri, kruvazörler hattının ilerisinde iki büyük gemi görerek bu esnada bir kavis üzerinde dönmekte olan rehber gemiye hücuma karar verdi. Öndeki filo tarafından taarruz başladıktan sonra bu geminin muharebe gemisi değil "Bolzano„ sınıfı bir kruvazör olduğu anlaşılmış ise de Filo komutanı bu hücumdan vaz geçmeğe karar verdi. Son yaklaşma sırasında düşman gemileri genel bir uçaksavar atesi açtılar. Saat 16,05 te üçlü gruplar halinde düşmanın ilerisindeki gemilere üç hücum yapıldı. Uçakların hepsi düşmanın başomuzluğu ile kemeresi arasındaki kerterizlerden inkişaf ettirdikleri hücumlarında torpitolarını muvaffakıyetle attılar. "Neptune„ daki râsıtlar bu hücumların azimkârane bir şekilde yapıldığını görmüşlerdir. Düşman gemilerinin top ateşinden çıkan dumanlar yüzünden uçaklardaki personel, hücumların neticesi bakımından hüküm verecek bir durumda değildi. Fakat beş kişi ayrı ayrı olarak su sütunları, duman veya infilâk gördüklerini rapor etmişlerdir. Bunların ifadelerinin doğurduğu intiba ile en aşağı bir torpitonun hedefine isabet ettiği kabul edildi. Vurucu hava kuvveti saat 17,05 te selâmetle üssüne döndü. Birinci hava hücumunun inkişaf ettiği sıralarda "Eagle"da ikinci bir hava vurucu kuvveti hazırlanmış ve bekliyordu. Fakat bunlar, genel hava taarruzu için saat 17,50 de verilen emre kadar havalandırılmadılar. Muharebe süresince "Eagle„ münasip miktardaki uçağı keşif için, bir tanesini de "Royal Sovereig„ üzerinde gözetleme için kullanmıştır.

15 — Muhripler muharebede (saat 15,54 - 16,49) :

Saat 15,25 te "Warspite„ in emniyet perdesi kaldırıldıktan sonra kıble gündoğuşu istikametine bir müddet seyredilmiş ve daha sonra şimalî bir rotada ileri harekete geçilmişti. Saat 15,45 te muhrip filotillâları 7. kruvazör filosuna iltihak emrini aldılar. Saat 15,55 te " Warspitè„ in do-

ğusına geçerken onun bir iki mil "uzun„ una düşen ağır düşman mermilerinin sahası içinde kaldılar ve bu salvolara yakın düştüler. Yine saat 15,55 te (D) kolonasının kıdemli komutanı olan Albay Mack, 350° rotasında ilerlerken filotillâları aşağıdaki şekilde teşkilâtlandırdı:

14. Muhrip Fl. . . . "Nubian„ , "Mohawk„ , "Janus„
2. Muhrip Fl. . . . "Hyperion„, "Hero„, "Hereward„ , "Hostile„, "Hasty„ "İlex„ , ("Nubianın„ 140° kerterizinde tek pruva hattında. Sürat 25 mil)
10. Muhrip Fl. . . . "Stuart„, "Dainty„ , "Defender„ , "Decoy„ , ("Nubian„ın 220° kerterizinde, tek pruva hattında sürat 27 mil)

Saat 16,02den 16,05e kadar iki lider filotillâ, (10, ve 14. filotillâlar) düşman kruvazörleri tarafından açılan ağır bir ateşe maruz kaldılarsa da hiçbir gemi isabet almadı. Bu sırada düşmanın cenahından sancağa doğru hareket etmekte olan düşman muhripleri "Warspite„ dan görülmüştü. Saat 16,07de bir muhrip tarafından ateşlenmiş olan iki salvo "Stuart„ın yakinine düştü.

Şimdi 030° ye 25 mil süratle seyretmekte olan İngiliz filotillâlarının "Warspite„den kerterizi 300° idi. Saat 16,10 da üç veya daha çok torpito izinin 14. filotillâ hattının arasından geçtiği görüldü. Saat 16,14 te muhriplerin mukabil hücuma geçmelerini bildiren işaret emri verilince, düşmana sokulmak maksadile rota, 270° ye alınmış, sürat de 29 mile çıkarılmıştı. (Plân 3 e bakınız)

Saat 16,15 te filotillâlar "Warspite„ın 4 mil yıldız - kerte - poyraz cihetinde bulunuyorlardı. Filotillâlar biribirlerinin hârekâtına mâni olmamak ateş kavislerini açık bulundurmak üzere hareketlerini tanzim ettiler. Saat 16,17 de sürat 30 mile çıkarıldı. Bundan iki dakika sonra 10. muhrip filotillâsının ilerdeki bir düşman muhribi üzerine 12,600 yarda mesafeden ateş açması üzerine "Stuart„ tarafından atılmış olan ilk salvonun isabet ettiği görüldü.

2. Muhrip filotillâsı saat 16,26 da 290° ve 14,000 yarda mesafedeki bir muhribe; 14. Muhrip filotillâsı da saat 16,29 da 278° ve 12,400 yarda mesafedeki iki muhripten birine ateşe başladı. Bu sırada düşman muhripleri kendi ana kuvvetlerinin sancağına geçmek için yaptıkları gayretten sonra görünüşe nazaran yarı istekli bir tarzda torpito hücumuna kalkıyorlardı. Uzak mesafeden torpitolarını attıktan sonra sis yaparak batı istikametindeki uzaklaşma rotalarına döndüler. Fakat ikinci düşman filotillâsı, rehber filotillânın yaptığı sis perdesinden sıyrılıyordu. Düşman tarafında yapılan bu cazip tâbiye hareketlerinde sisle örtülmiyen hedeflerin biribirini müteakıp kendilerini göstermesi üzerine, İngiliz filotillâları da, fâsılalı bir şekilde ateş açmak zorunda kalmıştır. İki taraftan hiçbir geminin isabet almadığı "Warspite„ ın gözetleme yapan uçağı tarafından görülmüştür.

Saat 16,39 ile 16,41 arasında muharebe gemileri de muharebe sahnesine dahil oldular. "Warspite„ 6 pusluklarile düşman muhripleri üzerine beş salvo ve "Malaya„, bir salvo ateş etti. Düşman, muhriplerimizin elinde olmıyarak sis perdesi içine girip çıktıkça ele geçen fırsatları kaçırmamak suretile devam eden mücadele saat 16,49 a kadar devam etti. Saat 16,40 ta iki torpitonun "Nubian„ın kıç tarafından geçtiği ve 16,47 de ise iki düşman muhribinden birinin muhtemelen isabet tesirile geriye doğru düşmekte olduğu yine "Nubian„ tarafından görülmüştü. İkinci muhrip filotillâsının sis perdesinin içinden geçtiği bir sırada 14. Muhrip filotillâsı da şimale doğru seyirle bu perdeyi kuşatmağa çalışmıştı. Fakat düşmana yaklaşmak için sarfolunan bütün gayretler boşa çıkmış ve saat 16,54 te Başkomutandan " 7. Kruvazör filosuna katılınız „ emri alınmıştır. Saat 17,00 de filotillâlarımız son olarak sis perdesinden dışarı çıktıkları zaman düşman rü'yet dışına çıkmış bulunuyor ve kendi üsleri istikametine doğru batı veya kıble - batı gibi bir rotada çekildiği anlaşılıyordu. Bundan sonra filotillâlar 280° rotasında 27 mil ile Muhrip Filotillâları komutanının üzerine tekrar toplanarak 3 numaralı muhrip seyir nizamındaki mevkilerini aldılar. Bu nizam şöyle idi :

14. Muh. Fl. merkezde, 2. Muh. Fl. iskelede, 10. Muh. Fl. sancakta.

Muharebenin her safhadaki karakteri, şüphesiz İtalyanların " Evvelâ emniyet „ düsturuna göre inkişâf eden tâbiyevî hareketlerine bağlı kalmıştır. Hâdisatın cereyanı süresince İtalyan kruvazörleri azamî mesafeyi muhafaza etmiş, muharebe gemileri tek isabet üzerine sis korumasına baş vurmuş ve muhripleri de zaman zaman sis içinden inkişaf ettirdikleri taarruzlarla ve müsait süratlerile henüz kaçmağa başlamadan evvel uzak mesafeden birkaç torpito atabilmiştir. Daima kaçmağa açık kapı bırakan tâbiyelerinin mucip sebepleri bizce meçhuldür. Belki de Lissa'nın hatırası henüz zihinlerinden silinmemiş olması idi.

16 — 9 - Temmuz günü donanmaya karşı yapılan hava hücumları :

Düşman uçaklarının sahnede ilk görünüşü ayın 9 uncu günü saat 15,00 te gerçekleşmiş ve bu saatte " Eagle „ ile " Gloucester „ ve bunların korunmasile görevli muhripler hücuma uğramıştı. Bu anden itibaren saat 20,00 ye kadar tecrübeli bir durum alan düşman hücum grupu. 15 dakikalık fâsılalarla " yüksekten düz uçuşla bombardıman „ hücumlarını tekrarladı. Ve takriben 120 kadar bomba attı. Bunlardan bir kısmı çok yakın düşmüştür.

Saat 16,54 te muhrip filotillâları üzerine başarısız bir teşebbüs ile bomba hücumuna kalkan 9 uçaktan mürekkep bir teşkil üzerine "Orion„ tarafından ateş açıldı. Bundan sonra gayrı muntazam fâsılalarla donanma üzerine yapılan bomba hücumları seri halinde devam etti. Tüm-

amiral Tovey, saat 19,20 ye kadar sık sık tekrarlanmış olan bu hücumlara karşı koymak üzere 7. kruvazör filosunu tesirli bir "main„ teşkilâtına aldı. Atılan bombaların ekserisi 10,000 ile 15,000 kadem yükseklikten bırakılıyor, kontroldan uzak bir manzara arzediyor ve uçakların teşkilâtı 9 lu ile 1 li arasında değişiyordu. Fakat çok defa üçlü teşkiller halinde görülmüşlerdir. Bu hücumların hiçbirinde gemilere isabet olmamıştır. Yalnız bazı gemilere yakın düşen bombaların saçıntıları, isabet etmiş ise de herhangi bir hasara sebebiyet vermemiştir. Hücumlara başlıca hedefi "Eagle„ ile "Warspite„ teşkil etmiş ve her birine beş hücum yöneltilmiştir. Yapılan uçaksavar atışında "Malaya„ iki düşman uçağını hasara uğrattığını bildirmiş ise de hiçbir uçağın düştüğü görülmemiştir.

17 — Düşmanın muharebeyi kestikten sonraki harekâtı:

Düşmanın sis perdesi arkasındaki çekilmesini takip etmiş olan uçaklarımız gemilerde oldukça önemli bir kargaşalığın hüküm sürmekte olduğunu görmüşlerdi. Çeşitli birlikler yüksek süratle Misina boğazı veya Port Augusta istikametinde ilerliyorlardı. Saat 18,00 e kadar bunlar bir daha sahnede görünmediler. Kruvazörler muharebe gemilerinin lodos istikametindeki mevkii almışlardı. Muhripler de bunların karayel cihetinde ve gerisinde ilerlemekte idi. Bu suretle ileri hareketteki düşman filosu saat 17,05 ve 18,57 de kendi bomba uçaklarının hücumuna uğramıştı. Bu durum gösteriyor ki; italyal pilotlarının kendi gemilerini havadan tanıma bakımından sehip oldukları eğitim derecesi, İngiliz gemilerini tanıma bakımından haiz oldukları eğitimden öteye geçmiyordu. Düşman donanması hakkındaki son rapor, saat 19,05 te "Warspite„ ın uçağı tarafından verilmişti. Bu rapora nazaran düşman, 37° 54′ N, ve 16° 21′ E (takriben Cape Spertivento'dan 10 mil mesafede bir yer) olan bir mevkide bulunuyor ve 18 mil süratle 230° ye seyrediyordu.

18 — İngiliz donanmasının muharebeden sonraki harekâtı:

Ayın 9 uncu günü saat 17,00 den 17,35 e kadar 7. kruvazör filosu ile muhripler "Warspite„ ın şimalinde olduğu halde İngiliz donanması 270° ye seyretti. Açıkça anlaşıldığına göre düşmanın yeniden muharebeye tutuşmağa niyeti yoktu. Zaten onu tekrar yakalamak ta imkânsız görüldüğünden başkomutan, Kalabriya kıyılarından 25 mil açıktaki bir mevkie vardığı zaman filonun rotasını 200° ye aldırdı. Saat 18,30 da muhriplere, muharebe gemileri için emniyet perdesi teşkilâtındaki mevkilerini almaları bildirildi. Karadan uzaklaşmak üzere bir iki rota değişimi daha yapıldı. Bu sırada ciddî hasara uğramış olan bir düşman muhribine raslanmışsa da muhriplerin akaryakıtlarının kifayet etmiye-

ceği düşüncesile Sir Andrew Cunningham, istemiyerek bunlara karşı kuvvet ayırmamak kararını vermişti.

19 — Muharebenin İtalyanlara göre açıklanışı:

Roma radyosunun haberler bülteni yayınlanırken İtalyan silâhlı kuvvetler komutanlığı hakikati tam tersine çevirerek bazı haberler veriyor ve yapılan şiddetli hava hücumlarile birçok gemide yangın çıkarıldığını, bunlardan birinin batırıldığını, bir İtalyan denizaltısının bir İngiliz muhribine taarruz ederek batırdığını bildiriyordu. Bu bültende şunlar da ileri sürülmekte idi. "Bu taarruzlardan ayrı olarak düşmanın orta Akdenize doğru ilerlediği bir sırada bunlara karşı koymak üzere kuvvetli bir İtalyan deniz birliği gönderilmiştir. Düşman bozguna uğrayıp çekilinceye kadar şiddetli bir muharebe cereyan etmiş, bir İtalyan gemisi hasara uğramış, dört kişi ölmüş ve 27 kişi yaralanmıştır. Guruba kadar devam eden ağır bomba hücumları yapılmış ve birçok İngiliz gemilerine ağır çaplı bombalar isabet ettirilmiştir.„

Daha sonra ele geçen bilgilere göre muharebeye girmiş olan İtalyan muharebe gemileri "Giulio Cesare„ ile Conte di Cavour„ idi. Birincisi baca fistanına 15 pusluk bir mermi isabeti almış ve bu yüzden altı kazanı işe yaramaz hale gelmişti. Bu geminin insanca kaybı da 29 ölü ve 69 yaralı olarak gösteriliyordu. 8 pusluk kruvazörlerden olan "Bolzano„ ya da 6 pusluk mermilerin isabet ettiği öğrenilmişti. İtalyan donanmasına verdirilen hasarın miktarı ve durumu hakkında henüz tam bilgiye sahip bulunmıyoruz. Fakat yukarda bildirilen hasara ilâveten İngilizler tarafından gösterilenlerin de hakikatten uzak olmadığı mütaleasındayız ki; bunlar da bir muhrip tarafından bir kruvazöre yapılan bir torpito isabetile başka bir muhribin hasara uğratılması hakkında verilmiş olan haberdir.

20 — İngiliz donanması Maltanın güneyindeki bir mevkie doğru ilerlerken: (9/10 - temmuz)

Ayın 9 uncu günü saat 21,15 te filonun rotası, Maltanın güneyindeki bir mevkie gitmek üzere 220° ye alındı. Hâdisesiz geçen gece süresince sekiz muhrip ("Stuart„, "Dainty„, "Defender„, "Hyperion„, "Hostile„, "Hasty„, "Ilex„, "Jano„) akaryakıt ikmali için Maltaya gitmek üzere ayrıldılar. Muhriplerin akaryakıt ikmali yaptığı 10 - temmuz günü filo, Maltanın cenubundaki mevkie giden rotasını muhafaza etti. İkinci grup ta ("Hero„, "Hereward„, "Decoy„, "Vampire„, "Voyager„) saat 15,25 te Maltaya hareket etti. Bunlardan son üçü, Malta yavaş konvoyu (M. Y. 1) na refakat etme emrini almıştı. Saat 20,30 da İngiliz birinci filosu komutanının forsunu taşımakta olan "Royal Sovereign„ den verilen emirle, "Nubian„, "Mohawk„ ve "Jano„ muhripleri Maltaya gönderil-

diler. Aynı emirde "Gloucester„ ile "Stuart„ gemilerinin de halen "Diamond„ "Jervis„ ve "Vendetta„ gemileri tarafından himaye edilmekte olan Malta seri konvoyu (M. S. 1) na katılmaları bildirilmişti. "Vendetta„ gemisi Avustralya Kıraliyet donanmasından yüzbaşı R. Rhodes komutasında olarak ayın 9 uncu günü saat 23,00 te Maltadan kalkmış bulunuyordu.

21 — Port Augusta limanındaki düşman donanmasına yapılan hava hücumları (10 - Temmuz)

Port Augusta üzerinde bir uçuş yapan bir deniz keşif uçağının 10-temmuz günü saat 18,50 de limanda üç kruzer, ve sekiz muhribin bulunduğunu rapor etmesi üzerine "Eagle„ a ait ve 9 Swardfish uçağından müteşekkil olan bir vurucu kuvvet, alacakaranlık hücumu yapmak üzere sevkolunmuştu. Fakat limana varıldığı zaman bu düşman kuvvetinin maalesef kaçmış olduğu ve limanın şimalindeki küçük körfezin içinde, 600 tonluk bir tanker ile "Navigatori„ sınıfından bir muhripten başka bir şeyin bırakılmadığı görülmüştü. "Leone Pancoldo„ olduğu zannedilen muhribe yapılan hücumda iki torpito isabet ettirilmiş, ikiye bölünerek batırılmış ve tankere de bir isabet yapılmıştır. Bütün İngiliz uçakları selâmetle Maltaya dönmüşlerdir.

Ayın 10 uncu günü saat 20,00 de 7. kruzer filosuna doğuya doğru seyrederek Malta seri konvoyunun ilersinde bir arama yapması bildirildi. Filonun geriye kalan kısmı, saat 21,00 de 35° 28′ N, ve 14° 30′ E. olan bir mevkiden ayın 11 inci günü saat 01,30 a kadar 180° rotasına seyretmiş ve aynı gün ve saatte rota yıldıza alınmıştı. Saat 08,00 de Maltaya hareket etmiş olan gemiler, 35° 10′ N. ve 15° 00′ E. olan mevkide amiral gemisine katılmışlar ve "Eagle„, Maltadan gelen vurucu kuvvetini burada güvertesine indirmişti.

Temmuzun 8 inci ve 9 uncu günleri düşman üzerine yapılan bomba hücumlarile birlikte olarak Ortaşark Hava Kuvvetleri Başkomutanından donanma ve konvoyların İskenderiye'ye seyirleri süresince İtalyan kuvvetlerini meşgul etmesi istenmişti.

22 — Donanmanın ve konvoyların İskenderiye'ye seyirleri esnasında, 11 : 13 - Temmuz günlerinde düşman tarafından yapılan hava hücumları

Saat 09,00 da C kuvveti ("Vampire„ ve "Voyager„ hariç) konvoyları örtmek üzere 12 mil süratle 080° genel istikametine seyrederken, B kuvveti, ("Decoy„ gemisi hariç) 19 mil süratle onun ilersinde seyrediyordu.

Beklendiği gibi hava taarruzları umulan zamandan evvel başlamadı Ayın 11 inci günü saat 12,48 ile 18,15 arasında "Warspite„ ve muhripler

üzerine yapılan hücumlarda 66 bomba atılmıştı. C kuvveti ise saat 12,15 ile 18,04 arasında 12 hücuma maruz kalmış ve tahminen 120 bombaya hedef olmuştu. Düşman uçakları Malta yavaş konvoyuna dört defa hücum ettiler. Bütün bu hücumlarda gemilerden hiçbiri hasar almamış yalnız bir kişi kayıp verilmiştir. "Vampire„ gemisinin topçusu olan yedek subay J. H. Endicott, tedavi için nakledildiği "Mohawk„ gemisinde ölmüştür. Saat 15 te B kuvveti Malta yavaş konvoyunu emniyete aldıktan sonra "Janus„ gemisine verilen emirde "Vampire„ ile mevki değiştirmesi bildirilmişti. Bir uçak, telsizle ve muayyen fâsılalarla doğrudan doğruya hücum uçaklarına "Long„ işaretleri veriyor, aynı zamanda da bütün gün "Warspite„ ile temas muhafaza ediyordu.

Ayın 12nci günü saat 07,00 de 7. Kruvazör filosu Başkomutanının emrindeki gemilere katılmış ve Baş Komutan da "Orion„ da bulunan muhrip filotillâları Komutanı Tümamirali, "Neptune„ ile birlikte olarak Malta seri konvoyuna iltihak etmek üzere sevketmişti. Aynı gün zarfında "Warspite„ üzerine yapılan bomba hücumları sıklaştırıldı. Saat 08,50 ile 11,50 arasında 17 hücum sayılmış, 140-160 bombanın atıldığı tesbit edilmiş, bunlardan birçoğu gemilere oldukca yakın düşmüştü. Bombalardan birinin saçıntıları "Liverpool„ gemisinde iki kişinin ölümüne sebep olmuştur. C kuvvetine üç hücum yaparak 25 bomba atmışlar ve bunlardan birini isabet ettirmişlerdi. Bu hücumların tesirile Mısır kıyılarına sokulmak maksadile rota değiştirildi. Aynı zamanda 252 sayılı Hava kolundan av uçağı göndermeleri istendi. Fakat öğleden sonra bu avlar geldiği zaman hücumların arkası kesilmişti. "Capetown„ da bulunan 3. Kruzer filosu Komutanı Tuğamiral E. D. F. Renouf, "Caledon„ u da refaketine alarak ayın 13üncü günü Malta yavaş konvoyu ile 33° 50′ N. ve 23° 00′ E. olan randevu yerinde buluşmak üzere saat 10,00 da İskenderiyeden hareket etmişti.

B kuvvetile buna bağlı kruzerler Başkomutanın emrinde olarak ayın 13üncü günü saat 06,00 da, C kuvveti de Malta süratli konvoyu ve etrafındaki himaye kuvvetlerile birlikte olarak saat 09,00 da Maltaya vardılar. Bundan biraz sonra "Ramillies„, Havock„, İmperial„, "Diamond„ ve "Vandetta„ muhripleri tarafından emniyete alınmış olduğu halde Malta yavaş konvoyunu karşılamak ve korumak vazifesile denize açıldı.

23 — A kuvvetinin 10 : 13 - Temmuz günleri zarfındaki ileri harekâtı :

A kuvveti ("Gloucester„ hariç) 10-temmuz günü Başkomutan tarafından himaye için sevkolunduğu zaman Muhrip Filotillâları Komutanı geceleyin Malta yavaş konvoyunun ileri istikametinin cenubuna doğru seyrettikten sonra ertesi gün konvoya hemen hemen 20 mil yaklaşmış bulunuyordu. Ayın 11 inci günü saat 09,05 te, temas muhafaza-

sına devam eden bir düşman uçağı görülerek ateş açıldı. "Orion„ sınıfı gemilerin Malta yavaş konvoyuna kâfi bir hava koruması sağlıyamıyacağını düşünen Muhrip Filotillâları Komutanı, Sicilyadan 150 mil bir mevkie açılıncaya kadar genel keşişleme rotasında ilerlemeğe karar verdi. Düşmanın gelmesi melhuz olan istikameti örtmek ve bir himaye mevkii almak maksadile kendi rotasını da 045° ye aldı. Saat 14,45 ile 15,00 arasında A kuvveti, üçlü dalgalar halinde gelen 15 uçağın hücumuna maruz kaldı. Bu sırada bir bomba salvosu "Neptune„ nin yakınına düştü. Her iki taraf ta yekdiğerine karşı bir hasar yapamadı. İleride yapılacak düşman hava hücumlarından uzak kalmak maksadile 225° ye alınan rotaya 75 dakika devam olunmuş ise de bunun faydasızlığı cereyan eden şu hâdise ile sabit olmuştur: Saat 19,12 de "Orion„ un ilersine 8 bombanın düştüğü görülmüş ve rota değişimi yapılmıştır. Düşman uçakları çok yüksekten uçuyor ve bombalarını atmadan evvel ateş açmak mümkün olmıyordu. Düşman uçaklarının karayel istikametine doğru inkişaf ettirdikleri bir hücum sırasında bir uçak isabet aldıktan sonra motorlarından biri dumanlar salıverdiği halde doğuya yönelmişti. Bu uçak, maalesef 180 mil uzaktaki üssüne dönmeğe muvaffak olmuştur.

" Orion „ ve " Neptune „, yukarıda da söylediğimiz gibi ayın 12 nci gününün erken saatlerinde Başkomutanın emrindeki kuvvetlere katıldıktan sora, Malta süratli Konvoyuna yetişmek için 25 mil süratle ileri harekete geçtiler. saat 08,50 - 09,50 arasında 30 düşman uçağının neticesiz kalan bir hücumuna maruz kaldılar. Saat 13,12 de tek bir uçak " Neptune „ un yakınına dört bomba attı. Bu taarruzların tesiri "Orion„ ve " Neptune „ gemilerinin yıldız istikametinde ilerlemek hususundaki kararlarını değiştirmemiş ve konvoy ile temasa geçilmediği halde saat 18,25 e kadar bu rota üzerinde ileri harekete devam olunmuştur. Sabah rendevu mevkiinden geçerken buluşan " Gloucester „ , " Orion „ ve "Neptune „ gemileri geceleyin düşmandan açmak maksadile 080° rotasında setrettiler ve ayın 13 üncü günü saat 06,45 te İskedderiyeye vardılar.

24 — C Kuvvetinin 11 : 14 - Temmuz günleri zarfındaki ileri harekâtı :

C Kuvveti de ayın 11 inci günü Başkomutan emrindeki kuvvetlerden ayrıldıktan sonra 12 mil süratle doğuya seyretti. Saat 09,55 te "Defender „ bir denizaltı teması alması üzerine hücuma geçti. Fakat bir netice çıkmadı.

Saat 11,11 ilę 18,24 arasında gemiler üzerine yöneltilen 13 bomba hücumunun ekserisi "Eagle„ a yapılmıştı. Bu defa çok alçaktan yapılmış olan hücumlarda deniz uçaklarının diğer tip uçaklara nisbetle daha da alçaktan uçmaları dikkati çekmiştir. Saat 21,30 da C kuvveti konvoyun

batısına geçmek için henüz 150° rotasına dönmemiş ve evvelce tasarlandığı veçhile rota bir müddet için karayele alınmıştı.

Ayın 12 nci günü saat 02,54 te " Hasty„ bir denizaltı teması alarak harekete geçtise de hücumun yapılmasına bir saniye kala bu temas kaybuldu. Gündüzün " Eagle „ dan havalanıp düşman denizaltılarına karşı devriyeye gönderilen uçaklar, akşama kadar vazifelerine devam ettiler. " Defender„ İskenderiyeye gitmekte olan " British Union „ adındaki tankeri bulmak ve himaye etmek üzere saat 09,25 te kafileden ayrıldı.

Saat 11,10 ile 18,04 arasında C kuvveti üzerine 3 bomba hücumu yapıldı ise de bütün bombalar gemilerden oldukça uzağa düştü. Ayın 12 nci günü saat 18,48 de " Dainty „ muhribi bir İtalyan havacısının cesedini su üstünde görüğünü rapor etti. Ayın 13 üncü günü saat 02,15 te Libya sahillerinden uzak geçmek maksadile rota 085° ye alındı.

Ayın 13 üncü günü saat 05,24 te " Capetown „ ile " Caledon „ gemileri göründüler. Saat 08,45 te temas muhafazasına çalışan bir düşman uçağı " Eagle „ ın " Gladiator „ leri tarafından düşürüldü. Biri saat 11,00 ve diğeri saat 14,14 te olmak üzere iki bomba uçağı aynı âkıbete, bir üçüncüsü ise üssüne dönemiyecek derecede ağır hasara uğratılmıştır.

Ayın 13 üncü günü hava hücumları saat 10,56 da başlıyarak saat 16,22 ye kadar devam etti. Bilhassa saat 11,10 ile 13,00 arasında yapılan hücumlar, kayıt tutulamıyacak derecede çok ve sık olmuş ve başlıca hedefi " Eagle „ teşkil etmişti. Bu hücumlarda birçok yakın düşen, hattâ kümelenen bombalar olmuşsa da gemilerden hiçbirinde hasar kaydedilmemiştir. Düşman uçaklarının yüksekliği ortalama olarak 12,000 kadem idi.

Yukarıda düşürldüğünü veya hasara uğratıldığını söylediğimiz düşman uçakların ilâveten ayın 11 inci günü saat 11,22 de " Malaya „ ve aynı gün saat 16,56 da " Royal Sovereign„ gemilerinin de düşman uçaklarına hasar verdirmeğe muvaffak oldukları öğrenildi. Başkomutandan alınan emirler gereğince ayın 13 üncü günü saat 12,10 da C kuvvetinin rotası Mersa Matruh kıyılarına sokulmak üzere tanzim edildi. Saat 18,00 de bu rota İskenderiyeye giriş zamanını ayarlamak maksadile gündoğuşu - poyraza tebdil edildi. C kuvveti ayın 14 üncü günü saaat 08,15 te limana girdi.

" Ramilies „ ın dümen suyundaki 3. kruvazör filosu ve Malta Yavaş Konvuyu, 15 - temmuz günü sabahleyin İskenderiyeye vardı ve M. A. 5 adile anılan harekât bu suretle başarılı bir şekilde sona erdi.

17 - Temmuz günü Başkomutan, Admiralty'dan aşağıdaki masajı almıştır :

" 7 - Temmuzdan 13 - temmuza kadar devam eden harekâtı bildirir raporunuzu büyük memnuniyetle okuduk. Bu vesile ile sizi ve kendilerine verdiğiniz vazifeleri büyük azim ve kifayetle gerçekleştırmiş olan maiyetinizi candan tebrik ederiz. „

Ek : A

Karşılaşan donanmaların biribirile mukayesesi

İtalyan gemilerinin tam mevcudu anlaşılmadıkça 9-Temmuz-1940 ta karşılaşan iki filo arasında doğru bir kuvvet mukayesesi yapmak mümkün değildir. İngiliz filosu şu gemilerden müteşekkildi:

Gemiler	Taşıdığı silâhlar
3 - Muharebe gemisi	24 - 15 pus, 32 - 6 pusluk top.
15 - Kruvazör	48 - 6 pusluk top.
16 - Muhrip	69 - 4.7 pus, 8 - 4 pusluk top.
1 - Uçak taşıt gemisi	9 - 6 pusluk top.

Başkomutanın tahminlerine nazaran düşman donanması aşağıdaki gemilerden müteşekkil bulunuyordu:

2 - Muharebe gemisi (Cavour sınıfı)	20 - 12.6 pusluk ve 24-4.7 pusluk top
6 - 8 pusluk kruvazör (Muhtemelen 7)	48 - 8 pusluk top, (Muhtemelen 56)
10 - 6 pusluk kruvazör (Muhtemelen 12)	48 - 6 pusluk top. (Muhtemelen 60 veya fazla)
25 - Muhrip (Muhtemelen 30)	100 - 4.7, 4 ve 3.9 pusluk toplar. (Muhtemelen 120) (Kesim 6 ya bakınız.)

Bilâhare ele geçen bir İtalyan raporunda muharebeye giren filonun aşağıdaki kuvvette olduğu yazılı idi:

2 - Muharebe gemisi, "Giulio Cesare,, ,	" Conte di Cavour ,, , 20 - 12.6 pusluk, 24-4.7 pusluk top,
6 - 8 Pusluk kruvazör (Sınıfı meçhul),	48 veya 50-8 pusluk top.
20 - Muhrip (Sınıfı belli değil),	80 veya daha çok 4.7, 4 ve 3.9 pus, top.

Sürat bakımından şöhret kazanmış bulunan İtalyan muharebe gemileri " Warspite ,, ve " Malaya ,, ya nisbetle 2, 3 mil, " Royal Sovereign ,, e nisbetle 5 mil sürat üstünlüğüne malik idiler. " Zara ,, sınıfından 4 adet 8 pusluk kruvazör istisna edilecek olursa İtalyan kruvazörlerinin İngiliz kruvazörlerine nazaran 2 - 4 mil daha süratli oldukları kabul edilmelidir.

Muhriplere gelince, iki taraf ta sürat ve silâh bakımından eşitti. İngiliz filosu eski bir uçak gemisi ile cüz'î bir üstünlük göstermiş ise de buna mukabil İtalyanlar, harekât sahasına çok yakın mesafede çok sayıda kıyı hava üslerine sahip bulunduklarından bu durum geniş mikyastaki hava üstünlüğünü onlara çeviriyordu. Her biri hasara uğrıyan gemiler için emin deniz üsleri olan Taranto, Messina, Port Augusta, Syracuse, Palermo ve Napoli limanları da keza harekât sahasına çok yakın ve ulaşılması çok kolay idi. Ayrıca bütün bu limanlar aynı zamanda denizaltı üsleri olduğundan her birinden hareket eden denizaltılarla harekât sahasında kısa zamanda büyük bir denizaltı konsantresi yapmak pek âlâ mümkün idi.

Ek: B

Akdeniz Başkomutanının 9 - temmuz harekâtı hakkındaki mütalealar

Aşağıdaki satırlar başkomutanın muharebe hakkındaki raporundan alınmıştır:

" . . . . Düşman donanmasının açık denizdeki harekât sahasına ne maksatla geldiği el'an bilinmemektedir. Fakat Libyaya gönderilen bir konvoyun harekâtını örtmek maksadile denize çıktığı vakit karşılaştığımıza hükmedilebilir.

Düşman, donanmamızın Giridin cenubunda bulunduğuna dair ilk raporu aldığı zaman kendi üslerine doğru geri çekilmiş, muhriplerine yakıt ikmali yaptırmış ve kendi sularında bir savaşı kabul etmemiz için o sularda beklemeyi tercih etmiştir. (Bu mıntakada hava kuvvetlerinin himayesine sığınacak ve muhtemelen kendisinin cenubundaki bir bölgede denizaltı konsantresi vücude getirecekti.) Muharebenin alacağı duruma nazaran kendisince uygun bulunduğu ande üstün süratinden faydalanarak çekilip gidecekti.

Eğer bu yorumlarımız hakikaten düşmanın niyetleri arasında idise hiç te fena tertiplenmemiş sayılmalıdır. Fakat düşman denizaltıları harekât sahasında bulunmuşlarsa bile bir mevcudiyet gösterememişler ve İtalyanlar bizim lehimize olarak hava hücumlarını da topçu muharebelerile senkronize edememişlerdir. (Kesim 9 a bakınız)

Dikkati çeken bir nokta da muharebenin çok uzak menzilden cereyan etmiş olmasıdır. Bu durumda düşman gemilerinin menziline ateş edebilen tek gemimiz "Warspite„ olmuştur. "Malaya„ ancak birkaç salvo yapabilmiş, bunlar da 3000 yarda kadar kısa düşmüştür. "Royal Sovereign„ düşmana nazaran sürat azlığından dolayı muharebeye hiç katılamamıştır.

"Warspite„ ın 26,000 yarda mesafeden elde ettiği bir isabeti şans eseri diye vasıflandırmak belki de daha doğru olur. Bunun tesirile düşman gemisi muharebeyi keserek sahneden uzaklaşmağa mecbur olmuştur ki; tâbiyevî neticesi bakımından bizim tarafımızdan arzu edilmiyen birşeydi. Fakat belki de İtalyan mantalitesine göre strateji bakımından mühim bir tesir icra etmiştir.

Deniz hava kuvvetlerimiz tarafından yapılan torpito hücumları başarılı sayılamaz. Bütün savaş süresince bir kruvazöre tek isabet kaydolunmuştur. Bu da gösteriyor ki; pilotların gemilere hücum bakımından mümareseleri zayıf ve hattâ yüksek süratli hedeflere karşı hiç yok denecek kadar azdır.

Düşman topçusu bidayette iyi görülmüş ve sukutlarını çabucak kümelendirmişti. Fakat gemilerimizin ateşine maruz kalınca düşmanın ateş sıhhati de derhal bozulmuştur.

Kruvazörlerimize gelince, (muharebeye yalnız dördü iştirak etmiştir) bunlar, sayıca üstün bir düşmana karşı fena şartlar altında muharebeye mecbur oldular. Zaman zaman çok ağır düşman ateşine karşı göğüs gerdiler. Kruvazörlerimiz, Tümamiral J.C. Tovey'nin mahirane idaresi sayesinde ileri bir mevkie sevkedilerek düşman kruvazör filosunu hem meşgul ettiler, hem de onlardan gelebilecek büyük zararlardan sakındılar. Muharebenin ilk safhasında "Warspite„ kendi ateşile Amiral Tovey'e yardım edebilecek bir durumda idi.

Düşmanın sis tâbiyesi başarılı olmuş, muhripleri tarafından yapılan sis perdesi yüksek süratle çekilmeleri esnasında dahi ana kuvvetini tamamen örtmüştür. 5 mil sürat üstünlüğünden dolayı düşman bir defa muharebeyi kesmeğe karar verdikten sonra tekrar yakalanması bakımından çok az ümitvardık. Düşman muharebe gemilerinden birine bir uçağımızın torpito isabet ettirmesi, yegâne ümidimiz olarak yaşamış ve maalesef bu da gerçekleşmemiştir.

Kıraliyet bahriyesi gemilerinden "Eagle„ ın harekâtına temas etmeden mütalealarımı bitiremiyeceğim. Güvertesinde yalnız 17 Swardfish uçağını taşıyabilen bu emektar uçak gemisi, düşman filosunu aramış, bulmuş ve temas muhafaza etmiş ve biribirinden 4 saatlik bir ara ile her biri 9 Swardfish uçağından mürekkep iki torpito bombardıman vurucu kuvvetini uçurmuş, bu kuvvetlerin ikisi de hücumlarına muvaffak olduktan sonra tam olarak geri dönmüşlerdir. "Eagle„ bundan 24 saat sonra Port Augusta limanındaki gemi tesislerine taarruz maksadile yine bir torpito vurucu kuvveti sevketmiş ve 5 gün devam eden harekât müddetince gündüzleri akşamlara kadar denizaltılara karşı devamlı devriyeler uçurmuş ve aynı zamanda da birçok keşif işlerini başarı ile neticelendirmiştir. "Eagle„ deki bu faaliyetlerin çoğu, iki taraf arasındaki muharebe temasları ve bizzat kendi üzerine yöneltilmiş olan bomba hücumları esnasında cereyan etmiştir. Kanaatime göre uçak gemisinin bu parlak başarıları, komutanı, kıraliyet bahriyesinden Albay A. M. Bridge'in azimkârane hareketi sayesinde gerçeklenmiş, kendisine büyük güven ve takdirlerimizi çekmiştir.

İtalyan donanmasile vâki olan bu kısa temasımızda elde ettiğimiz ufak hasıla, şüphesiz ne emrimde bulunanları veya ne de başka birini

tatmin etmeğe yeter değildir. Fakat yapılan harekât kıymet bakımından azımsanmıyacak bir manzara arzetmektedir. Çünkü; bu harekât, malik oldukları hava ve denizaltı kuvvetlerile donanmamızın orta Akdenize girmesine mâni olamıyacaklarını ve bu sahadaki harekâtımıza ciddî olarak karşı koyabilmeleri için yegâne vasıtanın, ana donanma kuvveti olduğunu İtalyanlara göstermiştir. Muharebe gemisi bakımından üstün bulunmamıza mukabil İtalyanların haiz oldukları kruvazör ve muhriplerin sayı üstünlüğü ve bizim gemiden kalkan mahdut uçaklarımıza nisbetle onların harekât sahasına kolayca sokulmağa imkân veren kuvvetli kıyı hava üsleri, kuvvetler mukayesesini aleyhimize çevirdiğinden benim kanaatime göre yapılan bu harekât, bir taraftan da moralimizin yükselmesine imkân vermiştir.

Bizim tarafımızdan savaş, evvelce tecrübe edilmemiş bir tarzda yani uzak mesafeden ve güç isabet sağlayan topçu muharebesi şeklinde müşahede olunduğundan, mümkün olursa kat'î bir netice almak için düşmana yaklaşmak esasına istinat ettirilmiştir. Bu harekâtta yine anlaşılmıştır ki; ağır çapta ve hattâ sıhhatli olarak yöneltilen yüksekten düz uçuşla bombardıman hücumları çok ender isabet sağlıyabiliyorlar. Diğer bir tâbirle bu nevi taarruzlar, tehlikeden ziyade bir sürü alârm işaretine sebep olmaktan öteye geçmiyorlar.

Son olarak diyebilirim ki; Kalabriya açıklarında cereyan eden bu harekât, hava tehdidine karşı koyulabileceğini ve bunun Akdenizi kontrol etmek bakımından hareket serbestîmizle başa çıkmağa imkân vermiyeceğini bütün donanmaya göstermiş oldu.

Ek : C

Akdeniz Başkomutanının İtalyan hava hücumları hakkındaki mütalealərı

Aşağıdaki satırlar, Başkomutanın İtalyan hava hücumları hakkında Admiralty'ya verdiği raporun ana hatlarıdır. Bu rapor, Başkomutanın emrinde bulunan gemilerin verdiği raporlar tam mânasile incelenmeden tanzim olunmuştu.

1 — Donanmanın bütün birlikleri beş gün devam etmek üzere her gün müteaddit defa bombalanmıştır. "Warspite„ ve refakatindeki kuvvetler 12 - temmuz günü 22 hücuma uğramış, düşman tarafından 260-300 bomba atılmıştır. Düşman tarafından taarruza geçilmiyen yegâne zaman, filo 10 - temmuz günü Maltanın cenubundaki bir yerde bulunduğu sırada ve bir de geceleyin karanlık bastıktan sonra idi.

2 — Gündüzün yapılan hücumlar hep yüksekten düz uçuşla bombardımandı. Ortalama yükseklik 12,000 kadem. Uçakların teşkilâtı, 9 ludan tek uçağa kadar değişik olmakla beraber ekseriya üçlü oluyordu. Bombalar huzme halinde olarak her bir teşkil tarafından 6 adedi ağır ve 18-27 adedi hafif tipten olarak atılıyordu. Bombaların ekserisi hafif mahfazalar içinde ve baş tapalı cinsten idi.

3 — Üzerine ateş açılan tek bir uçak ekseriya dönüp kaçıyor, fakat teşkilâtta olanlar, bizi hayrette bırakan bir azimle ekseriya muayyen rotalarından bir tarafa şaşmıyorlardı.

4 — "Warspite„ üzerine yapılan nahoş bir hücum, temmuzun 12 nci günü saat 15,50 de gerçekleşerek geminin iskele tarafına 24 ve sancak başomuzluğuna 12 bomba, bir gomina mesafeye aynı zamanda düşmüşlerdir.

5 — İki veya üç gemi istisna edilecek olursa uçaksavar ateşi harpten evvelki ölçülere nisbetle normalin altında idi. Fakat halen sarfolunan gayretlerle inkişaf ettirilmektedir. Bu ateşlerle herhangi bir düşman uçağının isabet aldığı ve düştüğü görülmemiştir. Ancak birçoklarının üslerine dönmediği sonradan anlaşılmıştır. Atinadaki deniz ataşesi bunlardan birinin Giride mecburî iniş yaptığını bildirmiştir. Ayrı ayrı neşrolunan İtalyan raporları uçaklardan birinin Kefalonyada diğerinin Bingazi açıklarında mecburî iniş yaptığını göstermiştir. Düşman, iki uçağın 9 - temmuz günü cereyan eden

muharebede kaybedildiğini bildirmiştir. Üç uçak, uçaksavar ateşinden maruz kaldıkları mermilerin yakınlarında patlaması üzerine teşkilâttaki mevkilerini terketmişler ve bazı havacıların paraşütle atladıkları "Warspite„ den iki defa görülmüştür.

6 — Harekât süresince cepane sarfiyatı çok ağırdı. Donanma limana döndüğü zaman uzak mesafe uçaksavar silâhlarına ait cepanesinin yarısından azı kalmıştı.

Son kısımda başkomutan ifadelerine kuvvet vererek diyor ki :

I. Orta Akdenizde donanma ile yapılacak bir harekât sırasında her defasında kesif miktarda yüksekten bomba hücumları beklenmelidir.

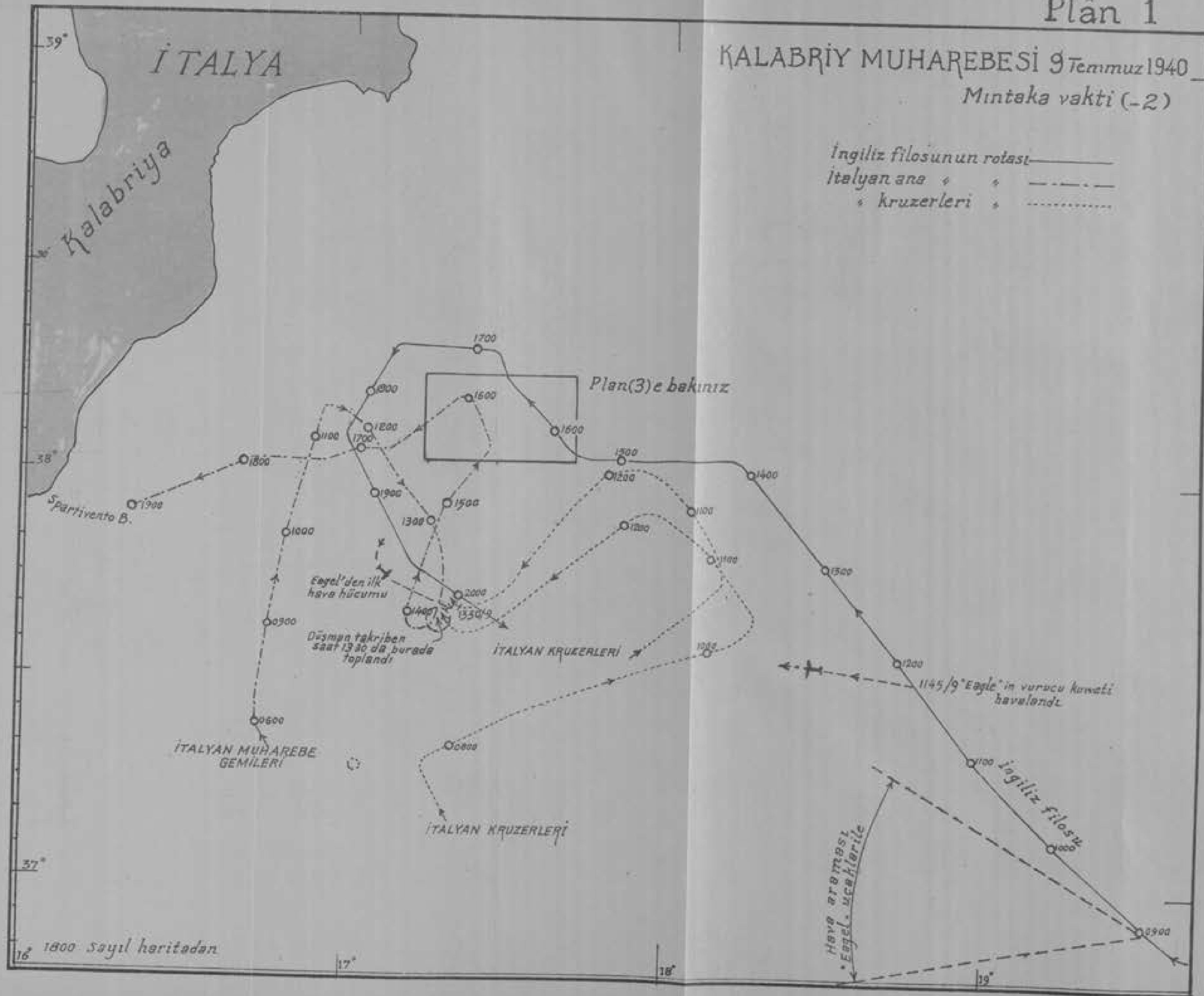
II. İtalyan bombalarının isabet sıhhati % 1 olarak vasıflandırılmış, fakat donanmamızın tam şanslı olması sayesinde bu miktar dahi gerçekleşmemiştir.

III. İtalyanlar fazla miktarda eğitim yaparak bombaların isabet ihtimalini % 2 ye çıkardıkları takdirde bunu orta Akdenizde harekât yapacak kıymetli gemilere karşı ağır bir tehdit saymak yerinde olur.

IV. Düşmanın bu ölçüde yapacağı bomba hücumlarına karşı eğer tarafımızdan bazı tedbirlere başvurulacak olursa, denizaltı ve mayn tehlikesi gibi, uçak tehlikesi de sineye çekilebilecek bir harp riski diye kabul edilebilir.

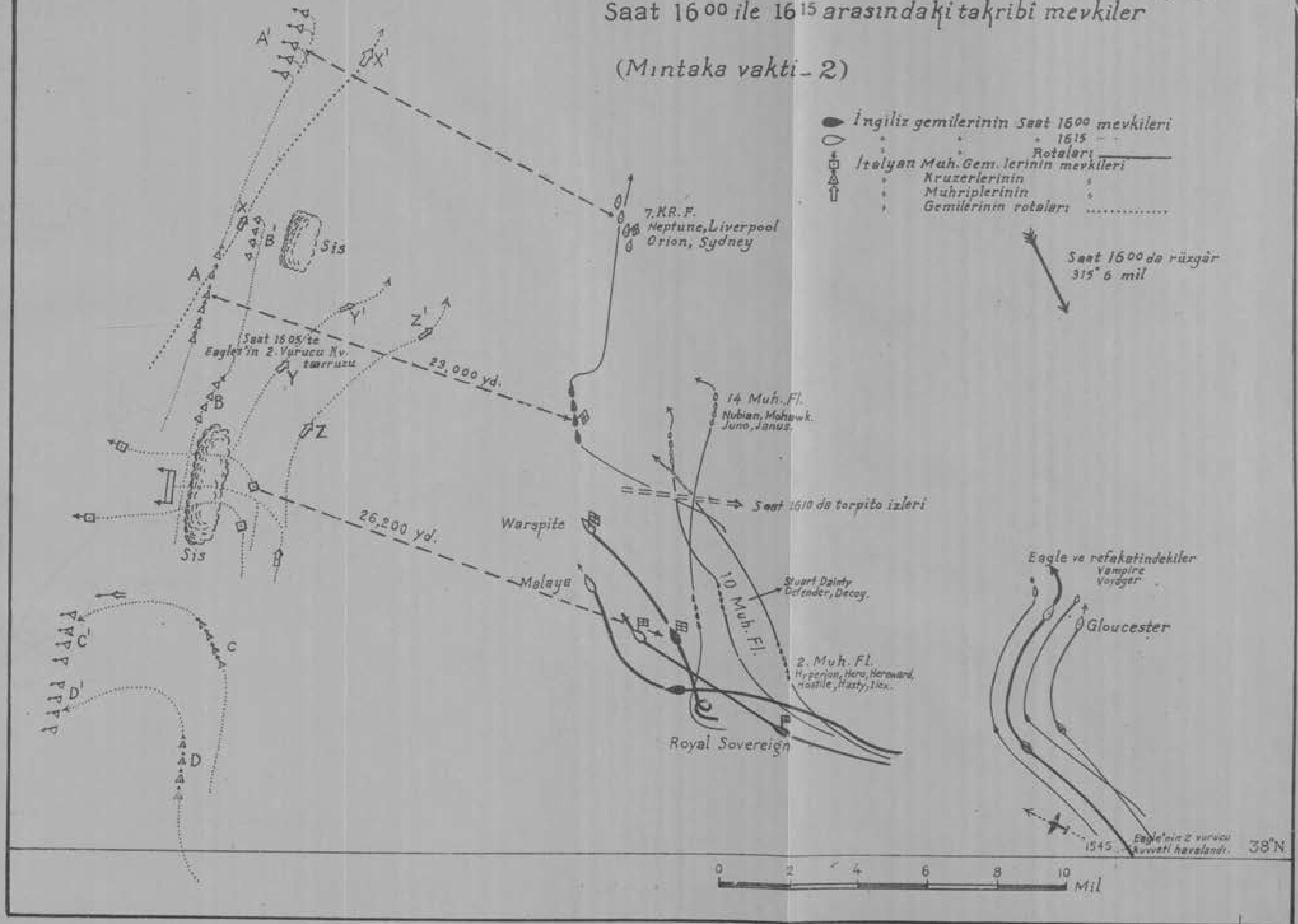
V. Sürekli olarak uzun müddet devam eden bomba hücumları gerek personel, gerekse matariyal bakımından çok yıpratıcı olmaktadır. Buna karşı gerek kruvazör gerek muharebe gemilerinin uçaksavar bataryalarında asgarî iki tam kadroya malik olmak meselesi ve dâvası, selefim zamanındanberi halledilmemiş olarak durmaktadır. Bu dava halledildiği takdirde uzun süren hava akınlarına karşı koymak bakımından esaslı bir adım atılmış olacaktır.

Plân 1
KALABRİY MUHAREBESİ 9 Temmuz 1940
Mıntaka vakti (-2)
İngiliz filosunun rotası
İtalyan ana " "
" kruzerleri "
İTALYA
Kalabriya
Plan(3)e bakınız
Spartivento B.
Eagel'den ilk hava hücumu
Düşman takriben saat 13 30 da burada toplandı
İTALYAN KRUZERLERİ
İTALYAN MUHAREBE GEMİLERİ
İTALYAN KRUZERLERİ
1145/9 "Eagle" in vurucu kuvveti havalandı
İngiliz filosu
Hava araması "Eagel" uçaklarile
1800 Sayıl haritadan
39°
38°
37°
16°
17°
18°
19°

Plân:3

KALABRIYA MUHAREBESİ 9 TEMMUZ 1940
Saat 16⁰⁰ ile 16¹⁵ arasındaki takribî mevkiler
(Mıntaka vakti - 2)
18°E
İngiliz gemilerinin Saat 16⁰⁰ mevkileri
" " " 1615 " "
" " Rotaları
İtalyan Mah. Gem. lerinin mevkileri
" Kruzerlerinin "
" Muhriplerinin "
" Gemilerinin rotaları
Saat 16⁰⁰ da rüzgâr
315° 6 mil
7. KR. F.
Neptune, Liverpool
Orion, Sydney
A'
X'
X
B'
Sis
A
Y'
Z'
Saat 16 05'te
Eagle'in 2. Vurucu Kv.
taarruzu
23,000 yd.
Y
B
Z
14 Muh. Fl.
Nubian, Mohawk.
Juno, Janus.
Saat 1610 da torpito izleri
Warspite
26,200 yd.
Sis
Malaya
10 Muh. Fl.
Stuart Dainty
Defender, Decoy.
C'
C
D'
D
2. Muh. Fl.
Hyperion, Hero, Hereward,
Hostile, Hasty, Ilex.
Royal Sovereign
Eagle ve refakatindekiler
Vampire
Voyager
Gloucester
1545
Eagle'nin 2 vurucu
kuvveti havalandı.
38°N
0 2 4 6 8 10
Mil

adet	1

